

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

***Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση
και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Ασφάλειας***

Τίτλος: «Γεωπολιτική ανάλυση του Γεωπολιτικού παράγοντα της οικονομικής υποστήριξης συγκεκριμένων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, θεωρουμένων ως Υπερσυστημικών πόλων ισχύος, στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ - Μέσης Ανατολής (Εξαγωγή υποδείγματος τάσεων ανακατανομής ισχύος στο εν λόγω Σύστημα)»

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης

Δρ. Ιωάννης Κωτούλας

Δρ. Μιχάλης Σαρλής

Ονοματεπώνυμο: Γεροβασίλης Βασίλειος

Αθήνα, 2018

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον Καθηγητή Ιωάννη Θ. Μάζη για την πολύτιμη βοήθειά του στη διαμόρφωση του θέματος της εργασίας, καθώς επίσης τους επιβλέποντες Καθηγητές Ιωάννη Κωτούλα και Μιχάλη Σαρλή για τις σημαντικές και καθοριστικές παρεμβάσεις τους, καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας έρευνας.

«Στη μνήμη του πατέρα μου και του αδερφού μου»

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	4
1.1 Διαχείριση των πηγών πληροφόρησης στη διεξαγωγή της έρευνας.....	4
1.2 Παράθεση διατυπωμένων απόψεων και σχολίων επί του θέματος.....	5
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	8
2.1 Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας.....	8
2.2 Ανάλυση του θέματος με βάση την ορολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως.....	8
2.3 Περιγραφή της έρευνας.....	11
2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί.....	12
3. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	14
3.1 Ισλαμιστικές ριζοσπαστικές οργανώσεις που δρουν στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ - Μέσης Ανατολής.....	14
3.2 Χρηματοδότηση του ISIS από Σαουδική Αραβία και Κατάρ.....	17
3.3 Υποστήριξη ισλαμιστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία.....	22
3.4 Υποστήριξη ισλαμιστικών οργανώσεων από το Κατάρ.....	30
3.5 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης AQIM στην Αλγερία.....	40
3.6 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης ISIS στην Λιβύη.....	42
3.7 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης Χαμάς στην Λωρίδας της Γάζας....	43
3.8 Η δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων ISIS και Al-Nusra στο Ιράκ και στη Συρία.....	45
3.9 Η δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων AQAP και ISIS στην Υεμένη....	48
4. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ.....	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α" (ΧΑΡΤΕΣ - ΠΙΝΑΚΕΣ - ΓΡΑΦΗΜΑ).....	57
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Β".....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	71

Λίστα Ακρωνυμίων

Ελληνικά

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΓΠ	Γεωπολιτικός Παράγοντας
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΗΑΕ	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣΓΑ	Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση

Αγγλικά

AQAP	Al Qaeda in the Arabic Peninsula
AQIM	Al Qaeda in Maghreb
AQIS	Al-Qaeda in the Indian Subcontinent
AMU	Arab Maghreb Union
CIA	Central Intelligence Agency
DIA	Defense Intelligence Agency
FT	Financial Times
GSPC	Salafist Group for Preaching and Combat
IDB	Islamic Development Bank
IIRO	International Islamic Relief Organization
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria
NOC	National Oil Company
PNA	Palestinian National Authority
RIHS	Revival of the Islamic Heritage Society
SGPC	Salafist Group for Preaching and Combat
SIF	Syrian Islamic Front
SPA	Saudi Press Agency
USCENTCOM	United States Central Command

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν πόνημα αποτελεί μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία με τίτλο: **Γεωπολιτική ανάλυση του Γεωπολιτικού παράγοντα της οικονομικής υποστήριξης συγκεκριμένων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, θεωρουμένων ως Υπερσυστημικών πόλων ισχύος, στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ - Μέσης Ανατολής (Εξαγωγή υποδείγματος τάσεων ανακατανομής ισχύος στο εν λόγω Σύστημα).**

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η Γεωπολιτική ανάλυση της υποστήριξης, σε οικονομικό επίπεδο, συγκεκριμένων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων, όπως το Ισλαμικό Κράτος, η Χαμάς, η Al-Qaeda, η AQAP, η AQIM και η Al-Nusra από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, με τις ισλαμιστικές οργανώσεις να δραστηριοποιούνται στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή και τέλος, η εξαγωγή ενός προσεγγιστικού γεωπολιτικού υποδείγματος, το οποίο θα προβλέπει τις τάσεις ανακατανομής ισχύος στο εν λόγω γεωγραφικό Σύστημα.

Το γεωγραφικό Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη γεωπολιτική, γεωστρατηγική και γεωοικονομική αξία, δεδομένου ότι αποτελείται από περιοχές όπου διέρχονται σημαντικές οδοί επικοινωνίας και μεταφορών, διαθέτει τα μεγαλύτερα γνωστά αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, συνταράσσεται από χρόνιες συγκρούσεις, καθώς επίσης θεωρείται πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ασύμμετρων απειλών για την περιφερειακή και διεθνή σταθερότητα και ασφάλεια. Το υπόψη Σύστημα παρουσιάζει εθνολογική και οικονομική ανομοιογένεια. Αποτελείται κυρίως από έθνη-κράτη, με χαμηλά επίπεδα ασφάλειας και μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, θέτοντας σε κίνδυνο την ομαλή ροή των ενεργειακών πόρων προς τη Δύση.

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1989, που αποτελούσε την κατεξοχήν προστάτιδα δύναμη του αραβικού κόσμου, την εξασθένηση της ενότητας των αραβικών χωρών, λόγω των Συνθηκών Ειρήνης που υπέγραψε το Ισραήλ με την Αίγυπτο και την Ιορδανία και την πτώση του ιρακινού καθεστώτος, το εν λόγω Σύστημα επανήλθε με δραματικό τρόπο στο επίκεντρο του παγκόσμιου γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού ενδιαφέροντος. Η Μέση Ανατολή έχει εξελιχθεί σήμερα στη σοβαρότερη περιοχή κρίσεων και εντάσεων διαρκείας. Οι κρίσεις αυτές προσελκύουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον και προκαλούν την ανάμιξη και επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και των Διεθνών Οργανισμών.

Ο όρος Μέση Ανατολή αναφέρεται στην περιοχή εκείνη που εκτείνεται από την Αίγυπτο μέχρι το Ιράν και από την Υεμένη μέχρι την Τουρκία (Χάρτης 1). Ο συγκεκριμένος χώρος αποτέλεσε το επίκεντρο πολιτιστικών, οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων που προσδιόρισαν τον ρόλο της Μέσης Ανατολής στη διεθνή πολιτική. Επομένως, δικαιολογημένα η περιοχή αυτή θεωρείται ως ενιαίος πολιτικός χώρος¹.

Ως Μαγκρέμπ αναφέρεται η περιοχή της Βόρειας Αφρικής που βρίσκεται μεταξύ του Ατλαντικού ωκεανού στη Δύση και της Αιγύπτου στην Ανατολή, ορίζεται προς Βορρά από τη Μεσόγειο θάλασσα και προς νότο από την έρημο της Σαχάρας. Περιλαμβάνει έξι χώρες: Αλγερία, Λιβύη, Μαρόκο, Μαυριτανία, Τυνησία και την αμφισβητούμενη περιοχή της Δυτικής Σαχάρας (Χάρτης 2).

Κατά την εκπόνηση της εργασίας γίνεται εφαρμογή της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης (ΣΓΑ) και της διεπιστημονικής προσέγγισης αυτής στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής. Λαμβάνει χώρα εμπειριστατωμένη ανάλυση των γεωπολιτικών προεκτάσεων από την οικονομική υποστήριξη συγκεκριμένων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, που δρουν ως Υπερσυστημικοί δρώντες. Στη συνέχεια προβαίνουμε στη σύνθεση ενός Γεωπολιτικού υποδείγματος τάσεων ανακατανομής ισχύος και περιγράφουμε τις γεωπολιτικές δυναμικές στις οποίες υποβάλλει η «Συνισταμένη ισχύος», την οποία προκαλεί η λειτουργία του υπό εξέταση Γεωπολιτικού παράγοντα, τη συμπεριφορά του προς μελέτη Συστήματος στο περιβάλλον του Υπερσυστήματος.

Το τελευταίο μέρος της Γεωπολιτικής αναλύσεως αποτελεί η φάση των Συμπερασμάτων. Σε αυτή τη φάση, καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη φάση της Γεωπολιτικής ανάλυσης, δεν καταθέτουμε προτάσεις ούτε προβάλλουμε προσωπικές επιθυμίες εθνικού, ιδεολογικού ή οικονομικού περιεχομένου. Η Γεωπολιτική ανάλυση είναι απόλυτα προσανατολισμένη σε πραγματικά και διασταυρωμένα δεδομένα. Οι προτάσεις δεν αποτελούν αντικείμενο της Γεωπολιτικής αναλύσεως αλλά της Γεωστρατηγικής συνθέσεως. Τέλος, η μελέτη θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το μεθοδολογικό υπόβαθρο της Συστημικής

¹ Διάλεξη του Αλομπέιντ Άρεφ με θέμα: «Η σημασία της Μέσης Ανατολής και η ανάδειξη των σύγχρονων κρατών», ΑΔΙΣΠΟ, 29 Μαρτίου 2013.

Γεωπολιτικής Αναλύσεως, που έχει προταθεί από τον Καθηγητή Οικονομικής Γεωγραφίας και Γεωπολιτικής Ιωάννη Μάζη².

Για την παρούσα Γεωπολιτική ανάλυση έχουν τεθεί οι παρακάτω θεμελιώδεις παραδοχές, που αποτελούν τον σκληρό πυρήνα του ερευνητικού μας προγράμματος:

α) Η «Αραβική Άνοιξη» συνεχίζει να εξελίσσεται, με συνέπεια τη δράση ισλαμιστικών εξτρεμιστικών οργανώσεων στα κράτη της Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής.

β) Το διεθνές σύστημα από μονοπολικό, με μοναδική Υπερδύναμη τις ΗΠΑ, εξελίσσεται σε πολυπολικό με τις ΗΠΑ, ωστόσο, να διατηρούν την πρωτοκαθεδρία και με την Ρωσία και την Κίνα να συνθέτουν τις Μεγάλες Δυνάμεις.

γ) Η Ρωσία συνεχίζει να έχει ζωτικά συμφέροντα στον ενιαίο χώρο Ανατολικής Μεσογείου-Μέσης Ανατολής.

δ) Η εξωτερική πολιτική των χωρών της ΕΕ δεν θα μεταβληθεί έναντι των αραβικών κρατών, λόγω των ενεργειακών δεσμών που τις συνδέουν με αυτά.

² Ι.Θ.Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2012, σελ.368-372 και 398-408.

1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1.1 Διαχείριση των πηγών πληροφόρησης στη διεξαγωγή της έρευνας

Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, διακρίνεται σε δύο πηγές πληροφόρησης:

α) Σε πρωτογενείς πηγές, όπως πρωτότυπα κείμενα, τα οποία αποκρυπτογραφούν τη δράση των Υπερσυστημικών πόλων ισχύος (Σαουδική Αραβία-Κατάρ), όσον αφορά στη χρηματοδότηση ισλαμιστικών εξτρεμιστικών οργανώσεων.

β) Σε δευτερογενείς πηγές, όπως μελέτες, βιβλία, άρθρα και αναλύσεις που ερμηνεύουν ή αναλύουν την οικονομική υποστήριξη συγκεκριμένων οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, βασιζόμενα στην εξέταση πρωτογενών πηγών.

Οι πρωτογενείς πηγές που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία περιλαμβάνουν κείμενα και αναφορές των Υπηρεσιών Ασφαλείας των ΗΠΑ, των υπουργείων Οικονομικών, Πληροφοριών και Εξωτερικών των ΗΠΑ, του State Department, Κυβερνητικών πηγών, όπως η Ομάδα για Παράνομες Συναλλαγές της CIA, καθώς και δηλώσεις πρώην αξιωματούχων και γεωπολιτικών αναλυτών.

Οι δευτερογενείς πηγές αποτελούν υλικό ερευνητικών ιδρυμάτων που επικεντρώνονται στην υποστήριξη (κυρίως οικονομική) ισλαμιστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ καθώς επίσης βιβλία, μελέτες και άρθρα στο διαδίκτυο που αναφέρονται στη στήριξη αυτών από τους προαναφερόμενους Υπερσυστημικούς δρώντες. Οι μελέτες των δευτερογενών πηγών περιέχουν στοιχεία για τη χρηματοδότηση και τη δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων στο Σύστημα Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής.

Σημαντικό μέρος του υλικού της έρευνας προήλθε από επίσημες ιστοσελίδες έγκυρων ειδησεογραφικών οργανισμών (BBC, CNN, FT, Deutsche Welle, Reuters) και βάσεις δεδομένων από διεθνείς φορείς, κρατικές υπηρεσίες (υπουργεία Εξωτερικών, Οικονομικών, CIA) καθώς και ινστιτούτα έρευνας και ανάλυσης (The World Bank, OHE, ΔΝΤ).

Το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία αποτελούν τους κύριους χρηματοδότες των ισλαμιστικών οργανώσεων που δρουν και αναπτύσσονται στο εν λόγω Σύμπλοκο. Το Ισλαμικό Κράτος αποτελεί την πιο ακραία ισλαμιστική οργάνωση σε καταγεγραμμένες επιθέσεις και απώλειες εναντίον κυβερνητικών δυνάμεων,

αντίπαλων ενόπλων ομάδων και αμάχου πληθυσμού. Οι εξελισσόμενες συγκρούσεις αποτελούν στοιχείο, το οποίο πρέπει να συνυπολογιστεί σε ενδεχόμενη μελλοντική επικαιροποίηση των δεδομένων της εργασίας.

1.2 Παράθεση διατυπωμένων απόψεων και σχολίων επί του θέματος

Σε άρθρο του BBC αναφέρεται ο ρόλος της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ στο θέμα της στήριξης τρομοκρατικών οργανώσεων και δη του Ισλαμικού Κράτους. Ο διευθυντής του 'Royal United Services Institute', Michael Stephens, υποστηρίζει ότι υπάρχουν «κάποια πλούσια άτομα» από χώρες του Κόλπου που χρηματοδοτούν ομάδες εξτρεμιστών σε κράτη της Μέσης Ανατολής, μέσω μεταφοράς ρευστού αξίας εκατομμυρίων δολαρίων στην Τουρκία, όπου και παραδίδεται στους Τζιχαντιστές. Παράλληλα, αναγνωρίζει πως η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, λόγω της εκτίμησής τους ότι το καθεστώς Άσαντ θα κατέρρεε στη Συρία και ότι το βασικό όχημα για τους πολιτικούς τους σκοπούς θα ήταν το «σουνιτικό πολιτικό Ισλάμ», χρηματοδότησαν ισλαμιστικές οργανώσεις, οι οποίες είχαν δεσμούς με το διαβόητο Μέτωπο Al-Nusra, την πτέρυγα της Al-Qaeda στη Συρία. Τέλος, θεωρεί ότι τόσο το Κατάρ όσο και η Σαουδική Αραβία δεν είχαν την πρόθεση να υποστηρίξουν άμεσα τις ισλαμιστικές οργανώσεις αλλά ένας συνδυασμός κακής πολιτικής και αφέλειας είχε σαν αποτέλεσμα όπλα και χρήματα να καταλήξουν στα χέρια των οργανώσεων³.

Σε άρθρο της, η Lori Plotkin Boghardt του 'The Washington Institute' αναγνωρίζει ότι Σαουδάραβες πολίτες συνεχίζουν να αποτελούν σημαντική πηγή χρηματοδότησης για τις σουνιτικές οργανώσεις που επιχειρούν στη Συρία, καθώς και ότι υπάρχει υποστήριξη του ISIS στη Σαουδική Αραβία. Η οργάνωση στοχεύει άμεσα Σαουδάραβες, με εκστρατείες για συγκέντρωση κεφαλαίων, οπότε το Ριάντ θα μπορούσε να κάνει περισσότερα για να περιορίσει την ιδιωτική χρηματοδότηση. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι η συνεισφορά αυτών των δωρεών έχει «περιθωριοποιηθεί» πλέον από τις ανεξάρτητες πηγές εισοδήματος του Ισλαμικού

³ 'Islamic State: Where does jihadist group get its support?', Michael Stephens, BBC, 01 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29004253 (πρόσβαση 10/8/2018).

Κράτους, όπως το λαθρεμπόριο, οι εκβιασμοί και άλλες εγκληματικές δραστηριότητες⁴.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν και εκείνοι που κατηγορούν άμεσα τις δύο χώρες του Κόλπου για την εξέλιξη των πραγμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο Στρατηγός Jonathan Shaw, πρώην ανώτερο στέλεχος του βρετανικού Γενικού Επιτελείου, που, σε συνέντευξή του στην "The Telegraph" δήλωσε ότι «*Το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία ήταν κυρίως υπεύθυνοι για την άνοδο του εξτρεμιστικού Ισλάμ που εμπνέει τους τρομοκράτες του ISIS. Υπό την αμφίεση της μόρφωσης, ο σαουδαμπιτικός σαλαφισμός εκρήγνυται...και χρηματοδοτείται από σαουδαραβικά και καταριανά χρήματα, και αυτό πρέπει να σταματήσει*», αναφερόμενος στις δαπάνες των δύο χωρών όσον αφορά στη δική τους ερμηνεία για την προώθηση της μουσουλμανικής πίστης⁵.

Την άποψη αυτή συμμερίζεται και ο διευθυντής του Κέντρου Ερευνών του Αραβικού Κόσμου στο Πανεπιστήμιο του Mainz, Günter Meyer, ο οποίος σε συνέντευξή του στη Deutsche Welle, δήλωσε κατηγορηματικά ότι δεν υπάρχει αμφιβολία από πού προέρχεται η χρηματοδότηση του ISIS «*Η σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης του ISIS μέχρι τώρα ήταν η υποστήριξη από τα κράτη του Κόλπου, αλλά κυρίως το Κατάρ, το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία*». Παράλληλα, τόνισε ότι αυτό συνιστά κίνδυνο για αυτές τις ίδιες χώρες, και ειδικά για τη Σαουδική Αραβία «*Σαουδάραβες πολίτες πλέον αποτελούν την πολυπληθέστερη εθνικότητα ξένων μαχητών στο ISIS. Όταν αυτοί οι μαχητές επιστρέψουν, υπάρχει κίνδυνος να στραφούν κατά του σαουδαραβικού καθεστώτος*». Σε κάθε περίπτωση, εκτιμά ότι η ροή χρήματος προς το ISIS από τη Σαουδική Αραβία συνεχίζεται, λιγότερο από τη σαουδαραβική Κυβέρνηση απ' ό,τι από πλούσιους Σαουδάραβες⁶.

Η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση θα προσδιορίσει, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια, τη δράση του Γεωπολιτικού παράγοντα, της οικονομικής υποστήριξης συγκεκριμένων ισλαμιστικών οργανώσεων, προβάλλοντας μια σαφή εικόνα της δυναμικής τους στο εν λόγω Σύστημα, δηλαδή είτε της σταθερής

⁴ "Saudi Funding of ISIS", Lori Plotkin Boghardt, The Washington Institute, 23 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis (πρόσβαση 11/8/2018).

⁵ "Qatar and Saudi Arabia have ignited time bomb by funding global spread of radical Islam", David Blair, The Telegraph, 04 October 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11140860/Qatar-and-Saudi-Arabia-have-ignited-time-bomb-by-funding-global-spread-of-radical-Islam.html (πρόσβαση 11/8/2018).

⁶ "Who finances ISIS?", Andreas Becker, Deutsche Welle, 19 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.dw.com/en/who-finances-isis/a-17720149 (πρόσβαση 11/8/2018).

παρουσίας τους είτε της εξασθένησής τους. Επίσης, με τη χρήση της ΣΓΑ δυνάμεθα να προσδιορίσουμε τις σχέσεις των οργανώσεων αυτών και με άλλους διεθνείς Υπερσυστημικούς δρώντες, όπως οι ΗΠΑ, το Ιράν, η Ρωσία και η ΕΕ, οι οποίοι διαδραματίζουν ρυθμιστικό ρόλο στο εξεταζόμενο Σύμπλοκο.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

2.1 Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναπτύξουμε τη μεθοδολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης που θα χρησιμοποιήσουμε στην εργασία, με σκοπό τη διερεύνηση των πολιτικών γεγονότων, των διεθνών σχέσεων και των συναφών με αυτά τάσεων ανακατανομής ισχύος, λόγω της επίδρασης του Γεωπολιτικού παράγοντα στο Σύστημα Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής.

Πρόκειται για επιστημολογική μεθοδολογία, εισηγητής της οποίας, τόσο στην ελληνική όσο και τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα, είναι ο Καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας και Γεωπολιτικής Ιωάννης Μάζης, σύμφωνα με τον οποίο *«Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση είναι η γεωγραφική εκείνη μέθοδος η οποία μελετά, περιγράφει και προβλέπει τις συμπεριφορές και τις επιπτώσεις των σχέσεων των αντιτιθέμενων και διακριτών διεθνών δράσεων ανακατανομής ισχύος και των ιδεολογικών μεταφυσικών που τις καλύπτουν, στο πλαίσιο των γεωγραφικών συμπλόκων που οι δράσεις αυτές εντοπίζονται και λειτουργούν»*⁷. Η Γεωπολιτική ανήκει επιστημολογικά στην Οικονομική Γεωγραφία, η οποία αποτελεί το μεθοδολογικό υπόβαθρο της πρώτης.

Ο λόγος που επιλέχθηκε από τον ερευνητή η συγκεκριμένη μεθοδολογία για την εκπόνηση της εργασίας έγκειται στο γεγονός, ότι το επιστημολογικό υπόβαθρο της ΣΓΑ παρέχει τη δυνατότητα να επιτευχθεί ασφαλής προβλεπτική ικανότητα στη μελέτη των διεθνών φαινομένων. Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη μεθοδολογία απορρίπτει την υποκειμενική, ασαφή και βερμπαλιστική παρουσίαση των γεγονότων. Είναι αφαιρετική και ο ερευνητής δύναται να προβεί σε επιτυχή πρόβλεψη, ακόμη και σε γεωστρατηγική σύνθεση (εφόσον του ζητηθεί) με ασφαλή συμπεράσματα και προτάσεις.

2.2 Ανάλυση του θέματος με βάση την ορολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως

Ξεκινώντας την ανάλυση του θέματος θα προβούμε στον προσδιορισμό των προαναφερθέντων σημείων. Έτσι, από τον τίτλο του προς επεξεργασία θέματος προκύπτει ότι:

⁷ Ι.Θ.Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής*, ό.π. 2, σελ.350-359.

α) Τα όρια του Γεωγραφικού Συμπλόκου προσδιορίζονται στον όρο «Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή».

β) Ο προς μελέτη χώρος του Συμπλόκου είναι το «εσωτερικό» του Συμπλόκου Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής.

γ) Ο οριζόμενος Γεωπολιτικός Παράγοντας, που δύναται να επηρεάσει την κατανομή ισχύος στο εσωτερικό ή εξωτερικό του Συμπλόκου, είναι «η οικονομική υποστήριξη συγκεκριμένων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ», όπως προκύπτει από τον τίτλο του θέματος.

Στη συνέχεια, αφού προσδιορίσαμε τα όρια του Γεωγραφικού Συμπλόκου εντός του οποίου θα μελετήσουμε τη δράση του Γεωπολιτικού Παράγοντα, θα ορίσουμε τις τρεις Συστημικές οντολογικές κλίμακες: i) τα *Υποσυστήματα*, τα οποία αποτελούν υποσύνολα των Συστημάτων, ii) το *Σύστημα*, το οποίο εντάσσεται στο εσωτερικό του γεωγραφικού χώρου του προς εξέταση Συμπλόκου ή ταυτίζεται, ως γεωγραφική επιφάνεια, με το προς εξέταση Σύμπλοκο και iii) τα *Υπερσυστήματα*, τα οποία εμπεριέχουν, ως υποσύνολο, το εξεταζόμενο Σύστημα ή και άλλα, τα οποία όμως δεν αφορούν την παρούσα εργασία. Παρακάτω προσδιορίζονται οι τρεις Συστημικές κλίμακες, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση του θέματος:

α) *Σύστημα*: στην περίπτωση μας είναι το Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή, όπως προκύπτει από τον τίτλο του θέματος.

β) *Υποσυστήματα*: επιλέγουμε πέντε διακριτά Υποσυστήματα που είναι τα παρακάτω:

1. Η ισλαμιστική οργάνωση AQIM, όπου δραστηριοποιείται στην Αλγερία.

2. Η ισλαμιστική οργάνωση ISIS, όπου δραστηριοποιείται στη Λιβύη, στο Ιράκ, στη Συρία και στην Υεμένη.

3. Οι ισλαμιστικές οργανώσεις Μουσουλμανική Αδελφότητα και Χαμάς, όπου δραστηριοποιούνται στη Λωρίδα της Γάζας.

4. Η ισλαμιστική οργάνωση Al-Nusra, όπου δραστηριοποιείται στο Ιράκ και στη Συρία.

5. Η ισλαμιστική οργάνωση AQAP, όπου δραστηριοποιείται στην Υεμένη.

γ) *Υπερσύστημα*: ως Υπερσυστημικούς δρώντες ορίζουμε τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, καθώς δίνονται στον τίτλο του θέματος.

Στο Σύμπλοκο βέβαια δραστηριοποιούνται και άλλοι διεθνείς Υπερσυστημικοί δρώντες, με δευτερεύοντα ρόλο σε σχέση με τους προαναφερθέντες, όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, το Ιράν και η ΕΕ, προκειμένου να προάγουν τα οικονομικά και γεωστρατηγικά τους συμφέροντα, με την εμπλοκή τους να μην είναι τόσο εμφανής.

Αφού ορίσαμε τα Υποσυστήματα, θα προσδιορίσουμε τις γεωπολιτικές τάσεις- δυναμικές, για κάθε ένα από τα προαναφερθέντα Υποσυστήματα, με όρους «ισχύος» (Πυλώνες ισχύος), τη συμπεριφορά των οποίων δύναται να καθορίσει ο Γεωπολιτικός παράγοντας. Στην παρούσα εργασία θα επιλέξουμε, ως σημαντικότερο, τον Πυλώνα της Οικονομίας. Η επιλογή αυτή έγινε με βάση τον τίτλο του θέματος «...οικονομική υποστήριξη...», καθώς σε αυτόν τον Πυλώνα κατισχύει ο Γ.Π και συνεπώς καθορίζει ή δύναται να καθορίσει τη συμπεριφορά του, όσον αφορά στην ίδια την ισχύ στο πλαίσιο του εκάστοτε Υποσυστήματος.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτό το δεδομένο, θεωρούμε ότι ο Οικονομικός Πυλώνας είναι αυτός που έχει την κυρίαρχη σημασία στη διεξαγωγή της έρευνάς μας. Το συμπέρασμα αυτό ορίζεται ως «θετική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος» του Γεωπολιτικού παράγοντα στο εσωτερικό του Υποσυστήματος και προσδιορίζει ποσοτικά το συνολικό αποτέλεσμα ισχύος του Συστήματος⁸.

Για την αποτελεσματικότερη περιγραφή του Οικονομικού Πυλώνα, θα πρέπει να επιλέξουμε σύνθετους γεωπολιτικούς δείκτες, οι οποίοι θα χαρακτηρίζουν το μεγαλύτερο δυνατό εύρος των πτυχών του, αποφεύγοντας τυχόν επικάλυψη πληροφοριών μεταξύ τους. Για να εφαρμόσουμε τα παραπάνω θα χρησιμοποιήσουμε μία βάση δεδομένων, η οποία θα βασίζεται σε έγκυρες πηγές. Ο γεωπολιτικός δείκτης είναι αυτός που ορίζει την τιμή του μετρούμενου ενδοσυστημικού μεγέθους σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή⁹.

Οι γεωπολιτικοί δείκτες (αριθμοδείκτες) που επιλέξαμε για να περιγράψουν τον Πυλώνα της Οικονομίας είναι:

α) Η χρηματοδότηση ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων, όπως η Μουσουλμανική Αδελφότητα, η Χαμάς, το ISIS, η Al-Nusra και η Al-Qaeda με τα παρακλάδια της, από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ.

⁸ Ι.Θ.Μάζης, «Εφαρμογή απλών και σύνθετων δεικτών των τεσσάρων Γεωπολιτικών πυλώνων στην μεθοδολογία της συστημικής Γεωπολιτικής ανάλυσης: Η περίπτωση της Συρίας», *Civitas Gentium*, Volume 5, Number 2, Special Issue, 2017, σελ.19.

⁹ Ι.Θ.Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής*, ό.π. 2, σελ.399-405.

β) Η οικονομική απώλεια κάθε κράτους από την εξτρεμιστική δράση συγκεκριμένων ισλαμιστικών οργανώσεων σε εθνικό επίπεδο. Η οικονομική απώλεια σχετίζεται με την υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας ή το «πάγωμα» επενδύσεων από ξένες εταιρίες, την αδυναμία εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών κάθε κράτους λόγω των συγκρούσεων, της αστάθειας και της ανασφάλειας που προκαλεί η δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων.

γ) Η οικονομική επιβάρυνση κάθε κράτους για τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, την τήρηση της δημόσιας τάξης και την αποκατάσταση των υποδομών και των οικονομικών δικτύων της αγοράς, λόγω των επιθέσεων από τις ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις.

Οι γεωπολιτικοί δείκτες αποτελούν τα δομικά στοιχεία του γεωπολιτικού πυλώνα που επιλέξαμε και συνεπώς, του Γεωπολιτικού υποδείγματος, από το οποίο θα προκύψουν οι τάσεις ανακατανομής ισχύος στο προς εξέταση Σύμπλοκο/Σύστημα. Το Γεωπολιτικό υπόδειγμα αποτελεί την αφετηρία για τη Γεωστρατηγική σύνθεση, η οποία διενεργείται υπό συγκεκριμένη οπτική γωνία συμφερόντων, εκμεταλλεόμενοι τα αποτελέσματα της προηγηθείσας Γεωπολιτικής ανάλυσης.

Οι γεωγραφικοί χώροι που εξετάζονται είναι: i) ο οικονομικός δευτερογενής υπερδομικός, ii) ο πολιτικός δευτερογενής υπερδομικός και iii) ο εθνοκρατικός τριτογενής υπερδομικός χώρος¹⁰.

2.3 Περιγραφή της έρευνας

Όπως αναφέρθηκε ήδη χρησιμοποιήθηκαν πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές πληροφόρησης. Η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε βασίζεται σε θεωρητικό επίπεδο σε πονήματα του Καθηγητή Μάζη, καθώς η ερευνητική μελέτη πραγματώνεται με αφετηρία τη μεθοδολογία της ΣΓΑ. Σκοπός της έρευνας είναι να ανταποκρίνεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη διεπιστημονική προσέγγιση. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο η οικονομική ανάλυση, κατά τη διερεύνηση των διαφορετικών και αντικρουόμενων (πολλές φορές) πτυχών του θέματος. Με τη βοήθεια χαρτών και πινάκων, επιχειρείται να καταφανεί εάν και κατά πόσο ο Γεωπολιτικός παράγοντας δύναται να επηρεάσει στο μέλλον το προς εξέταση Σύμπλοκο ή ακόμη και το διεθνές στερέωμα.

¹⁰ Ι.Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής*, ό.π. 2, σελ.347-350.

Η επιλογή των γεωπολιτικών δεικτών έγινε με βάση τον Πυλώνα ισχύος που επιλέξαμε για την έρευνα και καθώς αυτός είναι ο Οικονομικός, οι γεωπολιτικοί δείκτες επιβάλλεται να είναι οικονομικής φύσεως. Η χρηματοδότηση ισλαμιστικών εξτρεμιστικών οργανώσεων από την Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, η οικονομική απώλεια κάθε κράτους από τη δράση των συγκεκριμένων ισλαμιστικών οργανώσεων και η οικονομική επιβάρυνσή του για τη διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων, αποτελούν τους σημαντικότερους γεωπολιτικούς δείκτες του Πυλώνα της οικονομικής ισχύος, στον οποίο κατισχύει ο Γεωπολιτικός παράγοντας.

Η συλλογή των στοιχείων και η επεξεργασία των δεικτών έγινε με βάση τις γεωπολιτικές επιρροές του Γεωπολιτικού παράγοντα, στο πλαίσιο της επιλεγμένης Συστημικής οντότητας. Σε αρκετές περιπτώσεις πραγματοποιήθηκε διασταύρωση των πηγών, ώστε να ελεγχθεί η αξιοπιστία τους.

Αυτή η διαδικασία αποτελεί την ορθολογική σειρά εξετάσεως των επιρροών του Γ.Π, ξεκινώντας δηλαδή να τις ερευνούμε από την κλίμακα των Υποσυστημάτων και συνεχίζουμε στην κλίμακα του Συστήματος. Με τη διαδοχή αυτή, έχοντας ολοκληρώσει την ανάλυση των επιρροών του Γ.Π στο επίπεδο των Υποσυστημάτων, διαπιστώνουμε ότι έχουμε όλες τις ποσοτικές προϋποθέσεις για να ολοκληρώσουμε την ανάλυση και στο επίπεδο του Συστήματος. Τέλος, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, δεν χρησιμοποιήθηκε κάποιος τομέας της γεωπληροφορικής για την επεξεργασία των στοιχείων.

2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί

Οι ερευνητικοί περιορισμοί παρουσιάζονται κυρίως στο στάδιο της δευτερογενούς ανάλυσης, σε ζητήματα που άπτονται της οικονομικής υποστήριξης της ισλαμιστικής τρομοκρατίας από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ. Στο στάδιο αυτό κρίνεται αναγκαία η συνεχής ανατροφοδότηση του σώματος της εργασίας με νέα δεδομένα, συμπεριλαμβάνοντας, όσο το δυνατόν, περισσότερους γεωπολιτικούς δείκτες κατά τη διεξαγωγή της έρευνας¹¹.

Οι ερευνητικές πηγές που αναφέρονται στην υποστήριξη ισλαμιστικών οργανώσεων, λόγω του στρατιωτικού και απόρρητου χαρακτήρα τους είναι συνήθως μη προσβάσιμες. Το γεγονός αυτό περιορίζει σημαντικά τη μελέτη και τη

¹¹ Ι.Θ. Μάζης, *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής*, ό.π. 2, σελ.372-377.

συλλογή στοιχείων του ερευνητή, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ελλείψεις στην ολοκληρωμένη καταγραφή των γεγονότων και των επιδράσεών τους στο εξεταζόμενο Σύμπλοκο. Για παράδειγμα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν οι δράσεις σχετικά με την οικονομική υποστήριξη των προαναφερομένων οργανώσεων, λόγω της μυστικότητας και της παραπληροφόρησης από τους εμπλεκόμενους Συστημικούς και Υπερσυστημικούς δρώντες.

Η οικονομική υποστήριξη των ισλαμιστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή αποτελεί τη σημαντικότερη χρηματοδότηση των οργανώσεων. Η συνέχιση ή όχι αυτής της υποστήριξης αποτελεί σημαντικό στοιχείο, το οποίο θα πρέπει να ληφθεί απαραίτητως υπόψη σε ενδεχόμενη μελλοντική επικαιροποίηση των δεδομένων της παρούσας εργασίας. Κατά την έρευνα θέτουμε τους παρακάτω περιορισμούς:

α) Στην παρούσα εργασία εξετάζεται ο Πυλώνας της Οικονομίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι υπόλοιποι Πυλώνες ισχύος (Άμυνα/Ασφάλεια, Πολιτική, Πολιτισμός/Πληροφορία) είναι λιγότεροι σημαντικοί. Απλώς, αποτελούν αντικείμενο άλλης έρευνας.

β) Τα στοιχεία που συλλέγονται είναι αποκλειστικά από ανοικτές πηγές δεδομένων.

γ) Η Γεωπολιτική ανάλυση περιορίζεται αποκλειστικά στα όρια του Συστήματος που έχουμε επιλέξει για την έρευνα.

δ) Η μελέτη εξετάζει την οικονομική υποστήριξη συγκεκριμένων ισλαμιστικών οργανώσεων μόνο από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ. Υπάρχει βέβαια το ενδεχόμενο ύπαρξης και άλλων διεθνών πόλων ισχύος (ΗΠΑ, Ρωσία, Ιράν) που δραστηριοποιούνται στο εξεταζόμενο Σύμπλοκο. Παρά ταύτα, η έρευνα περιορίζεται στους δύο Υπερσυστημικούς δρώντες (Σαουδική Αραβία και Κατάρ).

ε) Τέλος, η έρευνα θα επικεντρωθεί στη συλλογή των απολύτως απαραίτητων στοιχείων, που θεωρούνται κρίσιμα για την εκπόνηση της εργασίας, δεδομένου του περιορισμού της στις 15.000 λέξεις.

3. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

3.1 Ισλαμιστικές ριζοσπαστικές οργανώσεις που δρουν στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ - Μέσης Ανατολής

Οι κυριότερες ισλαμιστικές ριζοσπαστικές οργανώσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται, υποστηριζόμενες από το Κατάρ και/ή την Σαουδική Αραβία, στο προς εξέταση Σύμπλοκο είναι οι παρακάτω:

(α) Μουσουλμανική Αδελφότητα

Η οργάνωση των Αδελφών Μουσουλμάνων έχει χαρακτηριστεί, σε διεθνές επίπεδο, ως τρομοκρατική οργάνωση από τα κράτη: Ρωσία, Συρία, Αίγυπτο, Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν και ΗΑΕ, με τη Σαουδική Αραβία να τη θεωρεί ιδεολογικό εχθρό. Η Μουσουλμανική Αδελφότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο προς εξέταση Σύμπλοκο. Ιδρύθηκε στην Ισμαηλία της Αιγύπτου το Μάρτιο 1928 από τον Hasan Al-Bannā και εκπροσωπεί τον οργανωμένο ισλαμικό φονταμενταλισμό¹². Όπως αναφέρει ο καθηγητής Κυριάκος Νικολάου-Πατραγάς: *''Η οπτική των Αδελφών Μουσουλμάνων καθ'όσον αφορά την δημοκρατίαν αποτελεί μάλλον εκλογικήν τεχνικήν (ελιγμόν) ώστε να κηδεμονεύση τον λαόν, ενώ η ευρύτερα των επιδιώξις είνε το όνειρον της κηδεμονίας του σύμπαντος κόσμου, η «κυριαρχία (επί) του κόσμου». Η δημοκρατία εις την σκέψιν των Αδελφών Μουσουλμάνων αποτελεί απλώς το κατάλληλον μέσον «κυριαρχίας του δικαίου», ακριβώς καθώς αναφέρουν και οι τζιχαντισταί εις την φιλολογίαν των''*¹³.

(β) Χαμάς

Η Χαμάς είναι μία σουνιτική παραστρατιωτική οργάνωση και ταυτόχρονα πολιτικό κόμμα, παράρτημα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας στα παλαιστινιακά εδάφη. Ιδρύθηκε το 1987 με την εκδήλωση βομβιστικών επιθέσεων αυτοκτονίας κατά ισραηλινών στόχων. Έχει αναπτύξει εκτεταμένα κοινωνικά προγράμματα με τη δημιουργία νοσοκομείων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και άλλων

¹² Κυριάκος Θ. Νικολάου Πατραγάς, *Αδελφοί Μουσουλμάνοι: Η μήτρα της ισλαμιστικής ενόπλου βίας. Η μαρτυρία του εξ απορρήτων του εθνάρχου Νάσερ Σάμη Σάραφ*, εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2017, σελ.87.

¹³ Κυριάκος Θ. Νικολάου Πατραγάς, *Αδελφοί Μουσουλμάνοι: Η μήτρα της ισλαμιστικής ενόπλου βίας. Η μαρτυρία του εξ απορρήτων του εθνάρχου Νάσερ Σάμη Σάραφ*, ό.π. 15, σελ.79.

υπηρεσιών, αποκτώντας δημοτικότητα στην παλαιστινιακή κοινωνία. Η Χαμάς πρεσβεύει την καταστροφή του Ισραήλ και την αντικατάστασή του με ένα παλαιστινιακό ισλαμικό κράτος. Ο Παλαιστίνιος Πρόεδρος Mahmoud Abbas με διάταγμά του, το 2007, έθεσε εκτός νόμου τη στρατιωτική και εκτελεστική δύναμη της Χαμάς¹⁴.

Οι ΗΠΑ και η ΕΕ θεωρούν τη Χαμάς τρομοκρατική οργάνωση, η οποία χρηματοδοτείται κυρίως από τη Σαουδική Αραβία. Η σχέση Χαμάς-Καΐρου προβληματίζει ιδιαίτερα το Ισραήλ καθώς μια ενδεχόμενη δράση της Χαμάς εναντίον του Ισραήλ, πιθανόν να οδηγήσει την Αίγυπτο να ταχθεί στο πλευρό της, με αποτέλεσμα την επιδείνωση των σχέσεων Αιγύπτου-Ισραήλ¹⁵.

Το Μάρτιο του 2014 αιγυπτιακό δικαστήριο έθεσε εκτός νόμου τη Χαμάς, απαγορεύοντας τις δραστηριότητές της και κλείνοντας τα γραφεία της στην Αίγυπτο. Η Χαμάς θεωρείται από την Αίγυπτο σύμμαχος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, η οποία έχει κηρυχθεί τρομοκρατική οργάνωση. Μετά την σύλληψη του ισλαμιστή Μοχάμεντ Μόρσι, το 2013, η Κυβέρνηση του Στρατάρχη Σίσι θεωρεί τη Χαμάς μείζονα απειλή για τη χώρα, κατηγορώντας την ότι υποστηρίζει ένοπλους ισλαμιστές της Al-Qaeda στη Χερσόνησο του Σινά¹⁶.

(γ) Al-Qaeda

Αποτελεί την κυριότερη ισλαμιστική οργάνωση, που για περίπου 30 χρόνια εξαπολύει τρομοκρατικές επιθέσεις εντός και εκτός του αραβικού κόσμου. Πρόκειται για σουνιτική τρομοκρατική οργάνωση, που δραστηριοποιείται σε όλο το εύρος του εξεταζομένου Συστήματος. Η δράση της Al-Qaeda, αποσκοπεί στην εμπλοκή των δυτικών δυνάμεων και κυρίως των ΗΠΑ σε ένα μακροχρόνιο πόλεμο φθοράς και στην εγκαθίδρυση θεοκρατικών καθεστώτων στις μουσουλμανικές χώρες. Η Al-Qaeda δεν είναι μια παραδοσιακή τρομοκρατική οργάνωση, αλλά ένα «διεθνές» κέντρο το οποίο χρησιμοποιούν άλλες τρομοκρατικές ομάδες για να προμηθεύονται χρήματα, όπλα και να εκπαιδεύονται, με παρακλάδια σε περισσότερα από 55 κράτη. Στόχος της είναι *«Η συνολική ήττα των Αμερικανών και*

¹⁴ " Hamas and Fatah: How are the two groups different", Zena Tahhan, 12 October 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.aljazeera.com/.../hamas-fatah-goal-approaches (πρόσβαση 12/3/18).

¹⁵ Ι. Θ. Μάζης, «Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή», Foreign Affairs Hellenic Edition, 10 Οκτωβρίου 2012.

¹⁶ "Court bans activities of Islamist Hamas in Egypt", Yasmine Saleh, Reuters, 04 Μαρτίου 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/.../egypt-hamas/court-bans-activ> (πρόσβαση 10/8/18).

των συμμάχων τους προκειμένου να απελευθερωθούν τα ιερά μνημεία του Ισλάμ από τα χέρια των απίστων», όπως διακηρύχτηκε το 1998¹⁷.

Η Al-Qaeda έχει ανακηρυχτεί τρομοκρατική οργάνωση από τα Ηνωμένα Έθνη, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Ρωσία, τη Συρία, το Ιράν, την Υεμένη, τη Σαουδική Αραβία, τα ΗΑΕ, την ΕΕ και τις ΗΠΑ¹⁸.

(δ) AQAP

Το AQAP αποτελεί στρατιωτική ισλαμιστική οργάνωση, που δραστηριοποιείται κυρίως στην Υεμένη και τη Σαουδική Αραβία. Θεωρείται ο πιο ενεργός κλάδος της Al-Qaeda, με την Κυβέρνηση των ΗΠΑ να πιστεύει ότι το AQAP είναι το πιο επικίνδυνο παρακλάδι της. Η εν λόγω οργάνωση δημιούργησε ένα εμιράτο κατά τη διάρκεια της επανάστασης της Υεμένης το 2011¹⁹.

(ε) Al-Nusra

Η Al-Nusra είναι μια σαλαφιστική τζιχαντιστική οργάνωση που αγωνίζεται εναντίον των συριακών κυβερνητικών δυνάμεων στη Συρία. Η οργάνωση ανακοίνωσε την ίδρυσή της τον Ιανουάριο 2012. Οι ΗΠΑ ανακηρύξαν την Al-Nusra ως διεθνή τρομοκρατική οργάνωση. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και πολλά άλλα κράτη. Μέχρι τον Ιούλιο 2016 αποτελούσε το επίσημο συριακό τμήμα της Al-Qaeda, όπου και διασπάστηκε σε αυτόνομη οργάνωση²⁰.

Το 2015, η ομάδα έπαιξε σημαντικότατο ρόλο στο θέατρο των τζιχαντιστικών επιχειρήσεων, καταλαμβάνοντας σημαντικά εδάφη στη βορειοδυτική Συρία. Αποτελείται κυρίως από Σύριους τζιχαντιστές, έχοντας σημαντική δράση και στο γειτονικό Λίβανο.

Σκοπός της είναι να ανατρέψει τον Assad στη Συρία και να δημιουργήσει ένα ισλαμικό εμιράτο σύμφωνα με το νόμο της Σαρία. Η οργάνωση θεωρεί ΗΠΑ και Ισραήλ εχθρούς του Ισλάμ. Οι κατευθυντήριες γραμμές της περιλαμβάνουν την

¹⁷ "Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets", 29 April 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.brookings.edu/testimonies/comparing-al-qaeda-and-isis-different-goals-different-targets/>, (πρόσβαση 12/3/18).

¹⁸ "Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets", ό.π. 12.

¹⁹ "Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula", 16 June 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>, (πρόσβαση 23/3/18).

²⁰ "Syrian Nusra Front announces split from al-Qaeda", 29 July 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east>, (πρόσβαση 7/1/18).

παροχή υπηρεσιών, την αποφυγή του χαρακτηρισμού της ως εξτρεμιστική, τη διατήρηση ισχυρών σχέσεων με τοπικές κοινότητες και άλλες μαχόμενες ομάδες, εστιάζοντας πάντα στην ανατροπή της συριακής Κυβέρνησης²¹.

(στ) Ισλαμικό Κράτος

Το Ισλαμικό Κράτος (ISIS) είναι μια ριζοσπαστική σουνιτική οργάνωση που ακολουθεί τη σκληρή ιδεολογική γραμμή της Al-Qaeda και οπαδός των παγκόσμιων αρχών της Τζιχάντ. Όπως η Al-Qaeda και άλλες σύγχρονες ομάδες τζιχαντιστών, το Ισλαμικό Κράτος αναδύθηκε από την ιδεολογία της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, την πρώτη ισλαμιστική οργάνωση στον κόσμο. Το Ισλαμικό Κράτος ακολουθεί μια ακραία αντι-δυτική ερμηνεία του Ισλάμ, η οποία προωθεί τη θρησκευτική βία και θεωρεί εκείνους που δεν συμφωνούν με τις ερμηνείες της ως άπιστους και αποστάτες. Παράλληλα έχει στόχο να δημιουργήσει ένα σαλαφιστικό ισλαμικό κράτος σε Ιράκ, Συρία και άλλες περιοχές της Μέσης Ανατολής²².

3.2 Χρηματοδότηση του ISIS από Σαουδική Αραβία και Κατάρ

Το ISIS έχει συσσωρεύσει περισσότερα από 40 εκατομμύρια δολάρια, τα τελευταία δύο χρόνια, από δωρητές στα κράτη της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ. Τον Απρίλιο 2013, σε μια δήλωση που δεν περιοριζόταν στο ISIS, το State Department σημείωσε ότι «Οι δωρεές από τον Περσικό Κόλπο ήταν μια σημαντική πηγή χρηματοδότησης για τις σουνιτικές τρομοκρατικές ομάδες, ιδιαίτερα στη Συρία». Η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ απορρίπτουν κάθε πολιτικό ή οικονομικό δεσμό με το Ισλαμικό Κράτος και τους ισχυρισμούς ότι έχουν συμβάλει στην αύξηση της δύναμης της τζιχαντιστικής οργάνωσης²³.

Τα προαναφερθέντα κράτη διαψεύδουν κατηγορηματικά οποιαδήποτε σχέση με τους εξτρεμιστές του Ισλαμικού Κράτους και επισήμως πολεμούν κατά της οργάνωσης. Συμμετέχουν στην, υπό την Ουάσινγκτον, αεροπορική εκστρατεία κατά του ISIS από το 2014 και ειδικά το Κατάρ φιλοξενεί την Κεντρική Διοίκηση

²¹ "Jihadist blueprint for hearts and minds is gaining traction", 04 March 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.thenational.ae/a> (πρόσβαση 12/1/18).

²² Γιώργος Καψόπουλος, «Το Πρόβλημα του Λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIL) στις Διεθνείς Σχέσεις», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Δεκέμβριος 2017, σελ.19, 48.

²³ Matthew Levitt, «Terrorist Financing and the Islamic State», The Washington Institute for Near East Policy, 2014, p. 5.

των ΗΠΑ (USCENTCOM), η οποία συντονίζει τις αεροπορικές επιδρομές στη Συρία και το Ιράκ. Τέσσερις ημέρες μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 13^{ης} Νοεμβρίου στο Παρίσι, ο Πρωθυπουργός του Κατάρ Σείχης Abdullah Al-Thani έγινε δεκτός στο Μέγαρο των Ηλυσίων και εξέφρασε την πλήρη υποστήριξή του στο Γάλλο Πρόεδρο στον αγώνα κατά του ISIS. Σύμφωνα όμως με άρθρο της Le Monde, στις 25-11-2015, «*Η Σαουδική Αραβία χρηματοδοτεί τον σουνιτικό φονταμενταλισμό σε ολόκληρο τον κόσμο*». Το 2010 δημοσιεύτηκε αμερικανικό διπλωματικό σημείωμα με το εξής περιεχόμενο «*Οι (ιδιώτες) χορηγοί της Σαουδικής Αραβίας παραμένουν παγκοσμίως η κύρια πηγή χρηματοδότησης των σουνιτικών τρομοκρατικών οργανώσεων*²⁴».

Οι χορηγοί του Κόλπου, με την Σαουδική Αραβία και το Κατάρ να εμφανίζονται ως οι πλέον γενναιόδωροι, έχουν συγκεντρώσει εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια τα τελευταία χρόνια για το Ισλαμικό Κράτος και άλλες οργανώσεις. Η οικονομική αυτή υποστήριξη έχει τη μορφή της «Ζακάτ», της νόμιμης μουσουλμανικής «ελεημοσύνης», δωρεών από ισλαμικά ιδρύματα ή ιδιώτες. Ο Hasni Abidi επισημαίνει ότι «*Δεν υπάρχει απευθείας χρηματοδότηση τζιχαντιστικών οργανώσεων από το Ριάντ και τη Ντόχα. Αλλά πρέπει να θυμόμαστε ότι στην έναρξη της συριακής εξέγερσης, υπήρχε γενικό πράσινο φως για τη χρηματοδότηση όλων των τάσεων της συριακής αντιπολίτευσης φύρδην μίγδην. Η ριζοσπαστικοποίηση του Ισλαμικού Κράτους περιέπλεξε την κατάσταση. Σήμερα, η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ καταδικάζουν το Ισλαμικό Κράτος που τους απειλεί. Εν τέλει, πρέπει να σημειωθεί ότι το Ισλαμικό Κράτος έχει σήμερα πολύ λιγότερη ανάγκη από εξωτερική χρηματοδότηση*». Σύμφωνα με έκθεση του Financial Action Task Force τον Φεβρουάριο 2015 «*Το συνολικό ύψος των εξωτερικών χορηγιών προς το ΙΚ είναι ελάχιστο, αν συγκριθεί με άλλες πηγές εσόδων, που είναι κυρίως το πετρέλαιο*»²⁵.

Τον Δεκέμβριο του 2013, το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ πρόσθεσε τον Al-Nuaymi, έναν ακαδημαϊκό και επιχειρηματία του Κατάρ, στον κατάλογο των τρομοκρατών του, αναφέροντας ότι διέταξε τη μεταφορά 600.000 δολαρίων στην Al-Qaeda μέσω ενός αντιπροσώπου της στη Συρία, του Al-Suri. Ο Al-

²⁴ «Σαουδική Αραβία και Κατάρ: Αληθινοί σύμμαχοι στον πόλεμο κατά του ΙΚ;», Εφημερίδα Καθημερινή, 26 Νοεμβρίου 2015.

²⁵ «Σαουδική Αραβία και Κατάρ: Αληθινοί σύμμαχοι στον πόλεμο κατά του ΙΚ;», ό.π. 24.

Nuaymi, επίσης, απέστειλε πάνω από 2 εκατομμύρια δολάρια κάθε μήνα στο ISIS στο Ιράκ, στην AQAP και στην Al-Shabab στη Σομαλία²⁶.

Η χρηματοδότηση του Ισλαμικού Κράτους²⁷ είναι εν πολλοίς άγνωστη, καθώς δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά και αρχεία. Μια μελέτη της Οικονομικής Διεθνούς Ομάδας Δράσης, το 2015, έχει δείξει πως το Ισλαμικό κράτος αποκτά τα έσοδά του από τον έλεγχο του εδάφους (τράπεζες, πετρελαιοπηγές, φορολογία, ληστείες), καταβολή λύτρων από απαγωγές, υλική υποστήριξη από ομοϊδεάτες στο εξωτερικό και συλλογή χρημάτων μέσω κοινωνικών δικτύων²⁸. Μια άλλη μελέτη έδειξε την εξάρτηση του Ισλαμικού Κράτους από τον έλεγχο των πετρελαιοπηγών στη Μοσούλη²⁹, η οποία επιφέρει δεκάδες εκατομμύρια σε αυτό³⁰ (Γράφημα 1).

Το 2014 υπολογίστηκε πως κερδίζει 3 εκατομμύρια δολάρια ανά ημέρα. Το 2015, μετά την πτώση του Tikrit, το Ισλαμικό Κράτος έχασε τον έλεγχο αρκετών πετρελαιοπηγών, ενώ μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Παρίσι, οι ΗΠΑ πραγματοποίησαν αεροπορικούς βομβαρδισμούς, από τους οποίους καταστράφηκαν αρκετές υποδομές και μέθοδοι μεταφοράς πετρελαίου. Το μεγαλύτερο μέρος του πετρελαίου εξάγεται λαθραία στη μαύρη αγορά της Τουρκίας, μέσω διεφθαρμένων τελωνειακών. Έχει έσοδα από τη φορολόγηση ενώ πέρα από την φορολογία, αποσπά χρήματα μέσω εκβιασμών και ληστειών τραπεζών³¹.

Η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ έχουν κατηγορηθεί για χρηματική ενίσχυση του ISIS, κατηγορίες τις οποίες επανέλαβαν οι αρχηγοί των κρατών του Ιράν και του Ιράκ³². Άλλες πηγές αναφέρουν πως η Σαουδική Αραβία θεωρεί το Ισλαμικό Κράτος εχθρό, καθώς έχει επιτεθεί στο έδαφός της και έχει εφαρμόσει

²⁶ Matthew Levitt, op.cit., citation 23, p. 7.

²⁷ "We finally know what Hillary Clinton knew all along - Saudi Arabia is funding Isis", Patrick Cockburn, 14 October 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.independent.co.uk/voices/hillary-clinton-wikileaks-email-isis-saudi-arabia-qatar-us-allies-funding-barack-obama-knew-all-a-7362071.html> (πρόσβαση 12/3/18).

²⁸ "Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)", FATF Report, 10 February 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL (πρόσβαση 12/3/18).

²⁹ "Records show how Iraqi extremists withstood U.S. anti-terror efforts", Hannah Allam - McClatchy, Washington Bureau, 23 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.mcclatchydc.com/news/.../article24769573.html (πρόσβαση 14/4/18).

³⁰ Charles C. Caris & Samuel Reynolds, «ISIS Governance in Syria», Middle East Security Report 22, July 2014, Institute for the Study of War, Washington, USA.

³¹ Σταύρος Λυγερός, *Η ισλαμική τρομοκρατία*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2016, σελ.147-148.

³² "Home Office refuses to publish terrorist funding report amid claims it focuses on Saudi Arabia", May Bulman, 01 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.independent.co.uk/news/uk/home-news/home-office-terrorist-funding-report-saudia-arabia-focus-not-publish-conservative-government-a7766381.html. (πρόσβαση 13/3/2018).

αρκετά μέτρα εναντίον του. Το Κατάρ έχει κατηγορηθεί πως δεν λαμβάνει αρκετά μέτρα για να σταματήσει τη ροή χρημάτων μέσω των ινστιτούτων του προς το Ισλαμικό Κράτος. Το Κατάρ από την πλευρά του έχει αρνηθεί τις κατηγορίες επανειλημμένως³³.

Η πρώτη χρηματοδότηση της οργάνωσης έγινε τον Ιούνιο του 2014, όταν για πρώτη φορά κατέλαβε τη Μοσούλη. Συγκεκριμένα 2.500 μαχητές του ISIS κατέλαβαν την πόλη που υπερασπίζονταν 60.000 άτομα. Εκεί κυριέυσε και λεηλάτησε την κεντρική τράπεζα του Ιράκ και έθεσε υπό τον έλεγχό του τις πετρελαιοπηγές της περιοχής³⁴. Πριν από την αεροπορική εκστρατεία εναντίον του, τον Αύγουστο 2014, το Ισλαμικό Κράτος είχε φτάσει να εκμεταλλεύεται 350 πετρελαιοπηγές στο Ιράκ και το 60% των κοιτασμάτων πετρελαίου της Συρίας. Παρήγαγε μόνο το ένα πέμπτο της συνολικής δυναμικότητας των πετρελαιοπηγών που βρίσκονταν υπό τον έλεγχό του σε Ιράκ και Συρία³⁵.

Τον Ιούλιο 2017 εννέα χώρες (Σαουδική Αραβία, Αίγυπτος, ΗΑΕ, Υεμένη, Μπαχρέιν, Μαυρίκιος, Μαυριτανία, Μαλδίβες και η Κυβέρνηση της ανατολικής Λιβύης) ανακοίνωσαν ότι διέκοψαν τις σχέσεις τους με το Κατάρ, κατηγορώντας το ότι υποστηρίζει την τρομοκρατία, αφήνοντας υπονοούμενα για χρηματοδότηση³⁶.

Τη διετία 2015-2017, το ISIS έλαβε 50 εκατομμύρια δολάρια χρηματοδότηση από κυβερνητικές και ιδιωτικές πηγές από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, καθώς και από ένα μεγάλο δίκτυο ιδιωτών, βασιλικών οικογενειών και επιχειρηματιών, σύμφωνα με τον Στρατηγό Jonathan Shaw. Την ίδια άποψη συμμαρτίζει και ο Günter Meyer, διευθυντής του Κέντρου Ερευνών για τον Αραβικό κόσμο σε συνέντευξή του στη Deutsche Welle. Στοιχεία δημοσκοπήσεων δείχνουν ότι η υποστήριξη του ISIS εντός της Σαουδικής Αραβίας ανέρχεται περίπου στο 5%. Τα αποτελέσματα αυτά υποδηλώνουν ότι οι Σαουδάραβες έχουν

³³ "German minister accuses Qatar of funding Islamic State fighters", Mark Heinrich, Reuters, 20 August 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/.../germany-qatar/german-minist> (πρόσβαση 14/4/18).

³⁴ Σταύρος Λυγερός, ό.π. 31, σελ.147-148.

³⁵ Matthew Levitt, op.cit., citation 23, p. 3.

³⁶ "Middle East freezes out Qatar: What you need to know", Katie Hunt, CNN, 27 July 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.cnn.com/2017/06/06/middleeast/qatar-middle-east-diplomatic.../index.html (πρόσβαση 21/8/18).

λόγο να ανησυχούν, καθώς το 5% του πληθυσμού της Σαουδικής Αραβίας αντιπροσωπεύει πάνω από μισό εκατομμύριο δυνητικούς δωρητές³⁷.

Επίσης, ο πρώην σύμβουλος εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ Στρατηγός H.R.McMaster κατηγόρησε το Κατάρ για την ανάληψη ενός «νέου ρόλου», ως κύριου χορηγού και πηγής χρηματοδότησης για την εξτρεμιστική ισλαμική ιδεολογία, που στοχεύει τα δυτικά συμφέροντα. «*Η ριζοσπαστική ισλαμική ιδεολογία αποτελεί σοβαρή απειλή για όλο τον πολιτισμένο κόσμο*», ανέφερε στην εφημερίδα The National. Ο ίδιος δήλωσε ότι «*Δεν δώσαμε τη δέουσα προσοχή στο πώς (η ριζοσπαστική ισλαμική ιδεολογία) προωθείται μέσω φιλανθρωπικών οργανώσεων, ιεροδιδασκαλείων και άλλων κοινωνικών οργανώσεων και πως η απειλή αυτή είχε αντιμετωπιστεί «μυωπικά» στο παρελθόν*». Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε στη στήριξη ορισμένων ισλαμιστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία και κατονόμασε το Κατάρ, ως τον βασικό υποστηρικτή των ισλαμιστικών οργανώσεων³⁸.

Πέραν όμως της άμεσης οικονομικής ενίσχυσης των τζιχαντιστών, αναλυτές από το BBC σημειώνουν πως κράτη, όπως η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, είχαν σημαντικό συμφέρον από την ανάδυση του ISIS: το χρήμα και την πολιτική επιρροή. Οι θρησκευτικές σχέσεις με ένα ακραίο ισλαμικό στοιχείο που παράλληλα ενεργεί ενάντια στα συμφέροντα του Ιράν, αποτελούν τον συνδυασμό, που μπορεί να στρέψει την προσοχή και το ενδιαφέρον πολλών από τη Σαουδική Αραβία να αρχίσουν να φλερτάρουν με αυτό. Κάποιες ακραίες πολιτικές γέμισαν το οπλοστάσιο του ISIS με οπλισμό χρηματοδοτημένο από το Κατάρ. Αντίστοιχα και η Σαουδική Αραβία διεξήγαγε μια πολιτική με στόχο τους Σιίτες του Ιράν, που ενδεχομένως γέμισε τα θησαυροφυλάκια των τρομοκρατών με χρήματα ή πολεμοφόδια³⁹.

³⁷ "Is Saudi Arabia to blame for Islamic State?", BBC, 19 December 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-35101612 (πρόσβαση 10/3/18).

³⁸ "US national security adviser: Qatar and Turkey are new sponsors of radical ideology", 13 Dec 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.thenational.ae/.../us-national-security-advise> (πρόσβαση 15/4/18).

³⁹ "Islamic State: Where does jihadist group get its support?", Michael Stephens, BBC, 01 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29004253 (πρόσβαση 21/8/18).

3.3 Υποστήριξη ισλαμιστικών οργανώσεων από τη Σαουδική Αραβία

«*Το ISIS είναι η (σουνιτική) απάντησή μας στην υποστήριξη που παρέχετε στο Dawa (συντακτικό κόμμα στο Ιράκ)*». Τη φράση αυτή είχε πει ο Πρίγκιπας Σαούντ της Σαουδικής Αραβίας στον τότε υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, Τζον Κέρι, όπως είχε αποκαλύψει το 2015 η εφημερίδα Financial Times, επικαλούμενη Άραβες διπλωμάτες⁴⁰.

Παλαιότερα, ο διευθυντής του γραφείου της Χίλαρι Κλίντον, John Podesta είχε παραδεχθεί σε εμπιστευτικό e-mail⁴¹ ότι «*Το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία προσφέρουν μυστική χρηματική στήριξη και επιμελητεία στον ISIS και άλλες ριζοσπαστικές ομάδες σουνιτών στην περιοχή*». Ανάλογες δηλώσεις είχε κάνει η ίδια η Κλίντον και ο τότε αντιπρόεδρος Joe Biden⁴². Οι σχέσεις Σαουδικής Αραβίας και ISIS επιβεβαιώνονται όταν, μετά τη διπλωματική απομόνωση του Κατάρ από τις χώρες του Κόλπου, το Ριάντ έθεσε ως προϋπόθεση για την επανέναρξη των συνομιλιών την καταδίκη από το Κατάρ της Χαμάς και των Αδελφών Μουσουλμάνων, όχι όμως και του ISIS «*Saudi: Qatar must end support for Hamas, Muslim Brotherhood. There it is. The real reason for the action isn't ISIS*»⁴³.

Στον ευρύτερο ισλαμικό χρηματοπιστωτικό χώρο παρατηρείται μια ραγδαία ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος, που σηματοδοτείται από το 1971, με τη δημιουργία της Nasser Social Bank και κυρίως με την IDB που άρχισε να λειτουργεί το 1975 στη Τζέντα της Σαουδικής Αραβίας, η οποία αποτελεί διακυβερνητικό θεσμό και διαχειρίζεται ένα σημαντικότατο ποσό πετροδολαρίων. Ο κυριότερος μέτοχος της IDB είναι η Σαουδική Αραβία με 23,5%, η Λιβύη με 9,43%, το Ιράν με 8,25%, η Νιγηρία με 7,66%, τα ΗΑΕ με 7,51%, το Κατάρ με

⁴⁰ "The toxic rivalry of Saudi Arabia and Isis", David Gardner, FT, 16 July 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.ft.com/content/8bba2ab4-2b00-11e5-8613-e7aedbb7bdb7> (πρόσβαση 15/5/18).

⁴¹ "Congrats!", John Podesta, 27 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://wikileaks.org/podesta-emails/emailid/3774> (πρόσβαση 22/3/18).

⁴² "FactCheck Q&A: Is Saudi Arabia funding ISIS?", Martin Williams, 07 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-qa-is-saudi-arabia-funding-isis> (πρόσβαση 22/3/18).

⁴³ "Saudi minister says Qatar must end support for Hamas, Muslim Brotherhood", John Irish, 06 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/...qatar-saudi.../saudi-minister-s> (πρόσβαση 22/3/18).

7,18% και άλλα ισλαμικά κράτη με μικρότερο ποσοστό επί των μετοχών⁴⁴ (Πίνακας 1).

Βασικός σκοπός της IDB είναι η «αφύπνιση» του Ισλάμ, προβαίνοντας για αυτό το λόγο σε διαρκείς χρηματοδοτήσεις «πολιτιστικών» και θρησκευτικών προγραμμάτων σε παγκόσμια κλίμακα. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές⁴⁵, μέσω της IDB, η Σαουδική Αραβία, από το 1973 ως το 1990, διοχέτευσε περισσότερα από 22 δισεκατομμύρια δολάρια για την κατασκευή τεμενών και πολιτιστικών κέντρων, καθώς επίσης και για τη χρηματοδότηση πολυάριθμων ισλαμιστικών οργανώσεων, όπως το Ισλαμικό Κράτος⁴⁶.

Οι Σαουδάραβες στηρίζουν και χρηματοδοτούν με δισεκατομμύρια πετροδολάρια το πιο ακραίο Ισλάμ, όπως το ISIS και η Al-Qaeda, ανά την υφήλιο. Ταυτόχρονα, όμως, κλείνουν τα σύνορά τους στους ομοεθνείς Άραβες και ομόθρησκους μουσουλμάνους πρόσφυγες. Ο λόγος, όπως ισχυρίζονται, να μην εισαγάγουν στη Σαουδική Αραβία τη «τζιχαντιστική τρομοκρατία». Αυτήν, δηλαδή, που χρηματοδοτεί και εξάγει το ίδιο το Ριάντ από τη Μέση Ανατολή ως το Πακιστάν, την Ινδονησία και τη Νιγηρία⁴⁷. Είναι δύσκολο να υπάρξει ακριβής πληροφόρηση σχετικά με την έκταση αυτής της χρηματοδότησης, αλλά οι Κυβερνήσεις στη Δύση ασκούν αυξανόμενη πίεση στη Σαουδική Αραβία ώστε να επιβλέπει, να ρυθμίζει και να αποκαλύπτει πληροφορίες σχετικά με τις ροές της οικονομικής υποστήριξης.

Στις ΗΠΑ, μια διεξοδική έρευνα που βασίζεται σε κυβερνητικές πηγές, συμπεριλαμβανομένης της Ομάδας για Παράνομες Συναλλαγές της CIA, εκτιμά ότι τα δύο τρίτα των 70 δισεκατομμυρίων δολαρίων που δαπανήθηκαν από το Ριάντ μεταξύ 1979 και 2003 για «διεθνή βοήθεια» χρησιμοποιήθηκαν για τη διείσδυση των θεσμών και την προώθηση του Ουαχαμπιτισμού, την αντι-δυτική και αντι-ισραηλινή προπαγάνδα. Μια άλλη εκτίμηση (από πρώην διευθυντή της CIA) δείχνει ότι μέχρι το 2005 οι Σαουδάραβες είχαν δαπανήσει περίπου 90 δισεκατομμύρια δολάρια για να εξάγουν τον Ουαχαμπιτισμό παγκοσμίως. Μεγάλο

⁴⁴ "IDB-Islamic Development Bank", Statement of IDB Share Capital Subscription, 31 December 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.isdb.org/irj/portal/anonymous/idb_faq_ar (πρόσβαση 19/4/18).

⁴⁵ Aziz Philippe, «Les financiers de l' Islam», Le Point, 27 May - 2 Jun 1991.

⁴⁶ Ι. Θ. Μάζης, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2002, σελ. 74.

⁴⁷ Μητροπούλου Ειρήνη, «Σαουδική Αραβία: Χορηγός του Τζιχάντ, φίλος της Δύσης», Εφημερίδα Το Βήμα, 19 Σεπτεμβρίου 2015.

μέρος αυτής της χρηματοδότησης από τη Σαουδική Αραβία προοριζόταν για την ίδρυση θρησκευτικών σχολείων, κολεγίων και άλλων κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, ενώ σε μη μουσουλμανικές χώρες μόνο, οι Σαουδάραβες χρηματοδότησαν την κατασκευή 2.000 ισλαμικών σχολείων, 1.500 τεμενών, 200 μουσουλμανικών κολεγίων και 210 ισλαμικών κέντρων - όλα αφιερωμένα στη διδασκαλία του Ουαχαμπιτισμού - από το 1982 έως το 2002⁴⁸. Το 2007 η τότε υπουργός Εξωτερικών Χίλαρι Κλίντον δήλωσε ότι «Οι δωρητές στη Σαουδική Αραβία αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης των σουνιτικών τρομοκρατικών ομάδων παγκοσμίως»⁴⁹.

Αξιωματούχοι του υπουργείου Οικονομικών αναφέρουν ότι η συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Σαουδικής Αραβίας, σχετικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια, αλλά εξακολουθούν να πηγάζουν σημαντικά κεφάλαια από τις σαουδαραβικές τράπεζες σε τζιχαντιστικές οργανώσεις. Το 2010, συμμαχικές και αφγανικές δυνάμεις συνέλαβαν έναν διαμεσολαβητή όπλων του δικτύου Haqqani, επιβιβαζόμενο σε αεροπλάνο με προορισμό τη Σαουδική Αραβία⁵⁰.

Η Σαουδική Αραβία, το 2014, δημοσίευσε την πρώτη λίστα για χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ωστόσο, όπως σημείωσε ο David Weinberg, ο κατάλογος πολιτικοποιήθηκε, με εστίαση στο αντίπαλο κίνημα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, καθώς η διαδικασία δε διέθετε αυστηρά πρότυπα. Οι Σαουδάραβες κινήθηκαν εναντίον κάποιων φιλανθρωπικών οργανώσεων, όπως το πακιστανικό υποκατάστημα της RIHS του Κουβέιτ, στο οποίο οι ΗΠΑ επέβαλαν κυρώσεις το 2008 για χρηματοδότηση της Al-Qaeda. Ωστόσο, το Ριάντ με ανεξήγητο τρόπο απέτυχε να στοχοποιήσει όλα τα φιλανθρωπικά γραφεία. Το Ριάντ συνεχίζει σήμερα να παρέχει κρατικά προνόμια σε κληρικούς που συγκεντρώνουν χρήματα απροκατάληπτα για το RIHS⁵¹!

Παρόλο που η Σαουδική Αραβία έχει λάβει μέρος στην αντιτρομοκρατική δραστηριότητα, εξακολουθεί να μην έχει μειώσει αποτελεσματικά τις πηγές που χρηματοδοτούν το Ισλαμικό Κράτος, ούτε να πολεμήσει την ιδεολογία του. Πολλοί ειδικοί είναι βέβαιοι ότι η μοναρχία χρηματοδοτεί το ISIS από ιδιωτικές πηγές στο

⁴⁸ Mervyn F. Bendle, «Secret Saudi Funding of Radical Islamic Groups in Australia», National Observer (Council for the National Interest, Melbourne), No.72, Autumn 2007, p. 9.

⁴⁹ Jonathan Schanzer, «A Survey of Global Terrorism and Terrorist Financing», Foundation for Defense of Democracies (FDD), Washington, DC, 2015, pp. 10-11.

⁵⁰ Jonathan Schanzer, op.cit., citation 49, p. 11.

⁵¹ Jonathan Schanzer, op.cit., citation 49, p. 11.

εξωτερικό για στρατηγικούς και ιδεολογικούς λόγους. Έτσι, συνεχίζει να βρίσκεται κάτω από την παρακολούθηση των δυτικών συμμάχων. Το ISIS και η Σαουδική Αραβία, ακολουθώντας το ίδιο θρησκευτικό κίνημα, δίνουν στη χώρα σοβαρό λόγο για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατικής οργάνωσης. Ωστόσο, υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι το καθεστώς της Σαουδικής Αραβίας είναι πρόθυμο να εξάγει τον Ουαχαμπιτισμό, όχι απαραίτητα και τη χρηματοδότηση του ISIS. Τις τελευταίες δεκαετίες, το Ριάντ έχει αφιερώσει περίπου 100 δισεκατομμύρια δολάρια για να εξαπλωθεί η εξτρεμιστική μορφή του Ισλάμ στο εξωτερικό. Η διαδικασία αυτή παρουσιάζεται ως φιλανθρωπικό έργο, συχνά εστιάζοντας στις ανάγκες των μουσουλμανικών κοινωνιών ή των προσφυγικών καταυλισμών, όπου οι αναλόγως και οι εκμεταλλεζόμενοι άνθρωποι είναι ευάλωτοι στην αποδοχή τους⁵².

Το 2010, η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Χίλαρι Κλίντον, δήλωσε ότι *«Οι χορηγοί της Σαουδικής Αραβίας αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή δωρεών για τους Σουνίτες τρομοκράτες σε όλο τον κόσμο»*. Επιπλέον, η Κλίντον ανέφερε ότι υπάρχει διαχρονικό πρόβλημα να πεισθούν οι Σαουδάραβες ότι πρέπει να αντιμετωπίσουν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η οποία προέρχεται από τη Σαουδική Αραβία ως μία στρατηγική προτίμηση. Ο πρώην επικεφαλής της Βρετανικής Υπηρεσίας Μυστικών Πληροφοριών, Richard Dearlove είναι πεπεισμένος ότι η Σαουδική Αραβία υποστηρίζει το ISIS με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, προκειμένου να διαδώσει το Ουαχαμπιτισμό και να περιορίσει τους Σίιτες. Λίγο πριν την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ο Σαουδάραβας πρίγκιπας Bandar Bin Sultan δήλωσε στον Dearlove ότι *«Ο χρόνος δεν είναι πολύ μακριά, Richard, όταν αυτό θα συμβεί κυριολεκτικά στη Μέση Ανατολή, ο Θεός να βοηθήσει τους Σίιτες»*. Επίσης, ο καταδικασθείς διοργανωτής της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, Zacarias Moussaoui, ομολόγησε στη μαρτυρία του ότι μέλη της βασιλικής οικογένειας της Σαουδικής Αραβίας είχαν χρηματοδοτήσει την Al-Qaeda λίγο πριν την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Αυτές οι συγκεκριμένες περιπτώσεις, προφανώς, δεν αποδεικνύουν ότι οι Σαουδάραβες χρηματοδοτούν το ISIS, αλλά δείχνει σε ποιο βαθμό είναι πρόθυμοι να φθάσουν ώστε να επιτύχουν τους θρησκευτικούς και ιδεολογικούς τους στόχους⁵³.

⁵² Anna-Lotta Äijälä, «HOW IS ISIS FUNDED?», Final Thesis, Tallinn University of Technology, Supervisor: Associate Professor Holger Mölder, Tallinn, 2016, p. 29.

⁵³ Anna-Lotta Äijälä, op.cit., citation 52, p. 30.

Φυσικά, η Σαουδική Αραβία αρνείται όλες τις κατηγορίες, δηλώνοντας ότι η χώρα δεν έχει ποτέ υποστηρίξει το Ισλαμικό Κράτος με οποιονδήποτε τρόπο. Ίσως να μην έχει χρηματοδοτήσει το ISIS απευθείας από την Κυβέρνησή της, αλλά από την άλλη πλευρά δεν κατάφερε να σταματήσει τις δωρεές από πολίτες της προς το ISIS. Ανεξάρτητα από την έμμεση βοήθεια που παρέχει στο ISIS, το υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ θεωρεί τη Σαουδική Αραβία ως σύμμαχο, έναν ισχυρό εταίρο στις προσπάθειες περιφερειακής ασφάλειας και αντιτρομοκρατίας, παρέχοντας στρατιωτική, διπλωματική και οικονομική συνεργασία. Αυτή η στενή σχέση ξεκίνησε από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όταν το υποτιθέμενο μεγαλύτερο αποθεματικό πετρελαίου στον κόσμο βρέθηκε στη Σαουδική Αραβία⁵⁴.

Η Σαουδική Αραβία φαίνεται να ανησυχεί, τον τελευταίο καιρό, για τις επιπτώσεις. Η ανοχή στους πολίτες της να χρηματοδοτούν τρομοκράτες, που είναι εχθρικοί προς την οικογένεια των Al-Saud, οδήγησε σε πολλές επιθέσεις στη Σαουδική Αραβία καθώς επίσης και σε άλλα κράτη του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, το 2015. Παρόμοια περιστατικά έλαβαν χώρα στις αρχές της δεκαετίας του 2000, καθώς η Σαουδική Αραβία υπέστη χτυπήματα από την Al-Qaeda, τα οποία συνδέονταν με την επιστροφή Σαουδαράβων τζιχαντιστών από το Αφγανιστάν. Αυτό ίσως να ενθάρρυνε τη Σαουδική Αραβία να εφαρμόσει δημόσια μια αντιτρομοκρατική συμπεριφορά. Κατά συνέπεια, η Σαουδική Αραβία ανακήρυξε το Ισλαμικό Κράτος τρομοκρατική οργάνωση ήδη από τον Μάρτιο 2014. Επίσης, πρόσφερε 100 εκατομμύρια δολάρια στην ατζέντα του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και δήλωσε ότι το ISIS είναι ο «νούμερο ένα εχθρός της». Μία από τις εποπτεύουσες αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες στη Σαουδική Αραβία παρακολουθεί τώρα τον επίσημο οικονομικό τομέα του κράτους, ώστε να αποτρέψει τις ιδιωτικές επιχορηγήσεις⁵⁵.

Η Κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας κάλεσε τις εγχώριες αρχές να επιβάλουν οικονομικές κυρώσεις τόσο σε ιδιώτες όσο και σε φορείς που παρέχουν στήριξη ή ενεργούν εξ ονόματος της Χεζμπολάχ, της Al-Qaeda, της Lashkar e-Taayiba και των Ταλιμπάν. Η Σαουδική Αραβία επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της να αντιμετωπίσει τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας εντός του Βασιλείου της και προσπάθησε να εδραιωθεί περαιτέρω, ως ηγέτης στην ανατροπή της

⁵⁴ Anna-Lotta Äijälä, op.cit., citation 52, p. 30.

⁵⁵ Anna-Lotta Äijälä, op.cit., citation 52, p. 31.

χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στην περιοχή του Κόλπου. Το 2016, η Σαουδική Αραβία αύξησε τις δημόσιες καταδείξεις ατόμων και φορέων για παραβίαση των νόμων που ποινικοποιούσαν τη χρηματοδότηση και την υποστήριξη της τρομοκρατίας. Τον Φεβρουάριο 2016, η Σαουδική Αραβία υπέδειξε τρία άτομα και τέσσερις φορείς που ενεργούσαν για λογαριασμό του δικτύου εμπορικών προμηθειών της Χεζμπολάχ. Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, η Σαουδική Αραβία και οι ΗΠΑ ανέλαβαν κοινή δράση για να καθορίσουν ταυτόχρονα δύο άτομα και έναν φορέα που ενεργεί για λογαριασμό της Χεζμπολάχ. Το υπουργείο Εσωτερικών της Σαουδικής Αραβίας παρέχει εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τους εισαγγελείς, τους δικαστές, τους τελωνειακούς, τους συνοριακούς αξιωματούχους και άλλους τομείς της Κυβέρνησης, στο πλαίσιο της προσπάθειάς του να ενισχύσει προγράμματα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας⁵⁶.

Παρά τις σοβαρές και αποτελεσματικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στο εσωτερικό του Βασιλείου, ορισμένα άτομα και φορείς στη Σαουδική Αραβία συνέχισαν να λειτουργούν ως πηγές οικονομικής στήριξης για τρομοκρατικές οργανώσεις. Ενώ το Βασίλειο έχει διατηρήσει την αυστηρή εποπτεία του τραπεζικού τομέα, καθιστά πλέον αυστηρότερη τη ρύθμιση του φιλανθρωπικού τομέα και ενισχύει τις κυρώσεις για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Έχει διαπιστωθεί ότι συλλέγονται χρήματα μυστικά και μεταφέρονται παράνομα εκτός χώρας σε μετρητά, μερικές φορές από προσκυνητές που εκτελούν Hajj και Umrah. Για να αντιμετωπίσει αυτό το ζήτημα, το υπουργείο Εσωτερικών, το 2016, συνέχισε τις προσπάθειες αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου μετρητών χρημάτων. Η περιφερειακή αναταραχή και η εξελιγμένη χρήση των κοινωνικών μέσων ενημέρωσης επέτρεψαν σε φιλανθρωπικές οργανώσεις, εκτός της Σαουδικής Αραβίας, να διατηρήσουν δεσμούς με βίαιους εξτρεμιστές με σκοπό τις συνεισφορές Σαουδαράβων δωρητών, αλλά η Κυβέρνηση έχει επιδείξει προθυμία να διασπάσει τέτοιες πηγές χρηματοδότησης⁵⁷.

Ανησυχητικά, το Ριάντ επέλεξε να υποθάλψει αρκετά άτομα από την Υεμένη, στα οποία είχαν επιβληθεί κυρώσεις από τις ΗΠΑ για χρηματοδότηση της

⁵⁶ United States Department of State Publication, «Country Reports on Terrorism 2016», released July 2017, p. 221.

⁵⁷ United States Department of State Publication, op.cit., citation 56, pp. 221-222.

τρομοκρατίας. Ο Al-Zindani, μέντορας του Bin Laden, είναι ένα από αυτά, στον οποίο οι ΗΠΑ επέβαλαν κυρώσεις για την αγορά και προμήθεια όπλων στην Al-Qaeda το 2004. Το 2015, φωτογραφήθηκε επανειλημμένα στη Σαουδική Αραβία με διακεκριμένους κληρικούς, ακόμη και με το Μεγάλο Μουφτή του Βασιλείου. Η παρουσία του Zindani στο Βασίλειο αποτελεί παραβίαση της απαγόρευσης ταξιδιού που του επιβλήθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη, το 2004, λόγω των κυρώσεων που του επιβλήθηκαν για χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων. Αυτό λαμβάνει χώρα εν μέσω και του πρόσφατου πολέμου στην Υεμένη, όπου μαχητικά υπό την καθοδήγηση της Σαουδικής Αραβίας, ενώ είχαν εξασφαλίσει πλήρη αεροπορική υπεροχή, δεν έριξαν ούτε μία βόμβα εναντίον των μαχητών της Al-Qaeda, που επιχειρούσαν στην ύπαιθρο, κατά τη διάρκεια των αεροπορικών επιδρομών της Συμμαχίας⁵⁸.

Η χρηματοοικονομική δύναμη της Σαουδικής Αραβίας μπορεί, επίσης, να ελέγξει βασικούς μουσουλμανικούς εκδοτικούς οίκους, να προωθήσει τα κείμενα του ακραίου Ισλάμ και να εξασφαλίσει την καταστολή των Sufi, των Shi'a και άλλων μουσουλμανικών έργων που θεωρούνται πλέον μη ισλαμικά. Σε όλο τον κόσμο, οι Ουαχαμπιτιστές που υποστηρίζονται από τη Σαουδική Αραβία ελέγχουν ή κυριαρχούν σε διάφορες μεγάλες μουσουλμανικές οργανώσεις. Για παράδειγμα, ο Οργανισμός Ισλαμικής Διάσκεψης και η θυγατρική του, η Ισλαμική Τράπεζα Ανάπτυξης, καθώς και σχετικοί οργανισμοί εξήγαγαν το ριζοσπαστικό Ισλάμ στον υπόλοιπο μουσουλμανικό κόσμο τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική. Η Παγκόσμια Ισλαμική Ένωση ήταν το πρωταρχικό όχημα του Ουαχαμπιτισμού, ασκώντας επιρροή μέσω οργάνων, όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Τζαμιών και το Ισλαμικό Συντονιστικό Συμβούλιο της Βόρειας Αμερικής. Στη Δύση, η σαουδαραβική εξάπλωση του Ουαχαμπιτισμού ήταν περιεκτική και συχνά ακαταμάχητη *«Ένα κύμα πετρελαϊκής χρηματοδότησης έπληξε το ένα πανεπιστήμιο μετά το άλλο, το ένα κολέγιο μετά το άλλο, το ένα ερευνητικό κέντρο μετά το άλλο, καθώς και δημόσιες βιβλιοθήκες, μουσεία και άλλα μέρη μάθησης... Οι στόχοι ήταν απολύτως ιδεολογικοί: επιπλέον του σκοπού του Ισλάμ... να υποστηρίξει τον παλαιστινιακό σκοπό... και να φυτέψει τους σπόρους της έννοιας της παράνομης Δύσης»*⁵⁹.

⁵⁸ David A. Weinberg, «Terrorist Financing: Kidnapping, Antiquities Trafficking and Private Donations», Foundation for Defense of Democracies (FDD), Washington, DC, 2015, p. 27.

⁵⁹ Mervyn F. Bendle, op.cit., citation 48, pp. 9-10.

Με έδρα τη Τζέντα της Σαουδικής Αραβίας, η International Islamic Relief Organization ίδρυσε ένα Ταμείο για τις δωρεές και συνεργάζεται στενά με την Παγκόσμια Ισλαμική Ένωση. Μαζί με αρκετές από τις θυγατρικές της, η IIRO κατηγορείται ότι χρηματοδοτεί την Al-Qaeda και τρομοκρατικές επιχειρήσεις. Ένας άλλος φιλανθρωπικός οργανισμός που εδρεύει στη Σαουδική Αραβία, ο Al Haramain Islamic Foundation, έχει επίσης κατηγορηθεί ότι υποστηρίζει οικονομικά την Al-Qaeda και άλλες τζιχαντιστικές ομάδες όπως η JI, η Lashkar-e-Taiba, οι Πακιστανοί Ταλιμπάν και ο Al Itihaad al Islamia, ομάδα της Σομαλίας που ευθυγραμμίζεται με την Al-Qaeda⁶⁰.

Πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, η Χαμάς έλαβε σημαντικές δωρεές από τη Σαουδική Αραβία. Αν και η αμερικανική πίεση στους Σαουδάραβες βοήθησε να περιοριστεί σημαντικά η ροή των δωρεών στην οργάνωση, ωστόσο, μεγάλο μέρος αυτών προέρχεται από την Τεχεράνη, σημαντικό χορηγό, παρόλο που το Ιράν είναι έθνος Σιτών και η Χαμάς είναι μια σουνιτική ένοπλη ομάδα. Πριν το Ιράν αναλάβει ως βασικός χορηγός της Χαμάς, η Σαουδική Αραβία παρείχε περίπου το 60-70% του προϋπολογισμού της οργάνωσης. Τόσο οι Σαουδάραβες όσο και οι Ιρακινοί, υπό τον Σαντάμ Χουσεΐν, παρείχαν χρήματα στις οικογένειες των βομβιστών αυτοκτονίας της Χαμάς, οι πρώτοι περισσότερα από 100 εκατομμύρια δολάρια και οι τελευταίοι 15-20 εκατομμύρια δολάρια⁶¹.

Τέλος, η στάση των Κυβερνήσεων των αραβικών μοναρχιών του Κόλπου, απέναντι στους σουνίτες ισλαμιστές, είναι γενικά συναινετική και κινείται προς μία πολιτική ενίσχυσης των ισλαμικών θεσμών και αύξησης της χρηματοδότησης των θρησκευτικών σχεδίων. Όπως αναφέρει ο Gilles Kepel *«Αυτό το πνεύμα αποτελούσε μία μόνο πτυχή των δραστηριοτήτων της Διεθνούς Ισλαμικής Ένωσης (Ligue Islamique Mondiale), που ιδρύθηκε το 1962 με πρωτοβουλία της Σαουδικής Αραβίας, η οποία και την ελέγχει. Σκοπό είχε να αντιταχθεί στο μαρξισμό, το σοσιαλισμό και, την εποχή που φτιάχτηκε, στο νασερισμό, που αποτελούσε ένα είδος περουνιστικού σοσιαλισμού με αραβικά δεδομένα. [...] Η Σ. Αραβία διαθέτει μέσω της Ligue Islamique Mondiale μεγάλα ποσά για την κατασκευή τζαμιών και τη*

⁶⁰ Colin P. Clarke, *TERRORISM, INC. The Financing of Terrorism, Insurgency, and Irregular Warfare*, Praeger Security International, Santa Barbara, California - Denver, Colorado, 2015, p.132.

⁶¹ Colin P. Clarke, op.cit., citation 60, p.101.

χρηματοδότηση θυγατρικών οργανώσεων. Προσπαθεί να προωθήσει τη διάδοση του Ισλάμ στον κόσμο, αποφεύγοντας όμως κάθε είδους πολιτική αποσταθεροποίηση»⁶².

3.4 Υποστήριξη ισλαμιστικών οργανώσεων από το Κατάρ

Το εμιράτο του Κατάρ, νάνος ως προς την έκταση αλλά Μίδας ως προς τους φυσικούς πόρους, προ ετών παρουσιάστηκε ως διάττων αστέρας στο ουράνιο στερέωμα. Χάρη στη «μαλακή ισχύ» (soft power) του δικτύου Al Jazeera, το εμιράτο υποστήριξε ενεργά (εάν δεν υποκίνησε ενίοτε) τις λαϊκές επαναστάσεις στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, ιδίως σε Τυνησία, Αίγυπτο και Λιβύη (στην τελευταία περίπτωση, εγγυήθηκε την επιτυχία της εκστρατεύοντας υπό την αιγίδα των ΗΠΑ εναντίον του Καντάφι). Από τον Ιούνιο του 2017, Σαουδική Αραβία, Αίγυπτος, ΗΑΕ και Μπαχρέιν διατηρούν ένα ολοκληρωμένο μπουκοτάζ του Κατάρ, θεωρώντας ότι υποστηρίζει και χρηματοδοτεί την παγκόσμια τρομοκρατία⁶³.

Το Κατάρ, μακρόχρονος σύμμαχος των ΗΠΑ και μέλος του Παγκόσμιου Συνασπισμού για την Αντιμετώπιση του ISIS, υποστήριξε και φιλοξένησε διεθνείς τρομοκρατικές οργανώσεις και άτομα. Η πλούσια σε υδρογονάνθρακες χώρα του Κόλπου παρέχει άμεση οικονομική και υλική υποστήριξη σε διεθνώς αναγνωρισμένες τρομοκρατικές ομάδες, όπως η Χαμάς και η Al-Nusra και εν γνώσει της επιτρέπει σε διεθνώς αναγνωρισμένους ή επικηρυγμένους ηγέτες και χρηματοδότες τρομοκρατικών οργανώσεων να λειτουργούν εντός των συνόρων της. Στις 5 Ιουνίου 2017, το Μπαχρέιν, η Αίγυπτος, η Λιβύη, οι Μαλδίβες, η Σαουδική Αραβία, τα ΗΑΕ και η Υεμένη ανακοίνωσαν ότι αποσύρουν τις διπλωματικές σχέσεις με το Κατάρ, ως αποτέλεσμα της υποστήριξης από τη χώρα τρομοκρατικών και εξτρεμιστικών ομάδων στην περιοχή. Με τον τερματισμό των διπλωματικών σχέσεων με το Κατάρ, η Σαουδική Αραβία ανακοίνωσε ότι «Εργάζεται για την προστασία της εθνικής ασφάλειας από τους κινδύνους της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού». Το Μπαχρέιν ανέφερε επίσης, ως κύριο λόγο

⁶² Ι.Θ.Μάζης, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, ό.π. 46, σελ.112.

⁶³ "The Qatari Regime's Doublespeak: Condemnations Of Terrorism And Official Support For Terrorists vs Social", Special Dispatch No. 7449, 30 April 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.memri.org/reports/qatari-regimes-doublespeak-condemnations-terrorism-vs-social-and-official-support-terrorists> (πρόσβαση 02/05/18).

για την αποστασιοποίησή του από το Κατάρ, την ανησυχία για την εθνική ασφάλεια και τις αποσταθεροποιητικές δραστηριότητες της Ντόχα στην περιοχή⁶⁴.

Η Κυβέρνηση του Κατάρ έχει στηρίξει την AQAP, τη Χαμάς, τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, την Al-Nusra και τη Talibanix, μέσω άμεσων χρηματικών δανείων, πληρωμών λύτρων και μεταφοράς προμηθειών. Το Κατάρ επίσης φιλοξενεί τουλάχιστον 12 άτομα που έχουν χαρακτηριστεί ως καταζητούμενα, μεταξύ των οποίων ο πρώην ηγέτης της Χαμάς Khaled Meshaal, ο ιδεολόγος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας Yusuf Al-Qaradawi, τρία μέλη των Ταλιμπάν και τουλάχιστον επτά χρηματοδότες της Al-Qaeda⁶⁵. Ο Meshaal πραγματοποίησε συνεντεύξεις τύπου εξ ονόματος της τρομοκρατικής οργάνωσης στις διεθνείς επιχειρήσεις του Κατάρ, μεταξύ άλλων στα ξενοδοχεία Four Seasons και Sheraton Doha. Το Κατάρ έχει επανειλημμένα αρνηθεί τις φήμες ότι ο Meshaal εκδιώχθηκε από το Κατάρ, το 2015, αποκαλώντας τον «αγαπητό επισκέπτη του Κατάρ»⁶⁶. Παρόλο που τα άτομα αυτά έχουν επικηρυχτεί δημοσίως από τις ΗΠΑ ή τα Ηνωμένα Έθνη ή αποτελούν αντικείμενο ενταλμάτων σύλληψης της INTERPOL, ζουν ατιμώρητα, σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα με πολυτέλεια, στο Κατάρ⁶⁷.

Το Κατάρ, από την πλευρά του, διαμαρτύρεται υποστηρίζοντας ότι είναι θύμα μιας εχθρικής εκστρατείας, ιδιαίτερα των ΗΠΑ, αναφορικά με την υποστήριξη που υποτίθεται ότι παρέχει στις ισλαμιστικές οργανώσεις. Θεωρεί απίθανο η Σαουδική Αραβία να υποκίνησε αυτή την ενέργεια εναντίον του, χωρίς να ενημερώσει προηγουμένως την Ουάσινγκτον. Οι Σαουδάραβες αντισταθμίζουν εν μέρει τις αιτιάσεις ότι χρηματοδοτούν τον εξτρεμισμό, που έκανε συχνά η Ουάσινγκτον και παλαιότερα ο ίδιος ο Πρόεδρος Τραμπ, δείχνοντας το Κατάρ ως χορηγό της τρομοκρατίας. Από την άλλη πλευρά, κάποιες χώρες του Κόλπου, όπως το Ριάντ και το Άμπου Ντάμπι, αισθάνθηκαν ότι τώρα είναι η κατάλληλη περίοδος για να εκφράσουν τις επικρίσεις τους εις βάρος του Κατάρ, μετά την εμβάθυνση της φιλίας τους με τις ΗΠΑ, καθώς εκτιμούν ότι οι απόψεις τους για το Ιράν και τις ένοπλες ισλαμιστικές οργανώσεις συνάδουν περισσότερο με τις δικές τους παρά με αυτές της Ντόχα. Σαουδική Αραβία και ΗΑΕ εκμεταλλευόμενοι τη φράση του

⁶⁴ Counter Extremism Project, «Qatar, Money and Terror: Doha's Dangerous Policies», Source: GECF, New York - London, 2017, p. 2.

⁶⁵ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, pp. 2-4.

⁶⁶ Counter Extremism Project, «Muslim Brotherhood in Qatar», New York - London, 2017, p. 2.

⁶⁷ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p. 2.

Προέδρου Τραμπ «*Ας απομονώσουμε το Ιράν*», προσφέροντας έτσι πλήρη στήριξη στο Ριάντ, αισθάνθηκαν ενθαρρυμένοι και αποφάσισαν να στοχοποιήσουν το Κατάρ, τόσο για τις διασυνδέσεις του με το Ιράν όσο και για την οικονομική υποστήριξη ισλαμιστικών εξτρεμιστικών οργανώσεων⁶⁸.

Ωστόσο, είναι προφανές ότι παρά τις δηλώσεις του, που καταδικάζουν την τρομοκρατία, το Κατάρ συνεχίζει να διατηρεί δεσμούς με κορυφαίους συνεργάτες της τρομοκρατίας. Για παράδειγμα, τον Απρίλιο 2018, κοινοποιήθηκε ότι ο Πρωθυπουργός του Κατάρ Abdullah Al-Thani παρευρέθηκε στο γάμο του γιου του τρομοκράτη Al-Nu'aymi, ο οποίος ανακηρύχτηκε από τις ΗΠΑ, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και το Ηνωμένο Βασίλειο ως σημαντικός χρηματοδότης της Al-Qaeda. Στις 14 Απριλίου 2018, η Saudi Alarabiya.net ανέφερε ότι ο Al-Thani είχε παρευρεθεί στο γάμο και δημοσίευσε μια φωτογραφία του κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης. Η παρουσία υψηλόβαθμων στελεχών του Κατάρ στο γάμο, ιδιαίτερα εκείνη του Πρωθυπουργού, αποδεικνύει ότι επίσημα πρόσωπα στο Κατάρ συνεχίζουν να διατηρούν σχέσεις με τρομοκράτες, εκείνους τους οποίους το ίδιο το Κατάρ έχει δηλώσει ως καταζητούμενους και τους παρέχει σιωπηρή κοινωνική στήριξη⁶⁹. Η Κυβέρνηση του Κατάρ έχει καταβάλει λύτρα, απέστειλε προμήθειες και διοχετεύει δισεκατομμύρια δολάρια για τη χρηματοδότηση διεθνώς αναγνωρισμένων εξτρεμιστικών ομάδων σε όλη τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Αυτές οι ομάδες περιλαμβάνουν την AQAP, τη Χαμάς, τη Μουσουλμανική Αδελφότητα, την Al-Nusra και τους Ταλιμπάν. Το Κατάρ με τη σειρά του, για να αντιμετωπίσει τους ισχυρισμούς των αραβικών κρατών που το μποϊκοτάρουν, καταβάλλει προσπάθειες να προβάλει την εικόνα μιας χώρας που καταπολεμά την τρομοκρατία και τη χρηματοδότησή της με κάθε τρόπο⁷⁰.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ, δύο χρηματοδότες από το Κατάρ είναι υπεύθυνοι για την υποστήριξη των τρομοκρατών σε όλη τη Μέση Ανατολή. Ο Shariyan Al-Ka'bi, χρηματοδότης της Al-Nusra στη Συρία και ο Al-Kawari διαμεσολαβητής της Al-Qaeda στο Κατάρ. Και οι δύο έχουν χαρακτηριστεί ως παγκόσμιοι τρομοκράτες, σύμφωνα με την Εκτελεστική Διάταξη 13224. Ο Al-Kawari έχει συγκεντρώσει οικονομική υποστήριξη για την Al-Qaeda και έχει

⁶⁸ "Trump's Saudi Support Seen Fraying Ties Between Gulf Allies", Glen Carey & Zainab Fattah, Bloomberg, 30 May 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bloomberg.com/news/articles/2017-05-30/gulf-arab-ties-fray-as-trump-support-seen-emboldening-saudis (πρόσβαση 15/05/18).

⁶⁹ "The Qatari Regime's Doublespeak: Condemnations Of Terrorism And Official Support For Terrorists vs Social", ό.π. 63.

⁷⁰ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p. 2.

υπηρετήσει ως αξιωματικός ασφαλείας της οργάνωσης. Στις αρχές του 2012, ο Al-Kawari συνεργάστηκε με τους διαμεσολαβητές της Al-Qaeda για να συντονίσει την παροχή χρηματοδότησης από χρηματοδότες του Κατάρ, που προορίζονταν για στήριξη της Al-Qaeda και να παραδώσει αποδείξεις ότι η Al-Qaeda έλαβε χρηματοδότηση από ξένους χορηγούς εξτρεμιστές με βάση το Κατάρ. Στις αρχές του ίδιου έτους, διευκόλυνε το ταξίδι ενός ατόμου, που μετέφερε δεκάδες χιλιάδες δολάρια και προορίζονταν για την οργάνωση⁷¹.

Ο Φιλανθρωπικός Οργανισμός του Κατάρ, που ιδρύθηκε το 1992 και σήμερα διευθύνεται από τον Sheikh Hamad Al-Thani, επιδιώκει να κάνει τη διαφορά στις ζωές των απόρων, τόσο στο Κατάρ όσο και παγκοσμίως, μέσω επενδύσεων και ανθρωπιστικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης καταστροφών, της υγειονομικής περίθαλψης, της κοινωνικής μέριμνας, της υποδομής και του πολιτισμού. Υπάρχει, όμως, και η άλλη πλευρά αυτής της ιστορίας. Πράγματι, αν εξεταστούν οι διάφορες δικαστικές υποθέσεις και οι οικονομικές έρευνες που στοχεύουν στη φιλανθρωπία, φαίνεται ότι η φήμη του εν λόγω οργανισμού, ως «οντότητα υποστήριξης της τρομοκρατίας», είναι απολύτως δικαιολογημένη. Ανησυχίες για τη χρηματοδότηση του εξτρεμισμού από το Κατάρ, ειδικότερα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, μέσω θυγατρικών δραστηριοτήτων στη Λιβύη και το Σουδάν ακούγονται από τις αρχές του 2015 μέχρι και σήμερα. Παρόλο που οι φήμες δεν έχουν επιβεβαιωθεί από επίσημες πηγές, το Sudan Tribune ανέφερε, στις 11 Φεβρουαρίου 2015, τις αμφιλεγόμενες δηλώσεις ενός αξιωματούχου του απελευθερωτικού κινήματος Minni Minnawi με την ονομασία Yahia Sadam, ο οποίος καταγγέλλει την οικονομική υποστήριξη του Κατάρ για τη συστηματική γενοκτονία που διαπράττουν οι Σουδανοί στρατιώτες στο Darfur και η οποία υποστήριξη φέρεται να διοχετεύτηκε μέσω του Φιλανθρωπικού Οργανισμού του Κατάρ⁷².

Δυστυχώς, τα προαναφερθέντα δεν αποτελούν έκπληξη, δεδομένου του μακροχρόνιου δεσμού του Φιλανθρωπικού Οργανισμού του Κατάρ με τρομοκρατικές ομάδες και τους χορηγούς τους. Το Ισραήλ εξέδωσε «μαύρη» λίστα το 2011, αλλά οι αναμφισβήτητες αποδείξεις της συνεργασίας του Οργανισμού με

⁷¹ "Treasury Designates Financial Supporters of Al-Qaida and Al-Nusrah Front", U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY, 08 May 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/j10143.aspx> (πρόσβαση 02/05/18).

⁷² "Qatar Charity, Pioneer and Master of Terror Finance", CATF, 19 August 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://stopterrorfinance.org/stories/510634062-qatar-charity-pioneer-and-master-of-terror-finance> (πρόσβαση 02/05/18).

την Al-Qaeda αναδεικνύονται από το 1993. Ο ίδιος ο Bin Laden μίλησε για το Φιλανθρωπικό Ίδρυμα του Κατάρ, ως ένα από τα προτιμώμενα κανάλια συγκέντρωσης χρημάτων για διεθνείς τρομοκρατικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύθηκε από το Ινστιτούτο της Ουάσιγκτον για την Πολιτική στην Εγγύς Ανατολή και τους αναλυτές Daveed Gartenstein-Ross και Aaron Zelin, το Φιλανθρωπικό Ίδρυμα του Κατάρ βοήθησε το συριακό Ισλαμικό Μέτωπο με τζιχαντιστικές δυνάμεις, που αντιτίθενται στο καθεστώς του Assad⁷³.

Το Συριακό Ισλαμικό Μέτωπο (SIF), μία ομάδα έξι οργανισμών, που θεωρείται ο πυρήνας των τζιχαντιστικών στοιχείων μέσα στη συριακή αντιπολίτευση, είναι ένας άλλος επικαρπωτής των χρημάτων από φιλανθρωπικές οργανώσεις. Η SIF έχει εκδηλώσει σαφείς δεσμούς με κυβερνητικές ΜΚΟ στο Κατάρ. Βίντεο που αναγγέλλει τη δημιουργία αυτής της ομάδας δείχνει τα μέλη της να παρέχουν βοήθεια σε πολίτες της Συρίας, με κιβώτια και σημαίες που ανήκαν στο Φιλανθρωπικό Ίδρυμα του Κατάρ⁷⁴!

Το Κατάρ είναι γνωστός σύμμαχος και υποστηρικτής της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Το Κατάρ διεξάγει μια αποσταθεροποιητική εκστρατεία, μέσω της υποστήριξης της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, σε Ιορδανία, Αίγυπτο, Σαουδική Αραβία και Μπαχρέιν. Το Κατάρ κατηγορήθηκε ότι υποστήριξε την τρομοκρατική ομάδα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, που δημιουργήθηκε στα ΗΑΕ το 2012 και ότι έχει χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές της στην Ευρώπη. Το Κατάρ προωθεί την ατζέντα της Μουσουλμανικής Αδελφότητας μέσω του Al Jazeera, το οποίο είναι ιδιοκτησία της Ντόχα⁷⁵. Μία από τις σημαντικότερες διασυνδέσεις μεταξύ της εξτρεμιστικής οργάνωσης και του δικτύου είναι η μετάδοση του ιδεολόγου της Αδελφότητας Σεΐχη Yusuf Al-Qaradawi, ο οποίος ζει ελεύθερα στο Κατάρ μεταδίδοντας εξτρεμιστικά μηνύματα. Συγκεκριμένα η Κυβέρνηση του Κατάρ έδωσε στην οργάνωση συνολικά 7,5 δισεκατομμύρια δολάρια κατά τη διάρκεια της θητείας του Mohammed Morsi, Προέδρου της Αιγύπτου, από τον Ιούνιο 2012 έως τον Ιούλιο 2013. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο τότε

⁷³ "Qatar Charity, Pioneer and Master of Terror Finance", ό.π. 72.

⁷⁴ "Islamists are bankrolling terrorist groups across the Middle East and calling it aid work", 26 February 2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://stopterrorfinance.org/stories/510634062-qatar-charity-pioneer-and-master-of-terror-finance> (πρόσβαση 30/05/18).

⁷⁵ Embassy of Saudi Arabia, «Qatar's History of Funding Terrorism and Extremism», Fact Sheets, Saudi Arabia and Regional Security, 2017, p. 2.

Πρωθυπουργός του Κατάρ, Jaber Al-Thani, μεταβίβασε κρυφά τουλάχιστον 850.000 δολάρια στην Αδελφότητα⁷⁶ (Παράρτημα 'B').

Επίσης, το Κατάρ βοήθησε το καθεστώς του Morsi με επιχορηγήσεις και «παροχές σε ενέργεια», σύμφωνα με το Reuters. Ένα έγγραφο της 28^{ης} Μαρτίου 2013, αναφέρει λεπτομερώς την κατανομή των κονδυλίων από τον Jaber Al-Thani σε μια «μακρά λίστα» ηγετών της αιγυπτιακής Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Τα αιγυπτιακά δικαστήρια έχουν επίσης κατηγορήσει τον Morsi και τους βοηθούς του με διαρροή κρατικών μυστικών στο Κατάρ⁷⁷.

Το Κατάρ έχει παράσχει επίσης πολιτική και οικονομική υποστήριξη στη Χαμάς, το περιβόητο παρακλάδι της Αδελφότητας. Το 2008, η Ντόχα δεσμεύτηκε να δώσει 250 εκατομμύρια δολάρια στη Χαμάς ένα χρόνο μετά την βίαιη κατάληψη της Λωφίδας της Γάζας από την τρομοκρατική ομάδα. Το 2012, ο Εμίρης Khalifa Al-Thani έγινε ο πρώτος αρχηγός κράτους που επισκέφθηκε τη Γάζα, δεσμεύοντας 400 εκατομμύρια δολάρια στη Χαμάς. Από τότε, η Κυβέρνηση του Κατάρ συνέχισε να στέλνει χρήματα στη Χαμάς. Τον Ιούλιο 2016, το Κατάρ ανακοίνωσε την καταβολή 30 εκατομμυρίων δολαρίων σε μισθωτούς της Χαμάς στη Γάζα⁷⁸.

Τον Ιούνιο 2017, μετά από πιέσεις αρκετών κρατών του Κόλπου, το Κατάρ εκδιώξε τελικά τον Saleh Al-Aroui, τον επικηρυγμένο από τις ΗΠΑ, ανώτερο στρατιωτικό ηγέτη και χρηματοδότη της Χαμάς, που έχει κατευθύνει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της οργάνωσης τόσο από την Τουρκία όσο και από το Κατάρ. Αυτοί δεν ήταν οι μόνοι αξιωματούχοι της Χαμάς που είχαν επικηρυχτεί διεθνώς και φέρονται να φιλοξενούνται στο Κατάρ. Όταν ο Ismail Haniyeh κέρδισε τις εσωτερικές εκλογές της Χαμάς τον Μάιο 2017, οι New York Times ανέφεραν ότι ο Haniyeh θα μετακομίσει στο Κατάρ. Ο Haaretz αργότερα ανέφερε ότι ο Haniyeh προτίθεται να ταξιδέψει μεταξύ της Γάζας και του Κατάρ, αν και τα σχέδια θα εξαρτιόνταν σε μεγάλο βαθμό από την Αίγυπτο, επιτρέποντάς του να βγει από την περιοχή⁷⁹.

Εκτός από την υποστήριξη της Αδελφότητας και της Χαμάς διαμέσου πολιτικών και οικονομικών μέσων, το Κατάρ κατηγορείται επίσης για την προώθηση εξτρεμιστικών ομάδων, όπως η Μουσουλμανική Αδελφότητα, μέσω της

⁷⁶ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, pp. 3-4.

⁷⁷ Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, p. 1.

⁷⁸ Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, pp. 1-2.

⁷⁹ Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, p. 2.

ειδησεογραφικής αλυσίδας Al Jazeera του Κατάρ. Το Ιράκ απαγόρευσε το κανάλι τον Απρίλιο 2016 και η Αίγυπτος συνέλαβε αρκετούς δημοσιογράφους του Al Jazeera υπό την αιγίδα της υποστήριξης της Αδελφότητας. Ο Yigal Carmon, πρόεδρος του Ινστιτούτου Έρευνας MME της Μέσης Ανατολής, δήλωσε στην Washington Post ότι «*To Al Jazeera επιτίθεται στον στρατό και υπερασπίζεται την Αδελφότητα με κάθε δυνατό τρόπο*»⁸⁰.

Το Κατάρ αρνήθηκε να συνηγορήσει με τους γείτονές του στον Περσικό Κόλπο, όταν ορισμένα κράτη χαρακτήρισαν τη Μουσουλμανική Αδελφότητα ως τρομοκρατική οργάνωση το 2013 και 2014. Ωστόσο, στα μέσα Σεπτεμβρίου 2014, κορυφαία μέλη της Αδελφότητας ισχυρίστηκαν ότι τους ζητήθηκε να εγκαταλείψουν το Κατάρ καθώς, υπό την πίεση των γειτόνων, αναγκάστηκε να διακόψει την υποστήριξη προς την Αδελφότητα. Ένας ανώνυμος διπλωμάτης του Qatar δήλωσε στους New York Times ότι το Κατάρ δεν είχε εκδιώξει τα μέλη της Αδελφότητας και ότι ήταν ευπρόσδεκτοι να επιστρέψουν⁸¹.

Τον Ιούνιο 2017, αρκετές αραβικές χώρες διέκοψαν τους διπλωματικούς δεσμούς με το Κατάρ, σε απάντηση στη συνεχιζόμενη υποστήριξη της χώρας στη Μουσουλμανική Αδελφότητα και άλλες εξτρεμιστικές και διεθνώς επικηρυγμένες τρομοκρατικές οργανώσεις. Σε απάντηση, ο υπουργός Εξωτερικών του Qatar Abdulrahman Al Thani δήλωσε στο Associated Press ότι η χώρα έχει το δικαίωμα να υποστηρίζει οργανώσεις, όπως η Μουσουλμανική Αδελφότητα. Μιλώντας επίσης για τη Χαμάς ο Al Thani τη χαρακτήρισε «ένα νόμιμο κίνημα αντίστασης»⁸².

Μία νέα διάσταση του αποκλεισμού του από τις χώρες του Κόλπου δίνουν οι FT, που αποκαλύπτουν συναλλαγή της βασιλικής οικογένειας του Κατάρ με Ιρανούς αξιωματούχους και ισλαμιστικές ομάδες που σχετίζονται με την Al-Qaeda, όπως η Al-Nusra, προκειμένου να απελευθερωθούν όμηροι. Πιο συγκεκριμένα, το Κατάρ πλήρωσε 1 δισεκατομμύριο δολάρια σε τζιχαντιστές για την απελευθέρωση μελών της βασιλικής οικογένειας που έπεσαν θύματα απαγωγής στο Ιράκ, αναφέρει η εφημερίδα σε αποκλειστικό δημοσίευσμά της. «*Εάν θέλει κανείς να μάθει πώς το Κατάρ χρηματοδοτεί τους τζιχαντιστές ας ρίξει μια ματιά στην παραπάνω συμφωνία για τους ομήρους*», ανέφερε αξιωματούχος της συριακής αντιπολίτευσης,

⁸⁰ Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, p. 3.

⁸¹ Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, p. 3.

⁸² Counter Extremism Project, op.cit., citation 66, pp. 3-4.

προσθέτοντας ότι «Αυτή η συμφωνία δεν είναι η πρώτη. Έχουν γίνει πολλές από την έναρξη του πολέμου»⁸³.

Οι ΗΠΑ έχουν κατηγορήσει το Κατάρ ότι έχει κλείσει τα μάτια στη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Σύμφωνα με έκθεση για την τρομοκρατία του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, το 2013, αναφέρεται ότι «Παρά το ισχυρό νομικό πλαίσιο, η δικαστική επιβολή και η αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου (νόμων) στο Κατάρ περί καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες/τρομοκρατία [sic] απουσιάζει»⁸⁴.

Το υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ ενίσχυσε τις προσπάθειές του για την εξάλειψη της χρηματοδότησης της Al-Qaeda και του Ισλαμικού Κράτους, καταδεικνύοντας αρκετά άτομα με συνδέσμους στο Κατάρ. Ένα από τα συγκεκριμένα άτομα ήταν και ο Tariq Al-Harzi, κατηγορούμενος για τη συγκέντρωση χρημάτων από το Κατάρ με σκοπό την οικονομική στήριξη του ISIS, λαμβάνοντας περίπου 2 εκατομμύρια δολάρια από έναν οικονομικό διαμεσολαβητή με έδρα το Κατάρ, ώστε να χρησιμοποιηθούν για στρατιωτικές επιχειρήσεις της οργάνωσης⁸⁵.

Τον Μάρτιο 2014, ο υφυπουργός Τρομοκρατίας και Οικονομικών Πληροφοριών David Cohen χαρακτήρισε το Κατάρ και το Κουβέιτ ως χρηματοδότες της Al-Nusra και του ISIS. Μετά τη δήλωση του Peter Roskam για χρηματοδότηση της Χαμάς, της Al-Nusra και του ISIS από το Κατάρ, το υπουργείο Εξωτερικών επιβεβαίωσε τη θέση του το Νοέμβριο 2014 ότι «Η διακοπή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας... εξακολουθεί να είναι ασυνεπής». Σύμφωνα με πληροφορίες αμερικανοί αξιωματούχοι δηλώνουν ότι «Εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας που λαμβάνει χώρα στο Κατάρ»⁸⁶.

Από το 2014, ορισμένοι αξιωματούχοι πιστεύουν ότι οι πιέσεις των ΗΠΑ έχουν πείσει το Κατάρ να λάβει μία πιο συνεργατική στάση, σε πολιτικό επίπεδο, για θέματα χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Το 2015, ένας ανώτερος κρατικός αξιωματούχος δήλωσε ότι η συνεργασία «βελτιώνεται». Τον Απρίλιο 2016, ο

⁸³ 'The \$1bn hostage deal that enraged Qatar's Gulf rivals'', Erika Solomon, Financial Times, 05 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.ft.com/.../dd033082-49e9-11e7-a3f4-c742b (πρόσβαση 11/5/2018).

⁸⁴ Colin P. Clarke, op.cit., citation 64, p.151.

⁸⁵ Colin P. Clarke, op.cit., citation 64, p.161.

⁸⁶ David Andrew Weinberg, «Qatar and Terror Finance. Part II: Private Funders of al-Qaeda in Syria», FDD PRESS, Washington, DC, 2017, p.7.

Αναπληρωτής Σύμβουλος Εθνικής Ασφάλειας Ben Rhodes είπε ότι «Ο πρόεδρος Ομπάμα εξέφρασε την ικανοποίησή του για την ακολουθία του Εμίρη σχετικά με τις εκτεταμένες αντιτρομοκρατικές προσπάθειες του Κατάρ, στον τομέα της καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας», όταν συναντήθηκαν οι δύο ηγέτες. Ωστόσο, δύο μήνες αργότερα, το υπουργείο Εξωτερικών αποκάλυψε σε εκθέσεις του 2015 για το θέμα της τρομοκρατίας ότι «Οι οντότητες και οι άνθρωποι στο Κατάρ εξακολουθούν να χρησιμεύουν ως πηγή οικονομικής στήριξης σε τρομοκρατικές και βίαιες εξτρεμιστικές ομάδες, ιδιαίτερα σε περιφερειακές θυγατρικές της Al-Qaeda, όπως η Nusrah Front». Η ανώτατη ηγεσία της Al-Qaeda, όπως υποστηρίζει η Ουάσιγκτον, έχει λάβει υποστήριξη από δωρητές με έδρα το Κατάρ, όπως και η AQAP, η Al-Shabaab, η AQIS καθώς και οι μαχητές της Al-Qaeda στο Ιράν και στο Ιράκ⁸⁷.

Σύμφωνα με την Elizabeth Dickinson το Κατάρ, το οποίο συνδέεται στενά με πολλές προεξέχουσες σαλαφιστικές ομάδες, πιθανότατα δεν παρείχε άμεση οικονομική υποστήριξη στο ISIS. Ωστόσο, ορισμένοι από τους τζιχαντιστές που επωφελήθηκαν από τα κεφάλαια του Κατάρ έχουν αφήσει τις ομάδες τους για να ενταχθούν σε πιο ριζοσπαστικές οργανώσεις όπως το ISIS. Επιπλέον, ακόμη και αν δεν έχουν προκύψει στοιχεία για άμεση κυβερνητική χορηγία του ISIS, ένας εξέχων αναλυτής, σχετικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, αναφέρει ότι πλούσια και διακεκριμένα άτομα από το Κατάρ προσφέρουν χρήματα στην οργάνωση⁸⁸.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών, οι «βομβιστές αυτοκτονίας» του Ισλαμικού Κράτους προέβησαν σε διακανονισμό για να λάβουν περίπου 2 εκατομμύρια δολάρια από ένα διαμεσολαβητή του ISIS που εδρεύει στο Κατάρ, ο οποίος έχει καταγραφεί για την προσπάθεια συγκέντρωσης κεφαλαίων στο Κατάρ, με το Εμιράτο να μην ενεργεί ενάντια σε αυτόν τον ανώνυμο χρηματοδότη. Το Κατάρ φιλοξενεί ανθρώπους της Χαμάς και έχει χρηματοδοτήσει άμεσα την οργάνωση, παρά τις αμερικανικές κυρώσεις με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Επίσης, οι ΗΠΑ ανέφεραν ότι οι Taliban και η Lashkar-e-Taiba έλαβαν χρηματοδότηση από το Κατάρ⁸⁹.

⁸⁷ David Andrew Weinberg, op.cit., citation 86, pp. 7-8.

⁸⁸ Colin P. Clarke, op.cit., citation 60, p. 153.

⁸⁹ David Andrew Weinberg, op.cit., citation 86, pp. 8-9.

Η Κυβέρνηση του Κατάρ διαπραγματεύθηκε συναλλαγές ομηρίας, με αντάλλαγμα λύτρα, μεταξύ της Al-Nusra και διαφόρων Κυβερνήσεων. Τον Οκτώβριο 2013, η Ντόχα κατέβαλε πάνω από 100 εκατομμύρια δολάρια στην τρομοκρατική οργάνωση, σύμφωνα με πηγές του Λιβάνου και της Τουρκίας. Επίσης, έχει διοχετεύσει όπλα και χρήματα στον Ahrar Al-Sham, σύμμαχο της Al-Nusra που λειτουργεί παράλληλα με αυτήν, υπό το νέο συνασπισμό των ισλαμιστών επαναστατών στη Συρία, Hay'at Tahrir Al-Sham⁹⁰.

Η Ντόχα φιλοξενεί το «πολιτικό γραφείο» των Taliban, το οποίο λειτούργησε η οργάνωση τον Ιούνιο 2013. Οι Taliban έχουν αναφέρει ότι μόνο το συγκεκριμένο γραφείο είναι εξουσιοδοτημένο να διεξάγει τις διαπραγματεύσεις τους. Τον Μάιο 2014, το Κατάρ δέχθηκε πέντε μέλη των Taliban που είχαν μεταφερθεί από το Guantanamo. Τρία από αυτά εξακολουθούν να είναι υπό καθεστώς κυρώσεων του ΟΗΕ και κάποια θεωρείται ότι εμπλέκονται σε τρομοκρατικές ενέργειες από τότε που αφίχθησαν στο Κατάρ, σύμφωνα με την Επιτροπή Στρατιωτικών Υπηρεσιών των ΗΠΑ. Σύμφωνα με πληροφορίες, το Κατάρ επιχορηγεί τη στέγαση και τις παροχές αυτών σε μία από τις πλέον πολυτελείς γειτονίες της Ντόχα⁹¹.

Τα τελευταία τρία χρόνια το Κατάρ έχει σημειώσει πρόοδο στην αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, αλλά οι χρηματοδότες στη χώρα εξακολουθούν να μπορούν να εκμεταλλεύονται το ανεπίσημο οικονομικό σύστημα του κράτους. Το 2015 και 2016, το Κατάρ καταδίωξε και καταδίκασε για πρώτη φορά Καταριανούς χρηματοδότες της τρομοκρατίας. Στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, το Κατάρ το 2014, εξέδωσε νόμο περί πρόληψης του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και νόμο που ρυθμίζει τις φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Συνέχισε να συμμετέχει ενεργά στις ενισχύσεις που χορηγούνται από τις ΗΠΑ, επικεντρωμένες στα θέματα καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις δεν είναι υποχρεωμένες να υποβάλλουν αναφορές ύποπτων συναλλαγών, αλλά με βάση το φιλανθρωπικό δίκαιο που εγκρίθηκε το 2014, κάθε φιλανθρωπικό πρόγραμμα πρέπει να εγκριθεί από την Επιτροπή Φιλανθρωπικών Οργανώσεων, μία κυβερνητική οργάνωση αλληλεγγύης, που παρακολουθεί φιλανθρωπικές εκδηλώσεις με σκοπό την πρόληψη της χρηματοδότησης⁹².

⁹⁰ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p. 4.

⁹¹ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p.5.

⁹² United States Department of State Publication, op.cit., citation 56, p. 217.

3.5 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης AQIM στην Αλγερία

Η Αλγερία είναι η μεγαλύτερη χώρα του Μαγκρέμπ με τις σημαντικότερες εξτρεμιστικές ομάδες της περιοχής. Αποτελεί το κέντρο του ισλαμιστικού κινήματος και τρομοκρατικών οργανώσεων στη Βόρεια Αφρική. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 δημιουργήθηκαν πολλές ένοπλες ισλαμιστικές ομάδες όπως η αλγερινή Χεζμπολάχ και ο Ισλαμικός Στρατός της Σωτηρίας. Κυριότερη όμως ήταν η SGPC, η οποία μετονομάστηκε σε AQIM και ξεκίνησε να δρα σε όλη τη Βόρεια και Κεντρική Αφρική⁹³ (Χάρτης 3).

Η οικονομία της Αλγερίας το 2016 παρουσίασε ρυθμούς ανάπτυξης 4%, αλλά δέχτηκε ισχυρό πλήγμα από τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Δεδομένου ότι είναι χώρα εξαγωγής του «μαύρου χρυσού» και του φυσικού αερίου, άρχισε να ανακάμπτει το 2017 με τους ξένους επενδυτές να είναι επιφυλακτικοί λόγω της δράσης εξτρεμιστικών οργανώσεων, όπως η Al-Qaeda⁹⁴.

Η Αλγερία βρίσκεται σε μια γεωγραφική περιοχή που μαστίζεται από την ισλαμική τρομοκρατία, τις συρράξεις, το λαθρεμπόριο και την αποσταθεροποίηση σε γειτονικές χώρες. Διεξάγεται ένας εμφύλιος πόλεμος στον οποίο εισήλθαν και οι ριζοσπάστες ισλαμιστές. Υπάρχει η πεποίθηση ότι με την επικείμενη ήττα τους σε Συρία και Ιράκ, οι Τζιχαντιστές θα αφιχθούν και στην Αλγερία. Ήδη η Αλγερία βιώνει τρομοκρατικές ενέργειες στο έδαφός της. Η Αναπληρώτρια Διαχειρίστρια κατά της Τρομοκρατίας του State Department, Alina Romanowski, εξέφρασε τον φόβο για πιθανή μετεγκατάσταση του ISIS στην περιοχή του Μαγκρέμπ⁹⁵.

Η Κυβέρνηση χρησιμοποιεί τον στρατό προκειμένου να καταπολεμήσει τις τρομοκρατικές ομάδες που εισβάλουν από το Μάλι και τη Λιβύη. Οι υπηρεσίες ασφαλείας δραστηριοποιούνται εντοπίζοντας και καταπολεμώντας τα τρομοκρατικά δίκτυα εντός του κράτους. Ωστόσο, είναι αρνητική σε επεμβάσεις εκτός συνόρων. Η δήλωση του υπουργού Εξωτερικών Abdelkader Messahel «*Η Αλγερία ποτέ δεν θα εμπλακεί σε στρατιωτικές συγκρούσεις πέρα από τα σύνορά της και ο καθένας το γνωρίζει*» είναι ενδεικτική της στάσης της Κυβέρνησης⁹⁶.

⁹³ Ιωάννης Παρίσης, «Η Αραβική Άνοιξη στις χώρες του Μαγκρέμπ», Άμυνα και Διπλωματία, Ιούνιος 2012, σελ.34.

⁹⁴ Μερσίλεια Αναστασιάδου, «Αλγερία: «ατενίζοντας» με επιφύλαξη το μέλλον», Κέντρο Ανατολικών Σπουδών, 20 Φεβρουαρίου 2018.

⁹⁵ Μερσίλεια Αναστασιάδου, ό.π. 94.

⁹⁶ Μερσίλεια Αναστασιάδου, ό.π. 94.

Ο αλγερινός λαός δεν ξεσηκώνεται, ο στρατός είναι ετοιμοπόλεμος, το κράτος χαίρει εκτίμησης διεθνώς, ενώ οι εξαγωγές ενεργειακών πόρων δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση των κρίσεων που βιώνει από τη δράση ριζοσπαστικών οργανώσεων και κυρίως της AQIM⁹⁷.

Ο αλγερινός στρατός εξαλείφει περίπου 200 μαχητές κάθε χρόνο και οι ένοπλες ισλαμιστικές ομάδες δυσκολεύονται να διατηρήσουν τους αριθμούς τους. Τον Οκτώβριο 2017, σύμφωνα με πηγές ασφαλείας της Αλγερίας, ηγέτες της AQIM ζητούσαν ενισχύσεις από συμμάχους τους σε Τυνησία και Λιβύη⁹⁸.

Η AQIM δεν αποτελεί μόνο πρόβλημα ασφαλείας αλλά οικονομικό και πολιτιστικό. Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας θα εξακολουθήσει να υφίσταται, εάν δεν στοχοποιηθούν τα δίκτυα που την υποστηρίζουν. Περίπου 1.000 μέλη δικτύων υποστήριξης έχουν συλληφθεί τα τελευταία τρία χρόνια. Από την έρευνα του γράφοντος, προκύπτει ότι η AQIM δεν έχει ακόμα εξουδετερωθεί εντελώς. Στο Νότο, στο Σαχέλ, η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Χάρη στις ισχυρές συμμαχίες και τα χρήματα που προέρχονται από λύτρα σε επιχειρήσεις απαγωγής, η οργάνωση διατηρείται ακόμα ζωντανή παρά την πίεση από τις διεθνείς δυνάμεις, όπως είναι η επιχείρηση Barkhane, υπό την ηγεσία της Γαλλίας. Παρά το γεγονός αυτό, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι η AQIM είναι σε δυσμενή κατάσταση και εικάζεται ότι ο στρατός της Αλγερίας θα συλλάβει σύντομα τον «εμίρη» της AQIM Abdelmalek Droukdel⁹⁹.

Όσο η AQIM διαθέτει μαχητές θα παραμένει απειλή στο Σύστημα Μαγκρέμπ- Μέσης Ανατολής. Δεν πρέπει να ξεχνάμε την ιστορία της Libyan Islamic Fighting Group με ηγέτη τον Hakim Belhadj¹⁰⁰, η οποία θεωρήθηκε ότι καταστράφηκε ολοσχερώς, αλλά το 2011 άρχισε να ανασυγκροτείται και να διαδίδεται σε πολλές πόλεις του κράτους.

⁹⁷ Μερσίλια Αναστασιάδου, ό.π. 94.

⁹⁸ "Analysis: The slow death of al-Qaeda in Algeria", Malek Bachir & Akram Khariief, 02 February 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-slow-death-al-qaeda-algeria-143324001> (πρόσβαση 18/3/18).

⁹⁹ "Analysis: The slow death of al-Qaeda in Algeria", ό.π. 98.

¹⁰⁰ "Libyan Islamic Fighting Group", 04 March 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/675> (πρόσβαση 18/3/18).

3.6 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης ISIS στην Λιβύη

Μετά την πτώση του Muammar Gaddafi τον Οκτώβριο 2011, η χώρα βιώνει μία παρατεταμένη αστάθεια λόγω έλλειψης σταθερής Κυβέρνησης. Παραμένει βυθισμένη στο χάος και αποτελεί εύφορο έδαφος για την τρομοκρατία, με την οικονομία σε ύφεση. Αν και το Ισλαμικό Κράτος απομακρύνθηκε από τους κύριους τομείς που ήλεγχε και η παραγωγή πετρελαίου ανέκαμψε, η Λιβύη παραμένει πολωμένη και κατακερματισμένη. Η οικονομία οδεύει προς την κατάρρευση και η τζιχαντιστική μαχητικότητα συνεχίζει να βρίσκει ερείσματα στο χάος της χώρας¹⁰¹.

Η Λιβύη έχει μετατραπεί σε προπύργιο τζιχαντιστικών ομάδων και αποτελεί μία από τις κύριες χώρες διέλευσης για τους πρόσφυγες με προορισμό την Ευρώπη. Μετά τη δολοφονία του Gaddafi, οι εκατρισηθόντες έχουν ξεπεράσει το μισό εκατομμύριο, καθώς οι πολίτες προσπαθούν να ξεφύγουν από την ανασφάλεια που επικρατεί στη χώρα. Η Παγκόσμια Τράπεζα, το 2017, προειδοποίησε ότι «*Η λιβυκή οικονομία καταρρέει*». Οι στρατιωτικές συγκρούσεις με μαχητές των ισλαμιστικών οργανώσεων και η διεξαγωγή επιχειρήσεων για την τήρηση της δημόσιας τάξης και για την αποκατάσταση των υποδομών και των οικονομικών δικτύων της αγοράς, εμποδίζουν την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων πετρελαίου και οδηγούν την οικονομία σε ύφεση. Το πρώτο εξάμηνο του 2017, τα κοιτάσματα πετρελαίου παρήγαγαν μόνο το ένα πέμπτο της παραγωγικής τους ικανότητας, μόλις 335.000 βαρέλια την ημέρα. Οι απώλειες εσόδων από το πετρέλαιο υπολογίζονται σε πάνω από 100 δισεκατομμύρια από το 2013, σύμφωνα με τον διευθυντή της Εθνικής Εταιρείας Πετρελαίου (NOC) Mustafa Sanala¹⁰².

Σύμφωνα με την Washington Post, ο Μπάρακ Ομπάμα αναγνώρισε ότι «*Το μεγαλύτερο λάθος μου, πιθανότατα, ήταν ότι δεν προγραμματίσα την επόμενη μέρα μετά την επέμβαση στη Λιβύη, κάτι το οποίο νομίζω ότι έπρεπε να κάνω*», όπου με

¹⁰¹ “Η Λιβύη μετά το ISIS”, Frederic Wehrey & Wolfram Lacher, Foreign Affairs, 24 Φεβρουαρίου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.foreignaffairs.gr/articles/71171/frederic-wehrey-kai-wolfram-lacher/i-libyi-meta-to-isis (πρόσβαση 17/4/18).

¹⁰² “Λιβύη: χάος και φτώχεια πέντε χρόνια μετά τη δολοφονία του Καντάφι”, Αγουρίδου Θεοδώρα, 09 Μαΐου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.pronews.gr/amyna-asfaleia/enoples-sygkroyseis/495775livyi-haos-kai-ftoheia-pente-hronia-meta-ti-dolofonia-toy (πρόσβαση 20/3/18).

τη δολοφονία του ηγέτη της Λιβύης άνοιξε το δρόμο για τη δράση ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων με πρωταγωνιστή το Ισλαμικό Κράτος¹⁰³.

Αυτό που χρήζει ιδιαίτερης παρατήρησης στη Λιβύη είναι η ενδεχόμενη εξάπλωση του Ισλαμικού Κράτους στην περιοχή μετά τη συρρίκνωσή του σε Συρία και Ιράκ. Το «Χαλιφάτο», προκειμένου να διατηρήσει την παρουσία και επιρροή του στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, αναζητά νέα πεδία δράσης, με την ευάλωτη Λιβύη να προκρίνεται ως η πλέον ιδανική. Τον Φεβρουάριο 2016 το Αμερικανικό Πεντάγωνο εκτίμησε πως ο αριθμός των μαχητών του ISIS στη Λιβύη είχε διπλασιαστεί σε 5.000 από το φθινόπωρο του 2015¹⁰⁴. Τα τελευταία δύο χρόνια, όπως φαίνεται και στον Χάρτη 3 (Απρίλιος 2018), οι θύλακες του ISIS στη Λιβύη έχουν περιοριστεί σημαντικά.

Ο διευθυντής Αντιμετώπισης της Τρομοκρατίας στην Ουάσιγκτον Matthew Levitt αναφέρει πως το ISIS είναι η πιο αποτελεσματικά χρηματοδοτούμενη οργάνωση που υπήρξε ποτέ. Ο Levitt, ειδικός αναλυτής σε θέματα τρομοκρατίας, επιβεβαιώνει τις αναφορές πως βαθύπλουτοι οπαδοί του εγχειρήματος από χώρες του Κόλπου, όπως το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία, χρηματοδοτούν με τεράστια ποσά το ISIS¹⁰⁵.

3.7 Η δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης Χαμάς στην Λωρίδας της Γάζας

Το Forbes του Ισραήλ κατατάσσει τη Χαμάς ανάμεσα στις 10 πλουσιότερες τρομοκρατικές οργανώσεις¹⁰⁶. Για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεών της, η Χαμάς συγκεντρώνει χρήματα από φιλανθρωπίες, δωρεές και σε κάποιες περιπτώσεις από υπηρεσίες Κυβερνήσεων. Σύμφωνα με το Forbes η Χαμάς έρχεται δεύτερη, μετά το Ισλαμικό Κράτος, με ετήσιο τζίρο 1 δισεκατομμύριο δολάρια. Σήμερα η Χαμάς δεν εξαρτάται μόνο από δωρεές, αλλά μαζεύει φόρους από

¹⁰³ "Obama admits that his handling of the Libya war was his worst mistake - but not that it was unconstitutional", Ilya Somin, The Washington Post, 13 April 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtonpost.com/news/.../obama-admits (πρόσβαση 22/8/18).

¹⁰⁴ "What We Know about ISIS in Libya", Nick Robins-Early, 19 February 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.huffingtonpost.com/.../isis-presence-in-liby> (πρόσβαση 20/3/18).

¹⁰⁵ Matthew Levitt, «Terrorism Financing and the Islamic State», House Financial Services Committee, The Washington Institute, 13 November 2014.

¹⁰⁶ "Hamas Among Richest Terror Groups Worldwide - Second Only to ISIS", 12 November 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.haaretz.com/hamas-second-richest-terror-gr> (πρόσβαση 20/3/18).

αμάχους και επιχειρηματίες, ενώ παίρνει μερίδιο από διεθνή βοήθεια που δίδεται στη Γάζα από Άραβες και άλλες χώρες¹⁰⁷.

Μετά τη δολοφονία του Ahmed Yassin, η Χαμάς ανέπτυξε σχέση με το Ιράν ζητώντας πολιτική και οικονομική υποστήριξη, παρέχοντάς της 3 εκατομμύρια δολάρια ετησίως. Μέχρι το 2014 το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης προερχόταν από πηγές της Σαουδικής Αραβίας, αξίας 12 εκατομμυρίων δολαρίων ετησίως. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι ηγέτες της Χαμάς έχουν συσσωρεύσει εκατομμύρια δολάρια, που έχουν προέλθει από φόρους, φιλανθρωπικές οργανώσεις και δωρεές από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ¹⁰⁸.

Ο προϋπολογισμός της Χαμάς, που υπολογίζεται σε 70 εκατομμύρια δολάρια, προέρχεται σε μεγάλο βαθμό (85%) από ξένες πηγές. Πολλά από τα χρήματα προέρχονται από πηγές που στρέφουν τη βοήθειά τους σε ότι περιγράφει η Χαμάς ως φιλανθρωπικό έργο για τους Παλαιστίνιους. Οι επενδύσεις που υποστηρίζουν την ιδεολογική της θέση είναι επίσης σημαντικές, με τα κράτη του Περσικού Κόλπου και δη το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία να διακρίνονται σε αυτές¹⁰⁹.

Περίπου το ήμισυ της χρηματοδότησης της Χαμάς έχει προέλθει από κράτη του Περσικού Κόλπου μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Υπάρχουν φιλανθρωπικές οργανώσεις, υποστηριζόμενες από τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, που φαινομενικά παρέχουν ανακούφιση στους Παλαιστίνιους, αλλά στην πραγματικότητα συγκεντρώνουν χρήματα για τη Χαμάς. Η Σαουδική Αραβία χρηματοδότησε το ήμισυ του προϋπολογισμού της, συνολικού ύψους 50 εκατομμυρίων δολαρίων, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, αλλά υπό την πίεση των ΗΠΑ, από το 2006 άρχισε να μειώνει τη χρηματοδότησή της, καταργώντας τις ισλαμικές φιλανθρωπικές οργανώσεις και τις ιδιωτικές δωρεές προς τη Χαμάς¹¹⁰.

Οι μόνες χώρες που χρηματοδοτούν, σήμερα, απροκάλυπτα και άμεσα τη Χαμάς είναι το Κατάρ και το Ιράν. Το Κατάρ θεωρείται ο μεγαλύτερος υποστηρικτής και χρηματοδότης της. Η οικονομική στήριξη της Χαμάς από το Κατάρ χρονολογείται τουλάχιστον από το 2008. Το 2012, ο εμίρης του Κατάρ, Khalifa Al-Thani, παραχώρησε στη Χαμάς περισσότερα από 400 εκατομμύρια

¹⁰⁷ ‘‘ Hamas Among Richest Terror Groups Worldwide - Second Only to ISIS ’’, ό.π. 106.

¹⁰⁸ ‘‘ Hamas Funding ’’, 08 April 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.globalsecurity.org/.../para/hamas-funds.htm> (πρόσβαση 21/3/18).

¹⁰⁹ Jodi Vittori, *Terrorist Financing and Resourcing*, Palgrave Macmillan, New York, 2011, pp. 72-74, 193 notes 50, 51.

¹¹⁰ Jodi Vittori, op.cit., citation 109, pp. 72-74, 193 notes 50, 51.

δολάρια για την κατασκευή συγκροτημάτων κατοικιών και δρόμων. Τον Αύγουστο 2016, ο αναπληρωτής ηγέτης της Χαμάς, Ismail Haniyeh, δήλωσε ότι οι δωρεές του Κατάρ θα πήγαιναν και προς το «στρατιωτικό προσωπικό» της Χαμάς. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του εμίρη Tamim Al-Thani τον Σεπτέμβριο 2014 *«Υποστηρίζουμε όλους τους Παλαιστίνιους. Πιστεύουμε ότι η Χαμάς είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος του παλαιστινιακού λαού»*. Επίσης, τον Μάιο 2017, η Χαμάς ανακοίνωσε την επικαιροποίηση του καταστατικού της σε συνέντευξη Τύπου στο ξενοδοχείο Sheraton στη Ντόχα¹¹¹!

Το Κατάρ συνεχίζει να φιλοξενεί τον Khaled Meshaal, ηγέτη της Χαμάς από το 2004 μέχρι τον Μάιο 2017. Επίσης, πιστεύεται ότι φιλοξενεί τον Talal Sharim, ο οποίος πιθανότατα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη χρηματοδότηση της Χαμάς στη Δυτική Όχθη. Υπάρχει επίσης στο Κατάρ το μέλος της Χαμάς, χειρουργός Hisham Hejaz, ο οποίος σύμφωνα με πληροφορίες παρείχε όπλα και κατεύθυνε τη Χαμάς να διεξάγει πυρά και απαγωγές κατά των Ισραηλινών (Χάρτης 4). Στο πλαίσιο της συμφωνίας του 2011, για την απελευθέρωση του απαχθέντος ισραηλινού στρατιώτη Gilad Shalit, 15 μέλη της Χαμάς, που απελευθερώθηκαν από ισραηλινή φυλακή, απελάθηκαν στο Κατάρ. Το BBC ανέφερε, το 2012, ότι *«Όλα τα έξοδα των εξόριστων στη Ντόχα καταβάλλονται από την Κυβέρνηση του Κατάρ»*¹¹².

3.8 Η δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων ISIS και Al-Nusra στο Ιράκ και στη Συρία

Τέσσερα χρόνια μετά την απροσδόκητη αλλά όχι ανατιολόγητη εξάπλωση, μπορούμε να μιλήσουμε για στρατιωτική ήττα του ISIS στα μέτωπα του Ιράκ και της Συρίας και την κατάρρευση του «Χαλιφάτου». Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για εκρίζωση της ισλαμιστικής τρομοκρατίας στην περιοχή. Παρά τις αρχικές φοβίες ή προσδοκίες για κατάρρευση των αυθαίρετων συνόρων της περιοχής του σχεδίου Sykes-Picot, αυτά παραμένουν ανθεκτικά, διεθνώς και τοπικώς υποστηριζόμενα (σε διακηρυκτικό επίπεδο), αλλά και πολυπλεύρως αμφισβητούμενα και υπονομευόμενα¹¹³.

¹¹¹ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p. 3.

¹¹² Jonathan Schanzer, op.cit., citation 49, pp. 13-14.

¹¹³ Ιπποκράτης Δασκαλάκης, «Ιράκ και Συρία στη μετά το ISIS εποχή», Εφημερίδα Liberal, 05 Ιανουαρίου 2018.

Από το 2015 μέχρι τον Ιούνιο 2018, το ISIS έχασε περίπου το 90% των εδαφών που είχε καταλάβει, καθώς και το 80% των εσόδων του. Συγκεκριμένα, η κατοχή εδαφών σε Ιράκ και Συρία μειώθηκε από 90.000 τ.χλμ. τον Ιανουάριο 2015 σε 36.200 τ.χλμ. τον Ιούνιο 2017. Από τον Μάρτιο 2018 το Ισλαμικό Κράτος ελέγχει ένα περιορισμένο τμήμα σε Συρία και Ιράκ (Χάρτες 5 και 6). Όπως εξηγεί ο ειδικός αναλυτής για θέματα Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής, Ludovico Carlino, «Υπάρχει διαρκής μείωση όλων των πηγών χρηματοδότησης, είτε πρόκειται για πετρελαϊκή παραγωγή, φόρους και κατασχέσεις είτε για άλλες παράνομες δραστηριότητες». Σύμφωνα με τον ίδιο «Η απώλεια του ελέγχου της πυκνοκατοικημένης Μοσούλης στο Ιράκ και διάφορων πετρελαϊκών περιοχών στις επαρχίες Ράκα και Χομς στη Συρία, επέδρασαν σημαντικά στην ικανότητα της οργάνωσης να παράγει έσοδα»¹¹⁴.

Η εκτίμηση για τριχοτόμηση του Ιράκ, σε σουνιτικές, σιιτικές και κουρδικές περιοχές όλο και ενισχύεται, καθώς οι σιίτες Άραβες αποτελούν το 60% του πληθυσμού του Ιράκ, οι σουνίτες Άραβες το 20% και οι σουνίτες Κούρδοι το 17%. Παράλληλα η πλήρης ανεξαρτησία της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Κουρδιστάν από το Ιράκ και η δημιουργία του «Μεγάλου Κουρδιστάν» θεωρείται αποσταθεροποιητικός παράγοντας για τη Μέση Ανατολή¹¹⁵.

Όσον αφορά τους εξεταζόμενους Υπερσυστημικούς δρώντες, η Σαουδική Αραβία κατηγορεί το Κατάρ ότι υποστηρίζει εξτρεμιστικές οργανώσεις στο Ιράκ και διαδίδει τη βίαιη ιδεολογία τους, μέσω του Al Jazeera. «Το Κατάρ εναγκαλίζεται πολλές τρομοκρατικές και σεχταριστικές οργανώσεις που έχουν στόχο να διαταράξουν τη σταθερότητα στην περιοχή, περιλαμβανομένων των Αδελφών Μουσουλμάνων, του ISIS (Ισλαμικό Κράτος) και της Αλ-Κάιντα, και προωθεί διαρκώς το μήνυμα και τις μηχανογραφίες αυτών των οργανώσεων μέσω των μέσων ενημέρωσής του», μετέδωσε το σαουδαραβικό πρακτορείο ειδήσεων SPA¹¹⁶.

Την περίοδο 2013-2014, αναλυτές υποστηρίζουν ότι το ISIS έλαβε 40 εκατομμύρια δολάρια από επιχειρηματίες, πλούσιες οικογένειες και άλλους χορηγούς από Σαουδική Αραβία, Κατάρ, Κουβέιτ και ΗΑΕ, με κύριους

¹¹⁴ "Καταρρέει το...κράτος του ISIS στο Ιράκ και στη Συρία", Εφημερίδα Βραδινή, 18 Ιουλίου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.vradini.gr/καταρρέει-το-κράτος-του-isis (πρόσβαση 23/8/18).

¹¹⁵ "Iraq Kurdistan independence referendum planned", BBC, 01 July 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28103124> (πρόσβαση 26/3/2018).

¹¹⁶ "RPT - Saudi Arabia, Egypt, UAE sever ties to Qatar over "terrorism"", Noah Browning, Reuters Staff, 05 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.reuters.com/article/gulf-qatar/rpt-saudi-arabia-egypt-uae-sever-ties-to-qatar-over-terrorism (πρόσβαση 23/8/2018).

χρηματοδότες τα δύο πρώτα κράτη. Επίσης, το ISIS στο Ιράκ έχει προχωρήσει και στους κλασικούς τρόπους χρηματοδότησης τρομοκρατικών οργανώσεων, όπως είναι τα λύτρα από απαγωγές, η αρχαιοκαπηλία και η εμπορία ανθρώπων¹¹⁷.

Το ΔΝΤ αναφέρει σε έκθεσή του ότι, το οικονομικό κόστος των ενόπλων συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή είναι ιδιαίτερα αυξημένο. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται στη μείωση του ΑΕΠ για το Ιράκ και τη Συρία. Έπειτα από επτά χρόνια πολέμου, το ΑΕΠ της Συρίας είναι κάτω από το μισό εκείνου που είχε ante bellum το 2010, ενώ οι υλικές καταστροφές από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις εκτιμώνται στα 137,5 δισεκατομμύρια δολάρια, όπως αναφέρει στην έκθεσή του το ΔΝΤ. Τόσο στο Ιράκ όσο και στη Συρία, το κατά κεφαλήν εισόδημα μειώθηκε 23%-28%, ενώ σε περιπτώσεις γενικευμένων συρράξεων συρρικνώνεται κατά 14%-16%¹¹⁸.

Η εσωτερική μετανάστευση 6,6 εκατομμυρίων ανθρώπων στη Συρία, και 5 εκατομμυρίων προσφύγων σε άλλες χώρες, έχουν αυξήσει τις οικονομικές απώλειες. Σύμφωνα με εκτίμηση του ΔΝΤ, ακόμα και αν η Συρία αναπτυσσόταν με ταχύτητα 4,5% το χρόνο, θα χρειαζόταν περισσότερα από 20 χρόνια για να επιστρέψει στην κατάσταση που ήταν πριν τις συγκρούσεις με τις ισλαμιστικές ομάδες¹¹⁹.

Όπως αναφέρουν οι FT, περίπου 700 εκατομμύρια δόθηκαν από το Κατάρ σε σιτικές παραστρατιωτικές οργανώσεις, ενώ 200-300 εκατομμύρια διοχετεύτηκαν σε ισλαμιστικές ομάδες στη Συρία, μεταξύ αυτών στην Tahrir Al-Sham, γνωστή για τις σχέσεις που διατηρεί με την Al-Nusra¹²⁰. Επίσης, βασική πηγή χρηματοδότησης της εν λόγω οργάνωσης αποτελούν οι ιδιωτικές δωρεές από πλουσίους στη Σαουδική Αραβία, με αποστολή χρημάτων σε περιοχές που ελέγχονται από την οργάνωση. Η απόφαση της Al-Nusra τον Ιούλιο 2016 να διαχωριστεί από την Al-Qaeda, πιστεύεται ότι προήλθε σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι οι δωρητές, που εδρεύουν στο Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία, θα συνέχιζαν να στέλνουν χρήματα στην νεοϊδρυθείσα οργάνωση, χωρίς να

¹¹⁷ "How the Islamic State makes its money", Ana Swanson, The Washington Post, 18 November 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money (πρόσβαση 24/ 8/2018).

¹¹⁸ Περσεφόνη Τσόκα, «Μέση Ανατολή: Το Οικονομικό Τίμημα Του Πολέμου», Power Politics, 02 Δεκεμβρίου 2016.

¹¹⁹ Περσεφόνη Τσόκα, «Μέση Ανατολή: Το Οικονομικό Τίμημα Του Πολέμου», ό.π. 118.

¹²⁰ "The \$1bn hostage deal that enraged Qatar's Gulf rivals", ό.π. 83.

κατηγορούνται για παροχή οικονομικής υποστήριξης στη στοχοποιημένη Al-Qaeda¹²¹.

Τα παραπάνω δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο, το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία, χρηματοδοτούν τις ισλαμιστικές οργανώσεις στο Υποσύστημα Συρίας/Ιράκ. Το 2015, αξιωματούχοι του Κατάρ ξεκίνησαν συνάντηση με τους ηγέτες της Al-Nusra, συμπεριλαμβανομένου του ηγέτη Al-Golani, για να τους υποδείξουν ότι η οργάνωσή τους μπορούσε να λάβει οικονομική στήριξη από το Κατάρ εάν διέκοπτε τους δεσμούς της με την Al-Qaeda, σύμφωνα με δημοσίευση του Reuters. Η οργάνωση της Al-Nusra το έπραξε τον Ιούλιο 2016. Δύο εβδομάδες αργότερα, οι FT δημοσίευσαν τους ισχυρισμούς Σύριων ακτιβιστών και επαναστατών ότι το Κατάρ έστελνε όπλα, προμήθειες και χρήματα στην Al-Nusra. Οι ΗΠΑ επιβεβαίωσαν ότι η Al-Nusra παραμένει θυγατρική της Al-Qaeda στη Συρία και ότι το Κατάρ επέτρεψε στους διοικητές της να συγκεντρώνουν κεφάλαια στη χώρα¹²².

3.9 Η δράση των ισλαμιστικών οργανώσεων AQAP και ISIS στην Υεμένη

Η Υεμένη, από τις φτωχότερες χώρες του αραβικού κόσμου, έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια τις καταστροφικές συνέπειες ενός πολέμου ανάμεσα στη διεθνώς αναγνωρισμένη Κυβέρνηση του Προέδρου Mansour Hadi (ο οποίος εδρεύει στο Ριάντ) και του επαναστατικού κινήματος των Χούτι. Εκτός από τους αντάρτες Χούτι, η Κυβέρνηση είχε να αντιμετωπίσει τους μαχητές της AQAP και του Ισλαμικού Κράτους, οι οποίοι κατέλαβαν εδάφη στα νότια και εξαπολύουν φονικές επιθέσεις στο Άντεν, προπύργιο της Κυβέρνησης (Χάρτης 7). Η AQAP θεωρείται ο ενεργότερος και επικινδυνότερος κλάδος της Al-Qaeda, ενώ το υεμενικό παράρτημα του Ισλαμικού Κράτους τροφοδοτείται από μαχητές που εγκαταλείπουν τη Συρία και το Ιράκ¹²³.

Το παγκόσμιο δίκτυο της Al-Qaeda παραμένει «εντυπωσιακά ανθεκτικό» και πιο επικίνδυνο από το ISIS σε κάποιες περιοχές, σύμφωνα με έκθεση ερευνητών

¹²¹ "Nusra Front (Jabhat Fateh al-Sham)", Counter Extremism Project, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.counterextremism.com/.../nusra-front-jabha> (πρόσβαση 27/3/2018).

¹²² Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, p. 4.

¹²³ "Yemen crisis: Who is fighting whom?", BBC, 30 January 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423 (πρόσβαση 24/8/2018).

που υποβλήθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ (Χάρτης 8). Από την έκθεση, προκύπτει ότι η AQAP, με έδρα την Υεμένη, χρησιμεύει ως επικοινωνιακό κέντρο για όλο το τζιχαντιστικό δίκτυο. Η δύναμη που διαθέτει το ISIS στην Υεμένη, δεν υπερβαίνει τους 500 άνδρες, έναντι 6.000-7.000 της Al-Qaeda. Ο πόλεμος στην Υεμένη ενίσχυσε σημαντικά την Al-Qaeda, η οποία παραμένει η πιο ισχυρή ομάδα τζιχαντιστών στην περιοχή¹²⁴.

Το 2010, μέλος της Κυβέρνησης του Κατάρ δώρισε χρήματα για την ανασυγκρότηση τεμένους της Υεμένης στον Σεΐχη Al-Humayqani, ο οποίος χαρακτηρίστηκε από το αμερικανικό υπουργείο Οικονομικών ως χρηματοδότης της AQAP. Το 2012 και 2013, το Κατάρ έστειλε εκατομμύρια δολάρια για πληρωμή λύτρων στην AQAP, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην ανοικοδόμηση του δικτύου της και στην κατάληψη εδαφών στη Νότια Υεμένη¹²⁵.

Το 2015, ο Humayqani που είχε κατηγορηθεί από τις ΗΠΑ για χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων, εντοπίστηκε στο Ριάντ. Ο Humayqani χρησιμοποίησε την φιλανθρωπική οργάνωση που εδρεύει στην Υεμένη για να χρηματοδοτεί την Al-Qaeda και σύμφωνα με πληροφορίες αποτελούσε ενεργό μέλος της AQAP στην επαρχία Al-Bayda. Χάρη στην ιδιότητά του ως μέλους της αντιπροσωπείας του Ριάντ, συμμετείχε στις συνομιλίες κατάπαυσης του πυρός της Υεμένης στη Γενεύη¹²⁶.

Ο εμφύλιος πόλεμος και η ένοπλη παρέμβαση από το 2015, των χωρών του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου, έχουν προκαλέσει ανυπολόγιστες ζημιές σε βασικούς τομείς της οικονομίας, τόσο στις υποδομές όσο και στον παραγωγικό ιστό. Βάσει στοιχείων του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, το ΑΕΠ της Υεμένης από την έναρξη των εχθροπραξιών έως τον Σεπτέμβριο 2016 έχει μειωθεί κατά 28%¹²⁷.

Οι ζημιές από τις ένοπλες συγκρούσεις αντιστοιχούν σε περισσότερα από 20 δισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό έχει ως συνέπεια την αύξηση των κρατικών δαπανών, με σκοπό την αποκατάσταση βασικών υποδομών, καθώς και την εξασφάλιση της προστασίας των πολιτών και των βασικών αναγκών τους¹²⁸.

¹²⁴ United Nations, Security Council, S/2018/705, Distr.: General, 27 July 2018.

¹²⁵ Counter Extremism Project, op.cit., citation 64, pp. 2-3.

¹²⁶ David A. Weinberg, op.cit., citation 58, p. 28.

¹²⁷ Υπουργείο Εξωτερικών, Β3 Δ/ση Οικ. Σχέσεων με Χώρες Β. Αφρικής, Μ. Ανατολής και Κόλπου, «Οικονομία της Υεμένης και Οικονομικές & Εμπορικές Σχέσεις Ελλάδος - Υεμένης», Σεπτέμβριος 2016.

¹²⁸ Περσαφόνη Τσόκα, «Μέση Ανατολή: Το Οικονομικό Τμήμα Του Πολέμου», ό.π. 118.

Ο πόλεμος έχει επιτρέψει στην Al-Qaeda να εισχωρήσει και να αναπτυχθεί μέσα στο κενό ασφαλείας, που δημιουργήθηκε από το χάος του εμφυλίου, με αποτέλεσμα να υφίσταται και ο σαλαφιστικός ισλαμιστικός εξτρεμισμός. Στην Υεμένη δρα με ευχέρεια η AQAP και πολλοί κάτοικοι βρίσκουν καταφύγιο στην εξτρεμιστική σουνιτική ιδεολογία, επανδρώνοντας την οργάνωση, μεταβαλλόμενοι σε δυνητικούς τζιχαντιστές¹²⁹.

Δημοσίευμα του Reuters τονίζει ότι η AQAP στην Υεμένη αποτελεί ένα «μίνι κράτος», με περιουσία άνω των 100 εκατομμυρίων δολαρίων, καθώς και έσοδα από τη διαχείριση του λιμανιού της Mukalla. Επίσης, κάνει λόγο για δημιουργία και διαχείριση κρατικών δομών και σύμφωνα με προπαγανδιστικό υλικό, μείωση φόρων, επιβολή δασμών σε πλοία και ανεφοδιασμό νοσοκομείων¹³⁰.

Η Σαουδική Αραβία κατηγορεί το Ιράν ότι στηρίζει και προμηθεύει τους σούιτες αντάρτες Χούτι. Ωστόσο, η κατάσταση στην Υεμένη δεν περιορίζεται στο γεωπολιτικό επίπεδο, καθώς η ανθρωπιστική κρίση, που μαστίζει τη χώρα, έχει ως αποτέλεσμα 20 εκατομμύρια άνθρωποι να βρίσκονται σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης και 2 εκατομμύρια σε εσωτερική μετανάστευση. Σε κάθε περίπτωση, είτε επικρατήσει το ένα μέρος είτε το άλλο, θα πρέπει να αντιμετωπίσει τόσο την ανθρωπιστική κρίση, όσο και τις δυνάμεις της AQAP και του ISIS¹³¹.

¹²⁹ "Ο αιματηρός πόλεμος για τον οποίο δεν μιλάει κανείς! Βομβαρδισμοί, πείνα, χολέρα και η AQAP στην Υεμένη!!", Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης, ΕΛΙΣΜΕ, 29 Αυγούστου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.elisme.gr/gr/2013-01-07-19-12-38/2013-01-07-19-17-09/item/aqap (πρόσβαση 28/8/2018).

¹³⁰ "Special Report: Al Qaeda emerges stronger and richer from Yemen war", Yara Bayoumy, Noah Browning, Mohammed Ghobari, Reuters, 08 April 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.reuters.com/article/us-yemen-aqap-special-report/special-report-al-qaeda-emerges-stronger-and-richer-from-yemen-war (πρόσβαση 24/8/2018).

¹³¹ Σταύρος Ι. Δρακουλαράκος, «Η «ατελέσφορη» Υεμένη», Εφημερίδα Εποχή, 03 Δεκεμβρίου 2017, (πρόσβαση 29/3/2018).

4. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ

Η οικονομική υποστήριξη των προαναφερθέντων ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων από το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία αποτελεί σημαντικότατο γεωπολιτικό παράγοντα για την ασφάλεια και την σταθερότητα στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής. Οι δύο πλούσιες σε υδρογονάνθρακες χώρες του Κόλπου, όπως διαπιστώσαμε από τη διεξαγόμενη έρευνα και τη γεωπολιτική ανάλυση, **συνεχίζουν** να παρέχουν οικονομική και λογιστική υποστήριξη σε διεθνώς αναγνωρισμένες τρομοκρατικές οργανώσεις όπως το ISIS, η Χαμάς και η Al-Qaeda με τα παρακλάδια της. Η υποστήριξή τους βέβαια από την Σαουδική Αραβία έχει περιορισθεί σε ικανοποιητικό βαθμό ενώ το Κατάρ δεν έχει προσφέρει ακόμη τα εχέγγυα όσον αφορά στην αποσύνδεσή του από τις προαναφερόμενες οργανώσεις και την καταπολέμησή τους. Από την πλευρά τους απορρίπτουν κάθε πολιτικό ή οικονομικό δεσμό με τις ανωτέρω οργανώσεις, καθώς και τους ισχυρισμούς ότι συμβάλουν στην αύξηση της δύναμης και της παρουσίας τους.

Κατάρ και Σαουδική Αραβία, το τελευταίο διάστημα, δέχονται ισχυρές πιέσεις από τη Διεθνή Κοινότητα (ΟΗΕ, NATO, ΕΕ) για άμεσο τερματισμό της στήριξης που παρέχουν στις ισλαμιστικές οργανώσεις. Η μεγαλύτερη πίεση ασκήθηκε στο εμιράτο του Κατάρ, τον Ιούνιο 2017, όταν οι χώρες του Κόλπου διέκοψαν τις σχέσεις τους με αυτό, κατηγορώντας το ότι υποστηρίζει την τρομοκρατία, αφήνοντας υπονοούμενα για χρηματοδότηση ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων.

Ο ενδοσουνιτικός ανταγωνισμός, μεταξύ του ουαχαμιτικού μοντέλου της Σαουδικής Αραβίας και της σαλαφιστικής-τζιχαντιστικής ατζέντας του Κατάρ (σε συνδυασμό με την ήπια ισχύ από την επιρροή του Al Jazeera), ο οποίος έχει γεωστρατηγική και ιδεολογική διάσταση, εκτιμάται ότι θα κλιμακωθεί σε περιφερειακό επίπεδο. Η Σαουδική Αραβία και κυρίως το Κατάρ **θα συνεχίσουν**, σε μικρότερο βαθμό και με διακριτικό πλέον τρόπο, να χρηματοδοτούν ισλαμιστικά δίκτυα στο γεωπολιτικό Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής, με το Ριάντ να το πράττει περισσότερο σε επίπεδο θρησκευτικής προσλαμβάνουσας, με χρήματα προερχόμενα από ειδικά βακουφικά φιλανθρωπικά ιδρύματα, χωρίς να εμπλέκεται το επίσημο σαουδαραβικό κράτος, ενώ η Ντόχα με την στρατηγική προέκταση της ιδεολογίας του πολιτικού Ισλάμ.

Η διατήρηση της παρουσίας ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων, όπως το ISIS και η Al-Qaeda, **εξυπηρετεί** το σαουδαραβικό κράτος, καθώς επιδιώκει να διακοπεί η συνέχεια του «σιιτικού τόξου», το οποίο αρχίζει από την Τεχεράνη, εκτείνεται στη Δαμασκό και ολοκληρώνεται στο Νότιο Λίβανο. Αυτό το «σιιτικό τόξο» έχει ενδιάμεσο σημείο τη Συρία και εκτιμάται ότι η αποκοπή αυτού, ουσιαστικά, θα ακύρωνε τη γεωπολιτική δυναμική του «σιιτικού τόξου», το οποίο μπορεί να προσφέρει υδρογονάνθρακες και να συντελέσει στην αύξηση της προβολής ισχύος της Τεχεράνης στο Σύστημα της Μεσογείου. Επομένως, διαφαίνεται ότι η εμπλοκή του Ριάντ στην Υεμένη έχει σκοπό τον περιορισμό της εξάπλωσης του σιιτικού στοιχείου στην Αραβική Χερσόνησο. Από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι η Σαουδική Αραβία θα επιδιώξει να μεγιστοποιήσει την προβολή ισχύος της στο περιφερειακό γεωπολιτικό Σύστημα της Μέσης Ανατολής, αυξάνοντας τις αμυντικές της δαπάνες και συνεχίζοντας ανεπίσημα πλέον να υποστηρίζει οικονομικά - μέσω ισλαμικών φιλανθρωπικών ιδρυμάτων ή ιδιωτών - ακραίες ισλαμιστικές οργανώσεις.

Η εν εξελίξει κατάσταση στην Υεμένη, σε συνδυασμό με την αναμενόμενη πανωλεθρία των τζιχαντιστών στη Συρία και στο Ιράκ, θα ανακαταλείπει την προβολή ισχύος και επιρροής στη Μέση Ανατολή, καθ' όσον το Ιράν μαζί με τη Ρωσία, εξελίσσονται σε σημαντικό παράγοντα στην αρχιτεκτονική ασφαλείας και σταθερότητας της περιοχής. Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων και της μετατόπισης της στρατηγικής ισορροπίας υπέρ του Ιράν, η Σαουδική Αραβία εκτιμάται ότι θα συνασπιστεί με το Ισραήλ με σκοπό την εξουδετέρωση της Τεχεράνης. Με την οικονομική υποστήριξη εξτρεμιστικών οργανώσεων, όπως η Al-Qaeda και η Χαμάς, η Σαουδική Αραβία θα επιδιώξει να διαδραματίσει ηγεμονικό ρόλο στον «σουνιτικό άξονα» εναντίον της Τεχεράνης. Αυτό θα της επιτρέψει να αυξήσει την προβολή της ισχύος και επιρροής της στο Σύστημα της Μέσης Ανατολής, ενισχύοντας σημαντικά τον ρόλο της μεταξύ των συστημικών δρώντων.

Το Κατάρ, με τη σειρά του, **θα συνεχίσει** να υποστηρίζει εξτρεμιστικές οργανώσεις, όπως η Χαμάς και η Μουσουλμανική Αδελφότητα. Η χρηματοδότηση διεθνώς αναγνωρισμένων εξτρεμιστικών ομάδων στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική θα συνεχιστεί, με μεγαλύτερη πλέον προσοχή και διακριτικότητα από το εμιράτο, με σκοπό τον εξοπλισμό και τη δράση τους. Ταυτόχρονα, για να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες πιέσεις από τις ΗΠΑ καθώς και τους ισχυρισμούς

των αραβικών κρατών και της Δύσης, που το θέλουν να χρηματοδοτεί απροκάλυπτα τρομοκρατικές οργανώσεις, θα καταβάλλει εντονότερες προσπάθειες να προβάλει την εικόνα μιας χώρας που καταπολεμά την τρομοκρατία και τη χρηματοδότησή της με κάθε μέσο. Επίσης, το Κατάρ εκτιμάται ότι θα διεξάγει μια αποσταθεροποιητική εκστρατεία, μέσω της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, σε Ιορδανία, Αίγυπτο, Σαουδική Αραβία και Μπαχρέιν, χρηματοδοτώντας τις δραστηριότητές της. Η σύμπλευση αυτή με ακραίες ισλαμιστικές οργανώσεις, θα προσφέρει στη Ντόχα τη δυνατότητα να προβάλει δυναμικά την ισχύ και την επιρροή της στο εξεταζόμενο Σύμπλοκο, με αποτέλεσμα την κλιμάκωση του περιφερειακού ανταγωνισμού ανάμεσα στο σουνιτικό και το σιιτικό υποσύστημα.

Το Κατάρ, πέραν της διεύρυνσης της περιφερειακής του επιρροής, θα επιδιώξει και την απαγκίστρωση από τη σαουδαραβική ηγεμονία στον Κόλπο, ακολουθώντας, όπου μπορεί, αυτόνομη εξωτερική πολιτική. Θα επιχειρήσει μια διπλή αναβάθμιση, τόσο ως προς το Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής, όσο και ως προς τις σχέσεις του με τη Σαουδική Αραβία¹³². Η Ντόχα, διατηρώντας καλές σχέσεις με το Ιράν και ως αντίπαλος της Σαουδικής Αραβίας, θα ενισχύσει τους διπλωματικούς και εμπορικούς δεσμούς της με την Τεχεράνη, εν μέσω τεταμένων διπλωματικών - και όχι μόνο - σχέσεων με τη Σαουδική Αραβία, την Αίγυπτο, το Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Αποτελεί ισχυρή πεποίθηση του γράφοντα, ότι πιθανή ρήξη της Ντόχα με τους στενότερους συμμάχους της, λόγω της συνέχισης της χρηματοδότησης εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων, θα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις σε όλη τη Μέση Ανατολή, όπου οι χώρες του Κόλπου χρησιμοποιούν την οικονομική και πολιτική τους ισχύ για να επηρεάσουν τα γεγονότα σε Λιβύη, Αίγυπτο, Συρία, Ιράκ και Υεμένη. Κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε δυνητικά και άλλες εστίες ανάφλεξης στην ήδη φλεγόμενη περιοχή της ευρύτερης Μέσης Ανατολής, καθώς θα έδινε την ευκαιρία στις υποστηριζόμενες από το Κατάρ ακραίες ισλαμιστικές ομάδες να δράσουν, εκμεταλλευόμενες την πολιτική αστάθεια.

Από την άλλη πλευρά, μπροστά στη διαφαινόμενη ήττα του ISIS στη Συρία και το Ιράκ, οι Μεγάλες Δυνάμεις (ΗΠΑ, ΕΕ και Ρωσία) θα διαγκωνίζονται μεταξύ τους, προσπαθώντας να παγιώσουν τη δυναμική τους παρουσία στο εξεταζόμενο

¹³² I. Μάζης - Μ. Σαρλής - I. Σωτηρόπουλος - Ξ. Δωματιώτη, «Γεωπολιτική Ανάλυση της Συριακής Κρίσης και Γεωστρατηγικές της Δυναμικές στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ερευνητικό Πρόγραμμα, ΕΚΠΑ, Αθήνα, 2016.

Σύμπλοκο, επιδιώκοντας να βρεθούν σε πλεονεκτική θέση όταν θα αρχίσει το μοίρασμα της «λείας». Εντούτοις, η ήττα του ISIS και άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων, καθώς και η ελεγχόμενη χρηματοδότησή τους από Σαουδική Αραβία και Κατάρ δεν θα διασφαλίσει την ειρήνη στην περιοχή. Τα παγκόσμια συμφέροντα και οι περιφερειακοί δρώντες της περιοχής, με πρωταρχικό ρόλο το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία, θα ανταγωνίζονται, βάζοντας σε κίνδυνο, εκτός από τους λαούς των προαναφερθέντων Υποσυστημάτων και το ευρύτερο Σύστημα Μέσης Ανατολής και Ανατολικής Μεσογείου.

Εν κατακλείδι, το Σύστημα Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή αποτελεί ένα από τα πιο ασταθή γεωγραφικά σημεία με μεγάλο εύρος συγκρούσεων, οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρθηκαν στο Κεφάλαιο της Γεωπολιτικής Ανάλυσης. Οι ΗΠΑ, η Ρωσία, το Ιράν, η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ συνθέτουν ένα γεωπολιτικό παζλ που ασκεί επιρροή στις περισσότερες περιοχές του Συστήματος. Τόσο οι μακροχρόνιες εστίες έντασης, όσο και οι αναδύμενες αναμένεται ότι θα συνεχίσουν να διατηρούν το ήδη τεταμένο κλίμα¹³³.

Το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία, ως περιφερειακοί Υπερσυστημικοί δρώντες, εκτιμάται ότι θα επηρεάσουν τις εξελίξεις στο περιφερειακό γεωπολιτικό Σύστημα Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής, σε αυξημένο βαθμό, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα το ρόλο τους μέσω της χρηματοδότησης ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων. Όσον αφορά στους διεθνείς Υπερσυστημικούς δρώντες, η Ρωσία θα διατηρήσει την ισχυρή παρουσία της στη Συρία ενώ οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να παίζουν καθοριστικό ρόλο σε Συρία, Ιράκ και Λιβύη, ασκώντας εμφανή επιρροή στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή.

Τέλος, εκτιμάται ότι ο περιφερειακός ανταγωνισμός ανάμεσα στο σουνιτικό και το σιιτικό Υποσύστημα, με ηγέτιδες δυνάμεις τη Σαουδική Αραβία και το Ιράν αντίστοιχα, θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, με το Βασίλειο των Σαούντ να προσπαθεί να πλήξει την Τεχεράνη, μέσω της διακριτικά **συνεχιζόμενης** υποστήριξης - χρηματοδότησης ακραίων ισλαμιστικών ομάδων. Η δημογραφική αυτή έκρηξη του Ισλάμ, στο εξεταζόμενο Σύστημα, θα επιφέρει περαιτέρω αποσταθεροποίηση τόσο στις μουσουλμανικές χώρες, όσο και στις χώρες που γειτνιάζουν σε αυτές.

¹³³ Γιώργος Κουλούρης, «Μέση Ανατολή: Μία χρονιά εντάσεων και σύνθετου γεωπολιτικού παζλ», *Geopolitics & Daily News*, 03 Ιανουαρίου 2018.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η οικονομική υποστήριξη εξτρεμιστικών ισλαμιστικών οργανώσεων από το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία χρήζει ιδιαίτερης προσοχής για την ασφάλεια και την ανακατανομή ισχύος στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής.

Ο ενδοσυστημικός ανταγωνισμός, σε ιδεολογικό και γεωστρατηγικό επίπεδο, μεταξύ του ουαχαμπιτικού μοντέλου της Σαουδικής Αραβίας και της τζιχαντιστικής ατζέντας του Κατάρ θα κλιμακωθεί σε περιφερειακό επίπεδο. Η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ, όπως προκύπτει από την εξαγωγή του Γεωπολιτικού υποδείγματος, θα συνεχίσουν να χρηματοδοτούν, σε μικρότερο πλέον βαθμό, ισλαμιστικά εξτρεμιστικά δίκτυα, με το Ριάντ να το πράττει περισσότερο σε επίπεδο θρησκευτικής προσλαμβάνουσας και τη Ντόχα με τη στρατηγική προέκταση της ιδεολογίας του πολιτικού Ισλάμ.

Η υποστήριξη και η δράση συγκεκριμένων ισλαμιστικών οργανώσεων, όπως το ISIS και η Al-Qaeda, εξυπηρετεί τη Σαουδική Αραβία, καθώς μέσω αυτών θα επιχειρήσει να διακόψει το «σιιτικό τόξο». Αυξάνοντας τις αμυντικές τους δαπάνες και συνεχίζοντας να στηρίζουν οικονομικά εξτρεμιστικές οργανώσεις, Ριάντ και Ντόχα θα επιδιώξουν να διευρύνουν την περιφερειακή τους επιρροή και την προβολή ισχύος τους στο εν λόγω γεωπολιτικό Σύμπλοκο.

Η διαγραφόμενη ήττα του ISIS, αλλά και των υπολοίπων ισλαμιστικών οργανώσεων, δεν θα διασφαλίσει την ειρήνη στην περιοχή. Οι περιφερειακοί και οι διεθνείς δρώντες θα ανταγωνίζονται για να εξασφαλίσουν προνομιούχες θέσεις στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Οι Μεγάλες Δυνάμεις θα συνεχίσουν να επιδιώκουν την αύξηση της επιρροής τους στο περιφερειακό γεωπολιτικό Σύστημα της Μέσης Ανατολής, συντηρώντας το ασταθές πολιτικό κλίμα και τη συνέχιση των εχθροπραξιών. ΗΠΑ, Ρωσία, Κατάρ, Ιράν και Σαουδική Αραβία θα συνεχίσουν να ασκούν σημαντική επιρροή στις περισσότερες περιοχές του Συστήματος.

Η αντιπαλότητα της Σαουδικής Αραβίας με το Κατάρ και το Ιράν θα συνεχιστεί αμείωτη και τα επόμενα χρόνια. Η δημογραφική έκρηξη του Ισλάμ, στο Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέσης Ανατολής, θα επιφέρει περαιτέρω αποσταθεροποίηση και ένταση στις μουσουλμανικές χώρες, καθώς και στις χώρες που γειτνιάζουν σε αυτές. Οι ένοπλες συγκρούσεις σε Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική θα συνεχίσουν να υφίσταται, όσο το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία θα παρέχουν

οικονομική στήριξη σε ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις. Αν και τα προαναφερόμενα κράτη διαψεύδουν κατηγορηματικά οποιαδήποτε σχέση με εξτρεμιστικές οργανώσεις, συνεχίζουν να στοχοποιούνται για τη χρηματοδότηση ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων και δη του Ισλαμικού Κράτους.

Το Σύμπλοκο Μαγκρέμπ-Μέση Ανατολή θα συνεχίσει να αποτελεί πεδίο ενδοσυστημικού ανταγωνισμού ανάμεσα στο σιιτικό και το σουνιτικό υποσύστημα. Τα κοινωνικά και πολιτικοοικονομικά προβλήματα, η συγκρουσιακή σχέση εσωτερικών και εξωτερικών δρώντων και η θέση του Ισλάμ στην κοινωνία αποτελούν τα βασικά γνωρίσματα του αραβομουσουλμανικού κόσμου, που αποτελεί την πλειονότητα του εξεταζόμενου Συμπλόκου. Ένας από τους βασικούς Γεωπολιτικούς παράγοντες αστάθειας στην ευρύτερη Μέση Ανατολή είναι η δράση ισλαμιστικών ριζοσπαστικών οργανώσεων και η οικονομική υποστήριξή τους από χώρες του Κόλπου, με πρωταγωνιστές τη Σαουδική Αραβία και το Κατάρ.

Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός, εκμεταλλευόμενος αφενός το αίσθημα καταπίεσης που βιώνει σημαντικό μέρος του μουσουλμανικού κόσμου, προερχόμενο είτε από το αποικιοκρατικό παρελθόν είτε από την καταχρηστική εξουσία εσωτερικών και εξωτερικών δρώντων και αφετέρου την αδιαφορία της Δύσης για τον τρόπο σκέψης των μουσουλμάνων και την πρωτεύουσα θέση του Ισλάμ μέσα στην κοινωνία, αποτελεί εργαλείο στη διαμάχη των εσωτερικών δρώντων του Συστήματος για επικράτηση σε πολιτικο-θρησκευτικό επίπεδο. Κύρια έκφραση του ισλαμικού ριζοσπαστισμού είναι η σύγχρονη ισλαμιστική τρομοκρατία, με κύριους εκφραστές τις τρομοκρατικές οργανώσεις ISIS και Al-Qaeda.

Εν κατακλείδι, όσο τα καθεστώτα της περιοχής, με προεξέχοντα το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία, συνεχίζουν να παρέχουν οικονομική υποστήριξη σε ισλαμιστικές εξτρεμιστικές οργανώσεις, ο ισλαμικός φονταμενταλισμός και κατ' επέκταση η ισλαμιστική τρομοκρατία, σε συνδυασμό με μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του Συστήματος, θα βρίσκει πρόσφορο έδαφος και οι προκλήσεις για τη διεθνή ασφάλεια θα βαίνουν συνεχώς αυξανόμενες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α" (ΧΑΡΤΕΣ - ΠΙΝΑΚΕΣ - ΓΡΑΦΗΜΑ)

ΧΑΡΤΗΣ 1

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής με εμφάνιση στρατιωτικών Βάσεων

ΗΠΑ - Βρετανίας

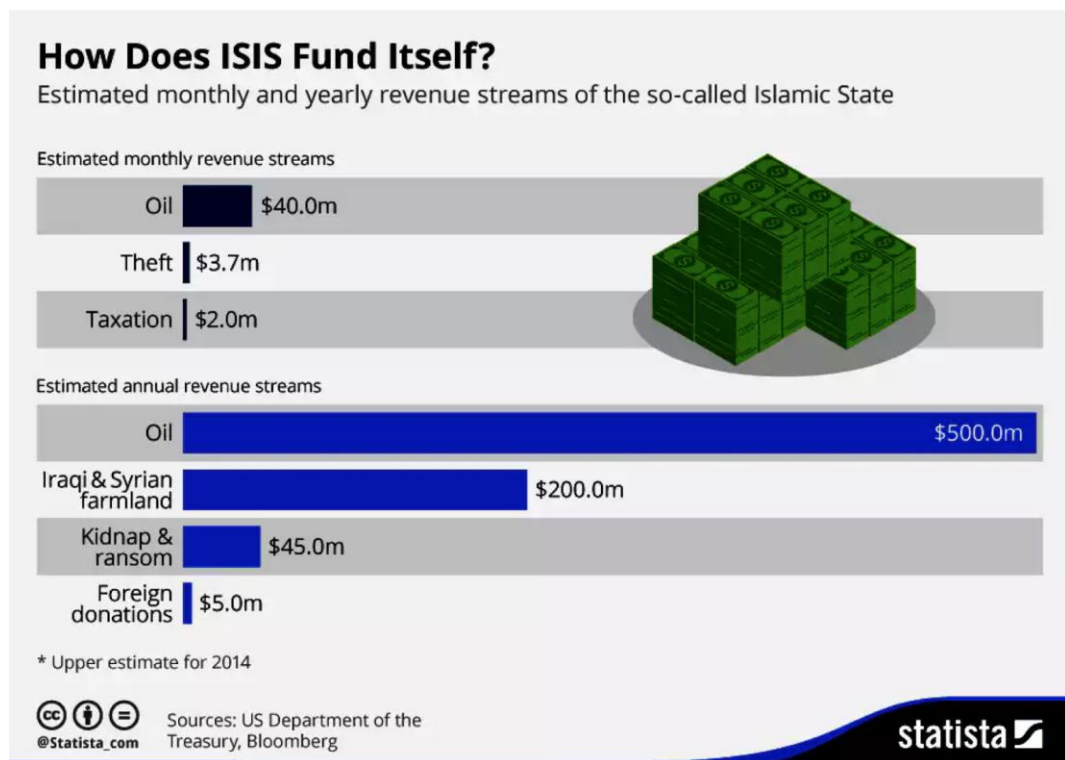
Πηγή: BBC NEWS http://news.bbc.co.uk/2/shared/spl/hi/middle_east/03/v3_iraq_key_maps/html

ΧΑΡΤΗΣ 2

Οι χώρες του Μαγκρέμπ

Πηγή: 2004 maghrebreview.com

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

Μηνιαίες και ετήσιες ροές εσόδων του ISIS

Πηγή: US Department of the Treasury, Bloomberg

IDB Member Countries

Statement of IDB Share Capital Subscription As at 2/4/1438H (December 31, 2016) Year End 2016

SN	Country	Amount (in mill ID)	% of Total
1	Saudi Arabia	11,896.80	23.50%
2	Libya	4,771.66	9.43%
3	Iran	4,174.63	8.25%
4	Nigeria	3,874.52	7.66%
5	United Arab Emirates	3,799.49	7.51%
6	Qatar	3,632.36	7.18%
7	Egypt	3,579.65	7.07%
8	Kuwait	3,500.00	6.92%
9	Turkey	3,263.84	6.45%
10	Algeria	1,285.59	2.54%
11	Pakistan	1,285.59	2.54%
12	Indonesia	1,137.95	2.25%
13	Malaysia	823.08	1.63%
14	Bangladesh	509.96	1.01%
15	Yemen	258.62	0.51%
16	Morocco	256.69	0.51%
17	Sudan	232.95	0.46%
18	Jordan	219.76	0.43%
19	Senegal	147.81	0.29%

20	Oman	142.55	0.28%
21	Iraq	135.05	0.27%
22	Brunei	128.36	0.25%
23	Cameroon	128.36	0.25%
24	Burkina Faso	90.17	0.18%
25	Niger	90.17	0.18%
26	Gabon	54.58	0.11%
27	Kazakhstan	54.00	0.11%
28	Azerbaijan	50.92	0.10%
29	Mali	50.92	0.10%
30	Guinea	45.85	0.09%
31	Tunisia	36.40	0.07%
32	Lebanon	35.77	0.07%
33	Mauritania	35.77	0.07%
34	Bahrain	25.88	0.05%
35	Mozambique	25.84	0.05%
36	Maldives	25.84	0.05%
37	Kyrgyz	25.84	0.05%
38	Gambia	25.84	0.05%
39	Uganda	24.63	0.05%
40	Benin	20.80	0.04%
41	Palestine	19.55	0.04%
42	Syria	18.49	0.04%
43	Tajikistan	18.16	0.04%

44	Togo	18.16	0.04%
45	Sierra Leone	18.16	0.04%
46	Uzbekistan	13.44	0.03%
47	Comoros	13.02	0.03%
48	Cote D'Ivoire	13.02	0.03%
49	Afghanistan	9.93	0.02%
50	Chad	9.77	0.02%
51	Albania	9.23	0.02%
52	Suriname	9.23	0.02%
53	Djibouti	4.96	0.01%
54	Guinea-Bissau	4.96	0.01%
55	Somalia	4.96	0.01%
56	Turkmenistan	4.96	0.01%
57	Guyana	2.50	0.005%
	Total Subscribed	50,096.99	98.98%
	Available For Subscription	517.07	1.02%
	Total Issued Capital	50,614.06	100.00%

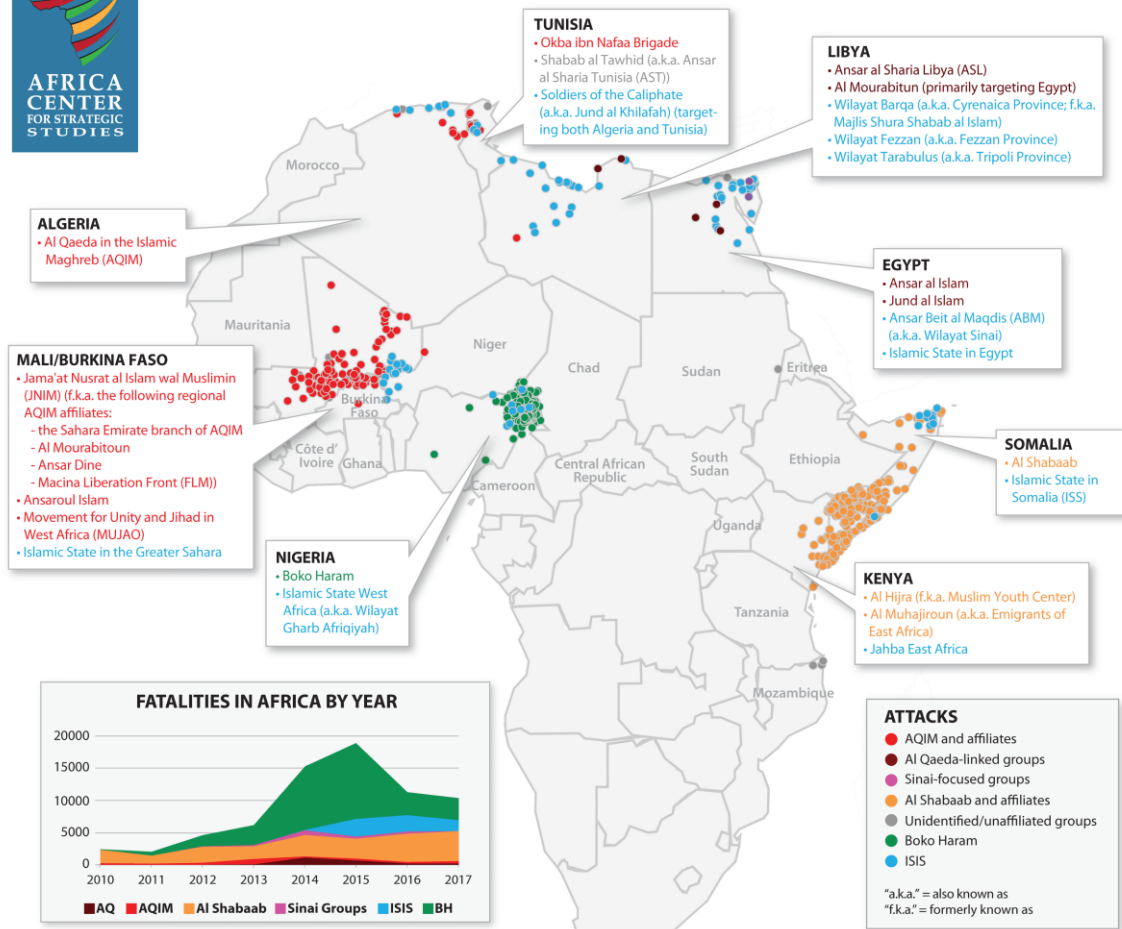
ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ποσοστά Κρατών - Μετόχων της Islamic Development Bank (31 Dec 2016)

Πηγή: <https://www.isdb.org/irj/portal/anonymous/idb>

AFRICA'S ACTIVE MILITANT ISLAMIST GROUPS

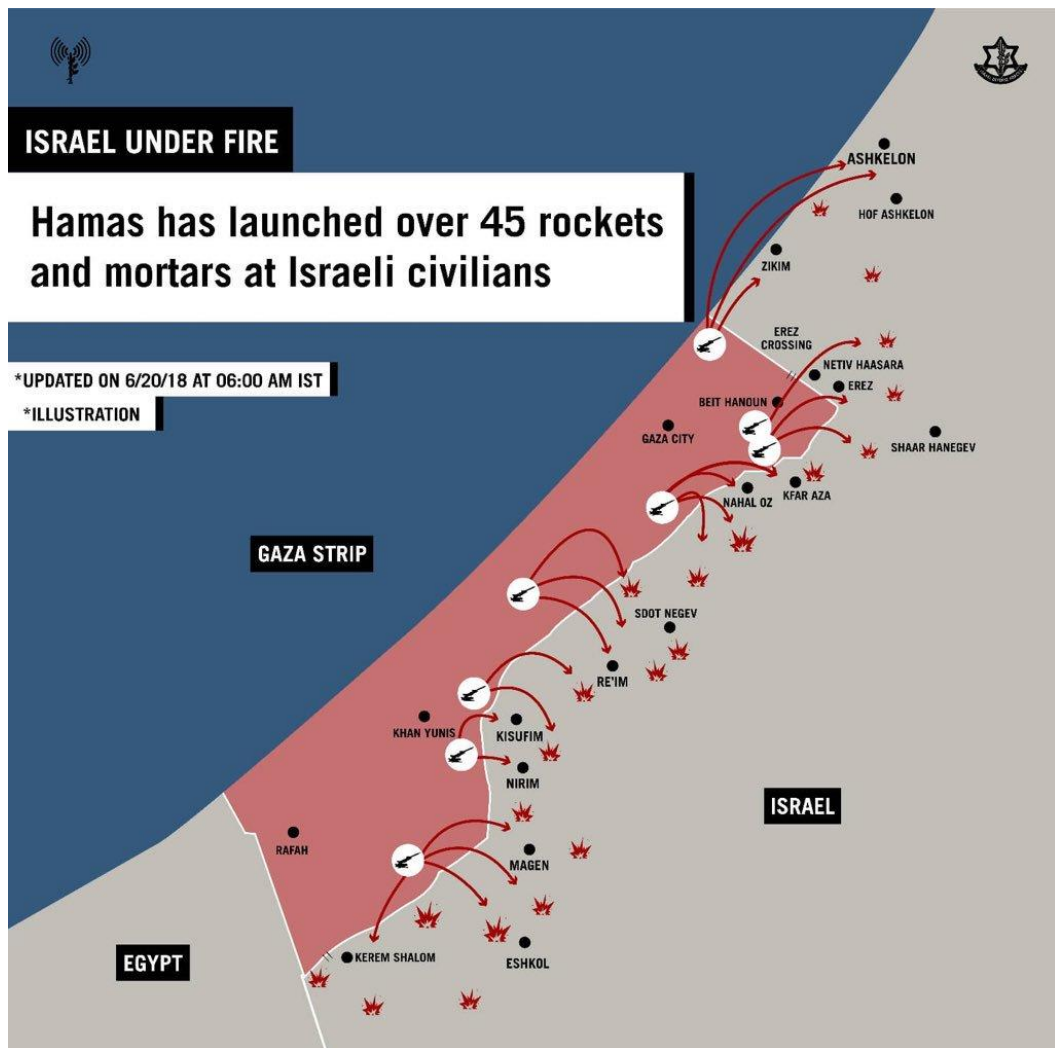

Updated: April 2018
 Note: Compiled by the Africa Center, this graphic shows violent events involving the listed groups over the 12-month period ending March 31, 2017. Data on attacks or fatalities does not attempt to distinguish the perpetrators of the events. Group listings are intended for informational purposes only and should not be considered official designations. Due to the fluid nature of many groups, the listed affiliations may change.
 Sources: Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED); Daniel Byman; Jane's Terrorism and Insurgency Centre; Thomas Joscelyn; SITE Intelligence Group; The Soufan Group; Stanford University's Mapping Militants Project; Stratfor; Terrorism Research & Analysis Consortium (TRAC); and Aaron Y. Zelin.

ΧΑΡΤΗΣ 3

Ένοπλες ισλαμιστικές ομάδες που δραουν σε Αλγερία και Λιβύη

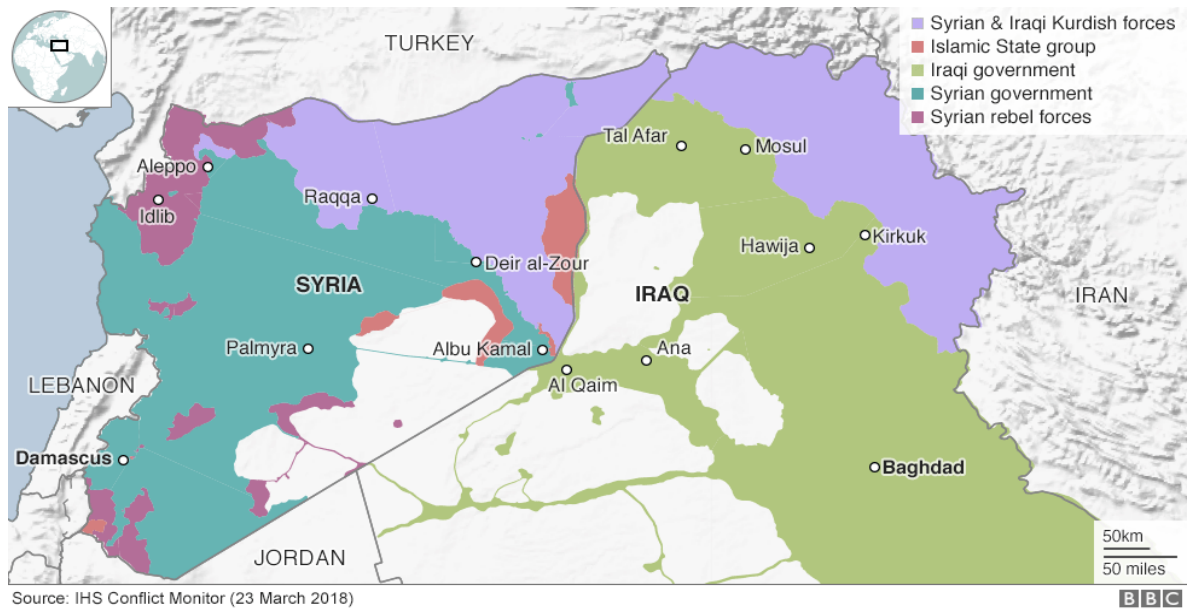
Πηγή: <https://africacenter.org/wp-content/uploads/2018/04/Africas-Active-Militant-Islamist-Groups-April-2018.pdf>

ΧΑΡΤΗΣ 4

Θύλακες της Χαμάς στη Λωρίδα της Γάζας όπου εκτελούν τρομοκρατικές επιθέσεις

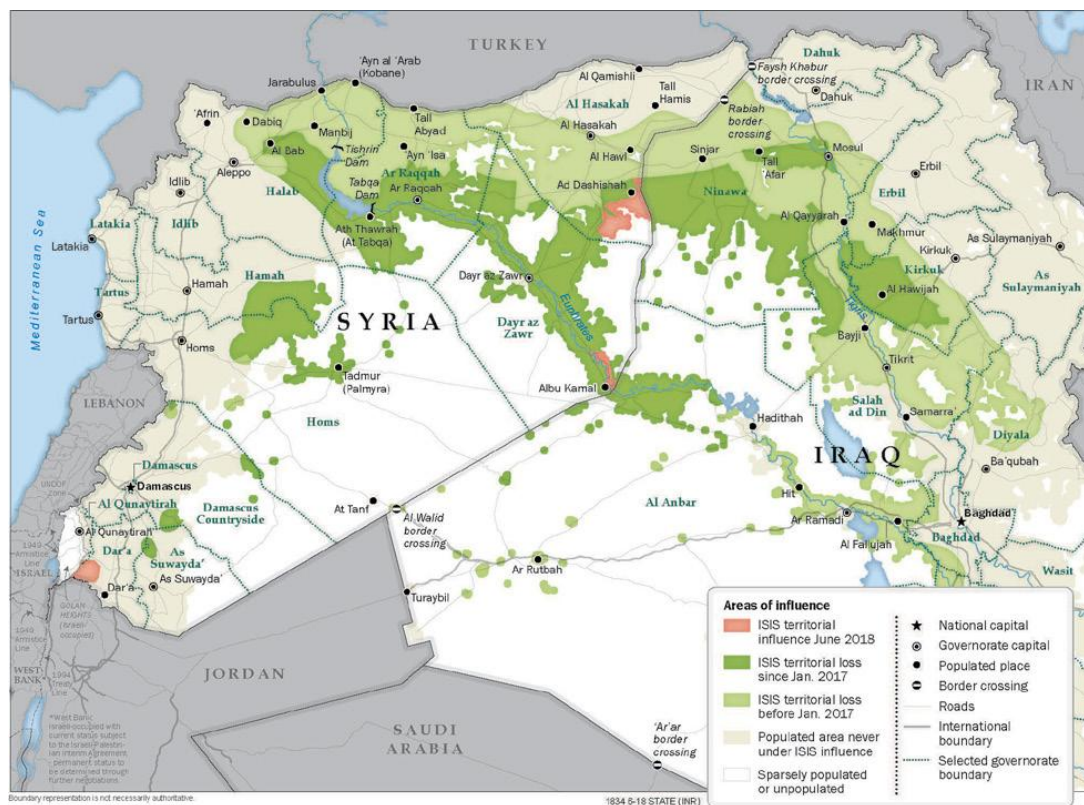
Πηγή: <https://southfront.org/israeli-warplanes-strike-gaza-strip-hamas-launches-45-rockets-in-response>

ΧΑΡΤΗΣ 5

Περιοχές με θύλακες του ISIS σε Ιράκ και Συρία

Πηγή: BBC, <https://www.bbc.co.uk/.../world-middle-east-27838034>

ΧΑΡΤΗΣ 6

Επικράτεια ελεγχόμενη από το ISIS στη Συρία (Ιούνιος 2018)

Πηγή: Lead Inspector General Report to the U.S Congress

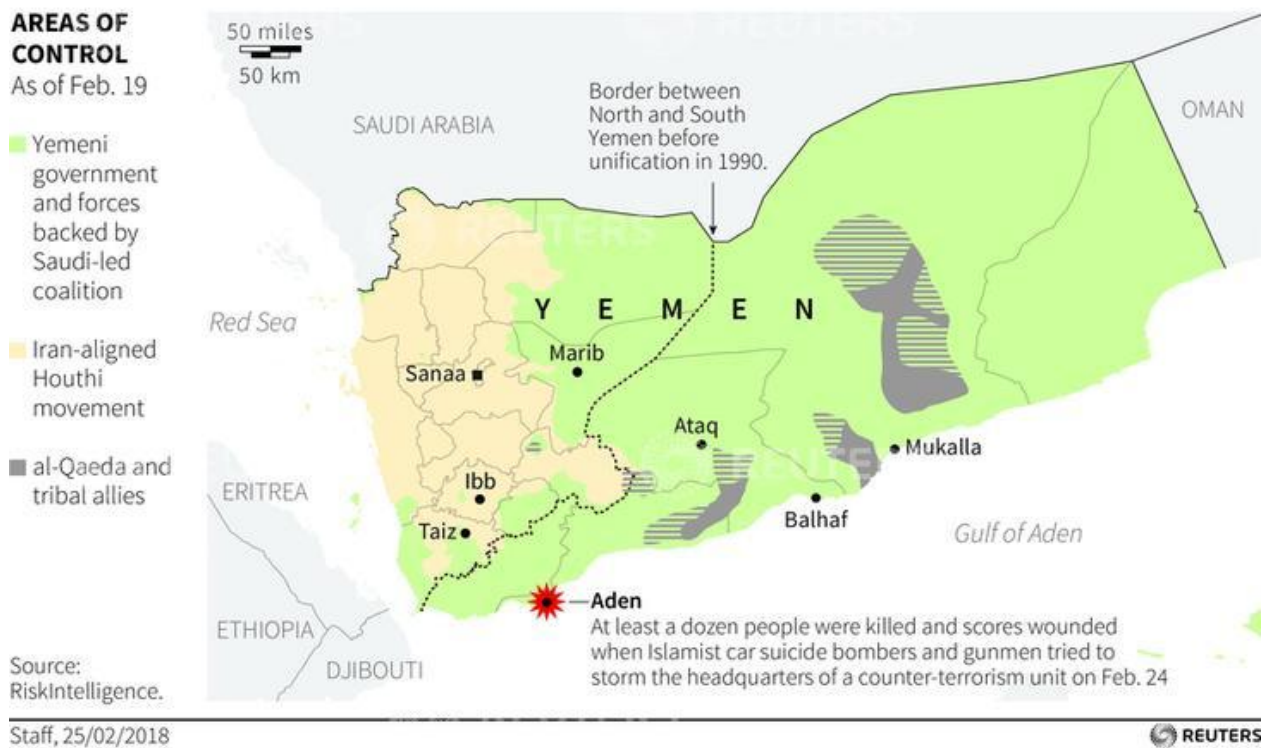

ΧΑΡΤΗΣ 7

Περιοχές που απεικονίζουν την κατάσταση συγκρούσεων στην Υεμένη

Πηγή: HIS Markit/1726853

Yemen's control zones

ΧΑΡΤΗΣ 8

Ζώνες ελέγχου κυβερνητικών δυνάμεων, Houthi και AQAP στην Υεμένη

Πηγή: RiskIntelligence, Reuters

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ‘‘B’’

The embassy of the Kingdom of Saudi Arabia

Fact Sheets, ‘‘Qatar’s History of Funding Terrorism and Extremism’’, 27 June 2017

Congressional Concern

Members of Congress have expressed concern over Qatar funding of terrorism. Examples include:

Letter to the Under Secretary for Terrorism and Financial Intelligence, Department of the Treasury David S. Cohen from Rep. Ros-Lehtinen (R-FL), Rep. Ted Deutch (D-FL), Rep. Ted Poe (R-TX) and Rep. Brad Sherman (D-CA) and cosigned by 20 additional Members of Congress, December 2016: *‘‘Qatar’s \$400 million donation for Gaza reconstruction in 2012 bolstered Hamas’ credibility in Gaza and may have directly supported Hamas-backed entities. Qatar also allows Hamas’ top leader, politburo chief Khalid Mishaal, to operate out of its territory knowingly and with impunity. It was even widely reported in the press that Qatar threatened to deport Mishaal if Hamas had accepted an Egypt-backed ceasefire agreement to end this summer’s conflict in Gaza.’’*

‘‘We are concerned about the ties between Qatar and Hamas, and we commend you on your speech before the Center for a New American Security, where you stated that, ‘Qatar, a longtime U.S. ally, has for many years openly financed Hamas,’ and that press reports indicate that the Qatari government is also ‘supporting extremist groups operating in Syria,’ further adding to the instability of the region. As you noted in your speech, there are private fundraising networks in Qatar that solicit donations for terrorists. Qatar, in your words, is ‘a permissive terrorist financing environment.’’’

Letter to Secretary of the Treasury Jacob Lew from Sen. Mark Kirk (R-IL), May 2016: *‘‘Amid recent news reports that blacklisted foreign terrorist financiers remain active on social media, I write to express grave concern about Qatar’s permissive environment for terrorist financing. For over a decade, the Qatari government has displayed leniency and negligence toward individuals who support and finance ISIS, its predecessor Al-Qaeda in Iraq (AQI), and other terrorist*

groups...To this day, terrorist financiers-including those designated by the United States and the United Nations-continue to enjoy such impunity in Qatar.”

Letter to Secretary of Defense Ash Carter from Rep. Doug Lamborn (R-CO), February 2015: *“The Qatari government turns a blind eye to terrorist fundraising for Al Qaeda and the Islamic State by U.S.- designated persons within its borders...Qatar is now known as the world’s safe haven for terrorist groups and militia leaders...Qatar’s efforts to curb terror finance are woefully inadequate.”*

Letter to Secretary of the Treasury Jack Lew from Reps. Peter J. Roskam (R-IL) and Brad Sherman (D-CA), December 2014: *“Members of Qatar’s ruling family, as well as its citizens and charity organizations, have long supported radical Islamist groups, including U.S.-designated terrorist organizations Hamas, al-Qaeda, and the al-Nusra Front.”*

Letter to Secretary of State John Kerry and Secretary of the Treasury Jack Lew from Rep. Peter Roskam (R-IL), July 2014: *“I am deeply concerned that your close work with Qatar in pursuit of a Gaza ceasefire rewards, bolsters, and legitimizes Qatar’s longstanding sponsorship of the terrorist organization Hamas. The severity of the current conflict and possibility for even greater escalation underscores how we must hold Qatar and all those who sponsor terrorism accountable for these reprehensible crimes rather than look the other way as Doha enables terrorism against Israel.”*

Letter to Ambassador Mohamed bin Abdulla Al-Rumaihi from 24 Member of Congress, August 2013: *“We write to express concern over the expanding diplomatic and economic ties between your government and Hamas, a U.S.-designated Foreign Terrorist Organization (FTO)...We are disturbed by reports that Qatar pledged over \$400 million in funds to Hamas in October 2012.”*

Shielding Known Terrorists

Some of the known terrorists linked to Qatar include:

Sa’d bin Sa’d Muhammad Shariyan Al-Ka’bi: Qatari financier of Al-Qaeda affiliate Al- Nusrah in Syria.

Established donation campaigns in Qatar to aid a fundraising request from Al-Nusrah in order to purchase weapons and food.

Worked to facilitate a ransom payment to Al-Nusrah in exchange for a hostage being held by the terror organization.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctioned by the U.S. Treasury Department on August 5, 2015.

Listed on UN Security Council Sanction List on September 21, 2015.

Abdallah Salih Muhammad Al-Kawari: Qatar-based Al-Qaeda financier and security official.

Coordinated the delivery of Qatari-financing to support Al-Qaeda and facilitated international travel for an Al-Qaeda foreign donor carrying tens of thousands of dollars earmarked for Al-Qaeda.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctioned by the U.S. Treasury Department on August 5, 2015.

Listed on UN Security Council Sanction List on September 21, 2015.

Ashraf Muhammad Yusuf ‘Uthman ‘Abd al-Salam: Jordanian national, with Qatari ID card, financier and operative for Al-Nusrah and Al-Qaeda.

Facilitated the travel of military trainers to Syria to train Al-Nusrah in 2012.

Facilitated the transfer of hundreds of thousands of dollars from U.S.- and UN-designated financier and Qatar-based Khalifa Muhammad Turki al-Subaiy intended for Al-Qaeda in Pakistan.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctions by the U.S. Treasury Department on September 24, 2014.

‘Abd al-Malik Muhammad Yusuf ‘Uthman ‘Abd al-Salam (AKA Umar al-Qatari):

Jordanian national, with Qatari ID card, financier, recruiter and operative for Al-Nusrah.

Gave thousands of dollars and materials to support Al-Qaeda in Syria in 2012.

Coordinated the transfer of thousands of dollars from UN and U.S.-designated Qatari Al-

Qaeda financier Khalifa Muhammad Turki al-Subaiy to AQ senior leadership.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctioned by the U.S. Treasury Department on September 24, 2014.

Listed on UN Security Council Sanction List on January 23, 2015.

Ibrahim ‘Isa Hajji Muhammad al-Bakr: Qatar-based financier and logical supporter of Al-Qaeda and the Taliban in Pakistan and Afghanistan.

Served as a link between Gulf-based terrorist financiers and Al-Qaeda and the Taliban in Afghanistan.

Played a key role in a terrorist cell plotting a 2006 attack on U.S. military bases in Qatar.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctioned by the U.S. Treasury Department on September 24, 2014.

Released by Qatari authorities after promising not to conduct terror activity in Qatar, according to a September 2014 U.S. Treasury Department terror designation.

Abd al Rahman bin Umayr al Nu'aymi: Qatar-based terrorist financier and facilitator.

Provided money and material support to Al-Qaeda affiliates in Syria, Iraq, Somalia and Yemen for more than 10 years.

Considered among the most prominent Qatar-based supporters of extremists.

Oversaw the transfer of more than \$2 million per month to Al-Qaeda in Iraq.

Named Specially Designated Global Terrorist and sanctioned by the UN on September 23, 2014 and U.S. Treasury Department on December 18, 2013.

Khalifa Muhammad Turki al-Subaiy: Known Al-Qaeda associate and financier.

Participated in financing, planning, facilitating, preparing or perpetrating of acts or activities of Al-Qaeda.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ & ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. Ι.Θ.Μάζης, *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
2. Ι.Θ.Μάζης, *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2012.
3. Κυριάκος Θ. Νικολάου - Πατραγάς, *Αδελφοί Μουσουλμάνοι. Η Μήτρα της Ισλαμικής Ενόπλου Βίας. Η Μαρτυρία του εξ Απορρήτων του Εθνάρχου Νάσερ Σάμη Σάραφ*, εκδόσεις Λειμών, Αθήνα, 2017.
4. Σταύρος Λυγερός, *Η ισλαμική τρομοκρατία*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2016.
5. Colin P. Clarke, *TERRORISM, INC. The Financing of Terrorism, Insurgency, and Irregular Warfare*, Praeger Security International, Santa Barbara, California - Denver, Colorado, 2015.
6. Jodi Vittori, *Terrorist Financing and Resourcing*, Palgrave Macmillan, New York, 2011.

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ & ΕΓΚΥΡΑ ΜΜΕ - ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

1. Ι.Θ.Μάζης, «Εφαρμογή απλών και σύνθετων δεικτών των τεσσάρων Γεωπολιτικών πυλώνων στην μεθοδολογία της συστημικής Γεωπολιτικής αναλύσεως: Η περίπτωση της Συρίας», *Civitas Gentium*, Volume 5, Number 2, Special Issue, 2017.
2. Ι. Θ. Μάζης «Οι νέοι μοχλοί εξελίξεων στη Μέση Ανατολή», *Foreign Affairs Hellenic Edition*, 10 Οκτωβρίου 2012.
3. Aziz Philippe, «Les financiers de l' Islam», *Le Point*, 27 May - 2 Jun 1991.

4. Ιωάννης Παρίσης, «Η Αραβική Άνοιξη στις χώρες του Μαγκρέμπ», Άμυνα και Διπλωματία, Ιούνιος 2012.
5. Διάλεξη του Αλομπέιντ Άρεφ με θέμα: «Η Στρατηγική σημασία της Μέσης Ανατολής και η ανάδειξη των σύγχρονων κρατών», ΑΔΙΣΠΟ, 29 Μαρτίου 2013.
6. Σταύρος Ι. Δρακουλαράκος, «Η «ατελέσφορη» Υεμένη», Εφημερίδα Εποχή, 3 Δεκεμβρίου 2017.
7. Mervyn F. Bendle, «Secret Saudi Funding of Radical Islamic Groups in Australia», National Observer (Council for the National Interest, Melbourne), No.72, Autumn 2007.
8. Matthew Levitt, «Terrorist Financing and the Islamic State», House Financial Services Committee, The Washington Institute, 13 November 2014.
9. Jonathan Schanzer, «A Survey of Global Terrorism and Terrorist Financing», Foundation for Defense of Democracies (FDD), Washington, DC, 2015.
10. David A. Weinberg, «Terrorist Financing: Kidnapping, Antiquities Trafficking and Private Donations», Foundation for Defense of Democracies (FDD), Washington, DC, 2015.
11. Counter Extremism Project, «Qatar, Money and Terror: Doha's Dangerous Policies», Source: GECEF, New York - London, 2017.
12. Embassy of Saudi Arabia, «Qatar's History of Funding Terrorism and Extremism», Fact Sheets, Saudi Arabia and Regional Security, 2017.
13. Anna - Lotta Äijälä, «HOW IS ISIS FUNDED?», Final Thesis, Tallinn University of Technology, Supervisor: Associate Professor Holger Mölder, Tallinn, 2016.

14. United States Department of State Publication, «Country Reports on Terrorism 2016», released July 2017.
15. Counter Extremism Project, «Muslim Brotherhood in Qatar», New York - London, 2017.
16. Ειρήνη Μητροπούλου, «Σαουδική Αραβία: Χορηγός του Τζιχάντ, φίλος της Δύσης», Εφημερίδα Το Βήμα, 19 Σεπτεμβρίου 2015.
17. Γιώργος Καψόπουλος, «Το Πρόβλημα του Λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIL) στις Διεθνείς Σχέσεις», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Δεκέμβριος 2017.
18. «Σαουδική Αραβία και Κατάρ: Αληθινοί σύμμαχοι στον πόλεμο κατά του ΙΚ;», Εφημερίδα Καθημερινή, 26 Νοεμβρίου 2015.
19. Μερσίλεια Αναστασιάδου, «Αλγερία: «ατενίζοντας» με επιφύλαξη το μέλλον», Κέντρο Ανατολικών Σπουδών, 20 Φεβρουαρίου 2018.
20. Ιπποκράτης Δασκαλάκης, «Ιράκ και Συρία στη μετά το ISIS εποχή», Εφημερίδα Liberal, 5 Ιανουαρίου 2018.
21. Υπουργείο Εξωτερικών, Β3 Δ/νση Οικ. Σχέσεων με Χώρες Β. Αφρικής, Μ. Ανατολής και Κόλπου, «Οικονομία της Υεμένης και Οικονομικές & Εμπορικές Σχέσεις Ελλάδος - Υεμένης», Σεπτέμβριος 2016.
22. United Nations, Security Council, S/2018/705, Distr.: General, 27 July 2018.
23. Charles C. Caris & Samuel Reynolds, «ISIS GOVERNANCE IN SYRIA», Middle East Security Report 22, July 2014, Institute for the Study of War, Washington, USA.
24. David A. Weinberg, «Qatar and Terror Finance. Part II: Private Funders of al-Qaeda in Syria», FDD PRESS, Washington, DC, 2017.

25. Περσεφόνη Τσόκα, «Μέση Ανατολή: Το Οικονομικό Τίμημα Του Πολέμου», Power Politics, 2 Δεκεμβρίου 2016.

26. Γιώργος Κουλούρης, «Μέση Ανατολή: Μία χρονιά εντάσεων και σύνθετου γεωπολιτικού παζλ», Geopolitics & Daily News, 3 Ιανουαρίου 2018.

27. Ι. Μάζης - Μ. Σαρλής - Ι. Σωτηρόπουλος - Ξ. Δωματιώτη, «Γεωπολιτική Ανάλυση της Συριακής Κρίσης και Γεωστρατηγικές της Δυναμικές στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή», Ερευνητικό Πρόγραμμα, ΕΚΠΑ, Αθήνα, 2016.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

1. "Syrian Nusra Front announces split from al-Qaeda", 29 July 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east>.

2. "Jihadist blueprint for hearts and minds is gaining traction", 04 March 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.thenational.ae/a>.

3. " Hamas and Fatah: How are the two groups different", Zena Tahhan, 12 October 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.aljazeera.com/.../hamas-fatah-goal-approaches>.

4. "We finally know what Hillary Clinton knew all along - Saudi Arabia is funding Isis", Patrick Cockburn, 14 October 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.independent.co.uk/voices/hillary-clinton-wikileaks-email-isis-saudi-arabia-qatar-us-allies-funding-barack-obama-knew-all-a7362071.html>.

5. "Home Office refuses to publish terrorist funding report amid claims it focuses on Saudi Arabia", May Bulman, 01 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.independent.co.uk/news/uk/home-news/home-office-terrorist-funding-report-saudia-arabia-focus-not-publish-conservatives-government-a7766381.html.

6. "Is Saudi Arabia to blame for Islamic State?", BBC, 19 December 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-35101612.
7. "Analysis: The slow death of al-Qaeda in Algeria", Malek Bachir & Akram Kharief, 02 February 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-slow-death-al-qaeda-algeria-143324001>.
8. "Libyan Islamic Fighting Group", 04 March 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/675>.
9. "Λιβύη: χάος και φτώχεια πέντε χρόνια μετά τη δολοφονία του Καντάφι", Αγουρίδου Θεοδώρα, 09 Μαΐου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.pronews.gr/amyna-asfaleia/enoples-sygkroyseis/495775livyi-haos-kai-toheia-pente-hronia-meta-ti-dolofonia-toy.
10. "What we know about ISIS in Libya", Nick Robins-Early, 19 February 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.huffingtonpost.com/.../isis-presence-in-liby>.
11. "The toxic rivalry of Saudi Arabia and Isis", David Gardner, FT, 16 July 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.ft.com/content/8bba2ab4-2b00-11e5-8613-e7aedbb7bdb7>.
12. "Congrats!", John Podesta, 27 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://wikileaks.org/podesta-emails/emailid/3774>.
13. "FactCheck Q&A: Is Saudi Arabia funding ISIS?", Martin Williams, 07 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.channel4.com/news/factcheck/factcheck-qa-is-saudi-arabia-funding-isis>.

14. "Saudi minister says Qatar must end support for Hamas, Muslim Brotherhood", John Irish, 06 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [https:// www.reuters.com/...qatar-saudi.../saudi-minister-s](https://www.reuters.com/...qatar-saudi.../saudi-minister-s).
15. "Καταρρέει...το κράτος του ISIS στο Ιράκ και στη Συρία", Εφημερίδα Βραδινή, 18 Ιουλίου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.vradini.gr/καταρρέει-το-κράτος-του-isis.
16. "Iraq Kurdistan independence referendum planned", BBC, 01 July 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28103124>.
17. "RPT - Saudi Arabia, Egypt, UAE sever ties to Qatar over "terrorism"", Noah Browning, Reuters Staff, 05 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [www.reuters.com/ article/gulf-qatar/rpt-saudi-arabia-egypt-uae-sever-ties-to-qatar-over-terrorism](http://www.reuters.com/article/gulf-qatar/rpt-saudi-arabia-egypt-uae-sever-ties-to-qatar-over-terrorism).
18. "How the Islamic State makes its money", Ana Swanson, The Washington Post, 18 November 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money.
19. "The \$1bn hostage deal that enraged Qatar's Gulf rivals", Erika Solomon, Financial Times, 05 June 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.ft.com/.../dd033082-49e9-11e7-a3f4-c742b.
20. "Nusra Front (Jabhat Fateh al-Sham)", Counter Extremism Project, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.counterextremism.com/.../nusra-front-jabha>.
21. "Yemen crisis: Who is fighting whom?", BBC, 30 January 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423.
22. "Ο αιματηρός πόλεμος για τον οποίο δεν μιλάει κανείς! Βομβαρδισμοί, πείνα, χολέρα και η AQAP στην Υεμένη!!", Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης, ΕΛΙΣΜΕ,

- 29 Αυγούστου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα [www.elismegr.gr/2013-01-07-19-12-38/2013-01-07-19-17-09/ item/aqap](http://www.elismegr.gr/2013-01-07-19-12-38/2013-01-07-19-17-09/item/aqap).
23. “Special Report: Al Qaeda emerges stronger and richer from Yemen war”, Yara Bayoumy, Noah Browning, Mohammed Ghobari, Reuters, 08 April 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/article/us-yemen-aqap-special-report/special-report-al-qaeda-emerges-stronger-and-richer-from-yemen-war>.
24. “Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets”, 29 April 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.brookings.edu/testimonies/comparing-al-qaeda-and-isis-different-goals-different-targets>.
25. “Profile: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula”, 16 June 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11483095>.
26. “Court bans activities of Islamist Hamas in Egypt”, Yasmine Saleh, Reuters, 04 Μαρτίου 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/...egypt-hamas/court-bans-activ>.
27. “Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)”, FATF Report, 10 February 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.
28. “Records show how Iraqi extremists withstood U.S. anti-terror efforts”, 23 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.mcclatchydc.com/news/.../article/24769573.html.
29. “German minister accuses Qatar of funding Islamic State fighters”, Mark Heinrich, Reuters, 20 August 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.reuters.com/...germany-qatar/german-minist>.
30. “Middle East freezes out Qatar: What you need to know”, Katie Hunt, CNN, 27 July 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.cnn.com/2017/06/06/middleeast/qatar-middle-east-diplomatic.../index.html.

31. "US national security adviser: Qatar and Turkey are new sponsors of radical ideology", 13 December 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.thenational.ae/.../us-national-security-advise>.
32. "IDB-Islamic Development Bank", Statement of IDB Share Capital Subscription, 31 December 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.isdb.org/irj/portal/anonymous/idb_faqaar.
33. "Η Λιβύη μετά το ISIS", Frederic Wehrey & Wolfram Lacher, Foreign Affairs, 24 Φεβρουαρίου 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.foreignaffairs.gr/articles/71171/frederic-wehrey-kai-wolfram-lacher/i-libyi-meta-to-isis.
34. "Islamic State: Where does jihadist group get its support?", Michael Stephens, BBC, 01 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29004253.
35. " Hamas Among Richest Terror Groups Worldwide - Second Only to ISIS", 12 November 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.haaretz.com/hamas-second-richest-terror-gr>.
36. " Hamas Funding", 08 April 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.globalsecurity.org/.../para/hamas-funds.htm>.
37. "The Qatari Regime's Doublespeak: Condemnations Of Terrorism And Official Support For Terrorists vs Social", Special Dispatch No. 7449, 30 April 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.memri.org/reports/qatari-regimes-doublespeak-condemnations-terrorism-vs-social-and-official-support-terrorists>.
38. "Treasury Designates Financial Supporters of Al-Qaida and Al-Nusrah Front", U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY, 08 May 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl0143.aspx>.

39. "Qatar Charity, Pioneer and Master of Terror Finance", CATF, 19 August 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://stopterrorfinance.org/stories/510634062-qatar-charity-pioneer-and-master-of-terror-finance>.
40. "Islamists are bankrolling terrorist groups across the Middle East and calling it aid work", 26 February 2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://stopterrorfinance.org/stories/510634062-qatar-charity-pioneer-and-master-of-terror-finance>.
41. "Trump's Saudi Support Seen Fraying Ties Between Gulf Allies", Glen Carey & Zainab Fattah, Bloomberg, 30 May 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bloomberg.com/news/articles/2017-05-30/gulf-arab-ties-fray-as-trump-support-seen-emboldening-saudis.
42. "Saudi Funding of ISIS", Lori Plotkin Boghardt, The Washington Institute, 23 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/saudi-funding-of-isis.
43. "Islamic State: Where does jihadist group get its support?", Michael Stephens, BBC, 01 September 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.bbc.com/news/world-middle-east-29004253.
44. "Who finances ISIS?", Andreas Becker, Deutsche Welle, 19 June 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.dw.com/en/who-finances-isis/a-17720149.
45. "Qatar and Saudi Arabia have ignited time bomb by funding global spread of radical Islam", David Blair, The Telegraph, 04 October 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11140860/Qatar-and-Saudi-Arabia-have-ignited-time-bomb-by-funding-global-spread-of-radical-Islam.html.
46. "Obama admits that his handling of the Libya war was his worst mistake - but not that it was unconstitutional", Ilya Somin, The Washington Post, 13 April 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα www.washingtonpost.com/news/.../obama-admits.